

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਜੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਰਤਖੁ ਹਰਿ॥

ਜੂਨ 2021

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਉਪਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਸਤਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਜੂਨ, 2021

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ
ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) -
140901, P.b. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ (20 ਸਾਲ)	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life (20 years)
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ
ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -

www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }
www.ratwarasahib.com }
Email : sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
9417214391, 84378-12900, 9417214379
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ.) 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ.) 95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

Media Broadcast (Ratwara Sahib)

Live Programme	98728-14385
&	94172-14385
Cable Tv Network	98147-12900
	98555-28517

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ (ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	5
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	7
3.	ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੇ ਮਰਿ ਜਾਉ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	11
4.	ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	20
5.	ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲੇ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨ ਸੁਹੇਲਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	24
6.	ਜਪੁਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ.....॥ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	33
7.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	37
8.	ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰਖਦਾ ਹੈ ਦਸਵੰਧ ਰਮੇਸ਼ ਬੱਗਾ ਚੋਹਲਾ	38
9.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 25 (ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	39
10.	ਈਸ਼ਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ	41
11.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	43
12.	ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	46
13.	ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ	50
14.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ' ਵਾਲੇ	52
15.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	54
16.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	56

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਗਲ ਤਿਆਗਿ ਪਾਈ ਪ੍ਰਭ ਸਰਨਾ ॥

ਸਰਨਿ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਦੋ ਪੜਾਅ ਹਨ। ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਇਹ ਦੋ ਕੇਵਲ ਪੜਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਤਵਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਹਰ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਨੂੰ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 'ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗ ਧਰਮ ਕੀ ਪੌੜੀ' ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਡੰਡੇ ਵੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 'ਸਰਨਿ' ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਸਰਨਿ ਲਈ। ਸਰਨਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਭਾਵ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਅਭਾਰੀ ਰਹਾਂਗਾ। ਇਤਨੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੈਅ ਹੋ ਗਈਆਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ। ਕਰ ਦਿਤਾ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ। ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਬਾਕੀ। ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ, ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਉਂਪ ਕੇ, ਆਤਮਿਕ ਪੈਂਡਾ ਸਾਰਾ ਤੈਅ ਕਰ ਲਿਆ। ਰੂਹਾਨੀ ਪੜਾਅ ਸਾਰੇ ਕਰ ਲਏ ਪੂਰੇ। ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ। ਕਰ ਗਏ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਹੋ ਗਏ ਅਨੰਦਪੁਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀ। ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਡਰ, ਭੈਅ, ਚਿੰਤਾ, ਤੌਖਲਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਮਿਲ ਗਿਆ, ਅਮਰ ਜੀਵਨ, 'ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੈ ਹੋਇ॥' (ਅੰਗ-287) 'ਅਨੰਦੁ ਭਇਆ ਮੇਰੀ ਮਾਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈ ਪਾਇਆ॥' (ਅੰਗ - 917) ਦੀ ਅਨੰਦਮਈ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੋ ਗਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਸਵੈ ਮਾਣ, ਅਣਖ ਆਬਰੂ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ ਇਤਿਆਦਿਕ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ। 'ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥' (ਅੰਗ-1427) ਦੇ

ਪੁਜਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਸਦਾ ਦਾ ਅਟੱਲ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਭਵ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਨਿ ਵਿਚ ਆਏ। ਕੀਤਾ ਸਮਰਪਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ, ਚਿੰਤ, ਬੁੱਧ, ਪ੍ਰਾਣ ਅਤੇ ਅਹੰਭਾਵ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਰਪਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ॥' (ਅੰਗ-918)

ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਕਮੀ ਖੇਡ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਹੁਕਮਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਆਪਣੀ ਮਨੋਤ ਛੱਡ ਕੇ, ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਛੱਡ ਕੇ ਹੁਕਮੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਖੇਡ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰਾ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਭਾਸਦਾ ਹੈ। 'ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭ ਜੇਤੇ॥' (ਅੰਗ-1302)

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੁਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੨੭

ਫਿਰ ਨੇੜੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀਸ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੂਰੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਉਰੁ ਕੈਸੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥

ਸਹੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ

ਸੇ ਦਿਨੁ ਲੇਖੈ ਕਾਮਣਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਕ ਦੀ ਸਰਨਿ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਉਪਾਵ ਛੋਡਿ ਗਹੁ ਤਿਸ ਕੀ ਓਟ ॥

ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਹੋਵੈ ਤੇਰੀ ਛੋਟਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੭

ਜਦੋਂ ਪੂਰੇ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਲਈ, ਫਿਰ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਵਿਸਾਖੀ 1699 ਈ.

ਨੂੰ। ਸਰਨਿ ਲਈ, ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ। ਵਰਤ ਗਈ ਪੂਰੀ ਕਰਾਮਾਤਿ। ਹੋ ਗਏ ਸਦੀਵੀ ਅਮਰ। 'ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ।

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਆਖੀਐ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਮਰੀਆ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਹਰਿ ਜਗੁ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੯

ਜੀਉ ਕੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਦਾ ਜਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਵੀ ਮਰਿਆਂ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੩

ਪਰ ਜੋ ਜਨ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਮਰ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਦਾ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਕਦੇ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਦਾਨੇ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਮਰਦਾ ਨਾ ਭਾਵ 'ਮਰਦਾਨਾ' ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਸੀ। ਪਾ ਲਿਆ ਸਦਾ ਦਾ ਅਮਰ ਜੀਵਨ

ਭਇਓ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਮਿਟਿਓ ਮੋਰਚਾ

ਅਮੋਲ ਪਦਾਰਥੁ ਲਾਧਿਓ ॥

ਬਲਿਹਾਰੈ ਨਾਨਕ ਲਖ ਬੇਰਾ

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿਓ ॥ ਅੰਗ- ੫੩੦

ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਦਕਾ ਅੰਦਰ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ 'ਤੇ ਲੱਖ ਵਾਰ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਤਮ ਬਲੀਦਾਨ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮ ਬਲੀਦਾਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਹੁਕਮ, ਭਾਣੇ ਤੇ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ। ਜੂਨ ਦਾ ਮਹੀਨਾ 'ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ' ਇਸੇ ਸਬਕ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੀ।

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੪

'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥' ਹੁਕਮ ਭਾਣਾ ਤੇ ਰਜਾ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਵਿਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਆਤਮ ਬਲੀਦਾਨ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਰਜਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ। ਇਹੀ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਉਚੇ ਸੁੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹਿਤ ਜੀਵਨ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਲਾ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦਾ ਧੋਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਤੇ ਉਚੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਅਮਰਤਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੀ ਬਲੀਦਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਵੱਡੀ ਛੋਟੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਤੋਲ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਇਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥' (ਅੰਗ-275) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਚਲਣ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਹੈ। ਹੁਕਮ, ਭਾਣੇ ਤੇ ਰਜਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਆਉ! ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਨੂੰ ਕੋਟਿ-ਕੋਟਿ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ! ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਬਖਸ਼ੋ। ਸਾਡੀ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਬਣ ਆਵੇ ਤੇ ਨਿਭ ਜਾਵੇ।

ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੀਏ। ਇਹੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਦਾ ਦਾ ਅਮਰ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਜਪੁਓ ਜਿਨ੍ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ

ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥ ੬ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੯

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ..... ॥

ਸੰਗਰਾਂਦ-ਜੂਨ 15 (ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਆਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥
ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥
ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥
ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ ॥
ਜਿਨ ਕੋ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥੫॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਕਰਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ, ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮੌਸਮ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਗਰਮ ਲੂਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਤਪਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ, ਉਹਨਾਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਮਨੁੱਖ, ਕੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਕੀ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ, ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਉਪਰ ਉਹ ਤਪਸ਼, ਉਹ ਗਰਮ ਲੂਆਂ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹਨ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁੱਖਾਂ ਥੱਲੇ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਗ ਸਿਰਫ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਅੱਗ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਰਸੋਈ ਘਰ ਵਿਚ ਬਾਲਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਅੱਗ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਹ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਰਾਖ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅੱਗ ਨੂੰ ਲਾਵਾ ਅਗਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਅੱਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੁਫਾਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਅੱਗ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਿਜਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਂਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅੱਗਾਂ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੀਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅੱਗ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਅੱਗ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਅੱਗਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਂਬੜ ਬਾਲਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ! ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰਕਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅੰਦਰ ਉਹ ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਪਈ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਗ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਚਾਰ ਅੱਗਾਂ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਗਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਚਾਰ ਨਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ? ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਚਾਰ ਨਦੀਆਂ ਹਨ - ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਲੋਭ, ਕ੍ਰੋਧ - ਇਹ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆਂ ਅੰਦਰ ਵਗਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਹੰਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਹਿੰਸਾ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕਠੋਰਪਣ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਇਕ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਵੀ ਇਕ ਅੱਗ ਦੀ ਨਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਹੈ ਹੇਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮੋਹ। ਮੋਹ ਵੀ ਇਕ ਅਗਨ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਹੈ ਲੋਭ। ਲੋਭ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਲਾਲਚ। ਲਾਲਚ ਵੀ ਇਕ ਅਗਨ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਨਦੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕ੍ਰੋਧ। ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਗੁੱਸਾ। ਇਹ ਚਾਰੇ ਨਦੀਆਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਦੀ ਅੱਗ ਤੂੰ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ

ਮਿਟਾਅ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਅੱਗ ਹੈ, ਉਹ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਟਾਅ ਸਕਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਸਾਈਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਤਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਠੰਢ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਨ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਠੰਢ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਸਾਈਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਤਪਦਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਨੇ ਵੀ ਠੰਢ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਠੰਢਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਿਆ ਕਰ ਜਿਹੜੇ ਸਾਈਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪ ਠੰਢੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਲੋਕ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਵੀ ਬਿਠਾਣਾ ਚਾਹੁੰਣ ਤਾਂ ਵੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਠੰਢ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾੜ ਸਕਦੀ।

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਤਕ ਜਿਹੜਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ, ਇਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਇਸ਼ਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਜਣ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਦੇ ਭੱਠ ਆਏ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੰਬ ਗਏ, ਪਰ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਤਕਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਗ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਪਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ

ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤਪਦਾ ਹੋਇਆ ਥੰਮ੍ਹ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਕੋ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅੰਦਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਿਲਿਆ ਕਿ ਅੱਗ ਨਾਲ ਬਲਦੇ ਹੋਏ ਲਾਲ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਪਕੜਾਂਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਭੁੰਨ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਥੰਮ੍ਹ ਦੇ ਉਤੇ ਤੁਰਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਕੀੜੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ, ਪਰ ਤਪਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਥੰਮ੍ਹ ਠੰਢਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿ ਤਪਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਕੜ ਲਿਆ, ਪਰ ਲੋਕ ਅੱਜ ਤੀਕ ਇਹੋ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਪਏ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਰੱਬ ਕੀੜੀ ਬਣ ਕੇ ਥੰਮ੍ਹ ਉਤੇ ਨਾ ਤੁਰਦਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਕੜਨਾ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਥੰਮ੍ਹ ਵਾਂਗ ਆਏ, ਪਰ ਕੀੜੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤਾਂ ਥੰਮ੍ਹ ਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ ਪਾ ਲਈ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਹੈ। ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਗਰਮ ਕੋਲੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਇੰਨਾ ਉਦਾਸ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਕੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਦਿਖਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੋਲਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਭਖਦੇ ਕੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫੁਰਨਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕਿਤੇ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਕੋਲੇ ਮੇਰੇ ਤਨ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਝੁਲਸ ਨਾ ਦੇਣ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੈਰ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਕੋਲਿਆਂ 'ਤੇ ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਲਦੇ ਹੋਏ ਅੰਗਿਆਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਹੋਣ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਵੀ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਬਰਾਹੀਮ ਵੀ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੀਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤਪਦੇ ਹੋਏ ਅੰਗਿਆਰੇ ਫੁੱਲ ਨਾ ਬਣਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦਾ ਕੀ ਬਣਨਾ ਸੀ।

ਆਸਾੜੁ ਤਪਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਅੱਗ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦੀ। ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਗਰਮ ਰੇਤਾ ਪਿਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਹੂਕ ਨਿਕਲੀ - ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕੋ! ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਉਣੀ ਬੜੀ ਸੌਖੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੁਝ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਆਸਾੜ ਤਪਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ॥

ਆਸਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਤਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੰਨ ਲਉ, ਜੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਝੀਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਘਰ ਵੀ ਤੇਰਾ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਵਾ ਬੂਹੇ-ਬਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੇਰੇ ਤਨ ਨੂੰ ਠੰਢ ਦੇਵੇ। ਤੇਰੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨੌਕਰ-ਚਾਕਰ ਹੋਣ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੀ, ਠੰਢੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਿਆਂ! ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀਏ ਦਾਤਾ! ਇਹ ਤਪਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਮਿਟੇ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਤਲਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਸਿਮਰਨ ਕਿਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨੰਦ ਲਾਲ! ਤੂੰ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਂ? ਜੇ ਕੁਝ ਚਾਹੇਂਗਾ, ਤੇਰੀ ਝੋਲੀ ਭਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਦਾਤਾ! ਬਸ ਆਪਣੀ ਰਹਿਮਤ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕਰ ਦੇਵੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨੰਦ ਲਾਲ! ਦੇਖ, ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਬੰਦਗੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਦੌਲਤ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤਕ ਜਿੰਨੀ ਦੌਲਤ ਹੈ, ਰੱਬ ਉਸ ਦੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਵੀ ਬਲਦੀ ਹੋਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਭਾਈ ਸੁਥਰਾ ਜੀ ਰਹਿਣ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਸੁਆਹ ਮਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਹ ਮਲ ਲੈਣੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਸੀਤਲ ਦਾਸ। ਭਾਈ ਸੁਥਰਾ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਛਿਆ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਉਸ ਦੀ ਵੱਖੀ ਉਤੇ ਉਂਗਲ ਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਸੀਤਲ ਦਾਸ! ਸੁਥਰੇ

ਕੋਲੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਵੱਖੀ ਵਿਚ ਉਂਗਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀਤਲ ਦਾਸ! ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਬਾਬੇ ਦੀ ਵਾਯੂ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਨੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਇਕ ਚਪੇੜ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਤਲਦਾਸ। ਸੁਥਰਾ ਹੱਸ ਪਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਖਾ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ? ਸੁਥਰਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੇ ਚਮੜੀ ਉਤੇ ਸੁਆਹ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਆਹ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਰ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗ ਤਾਂ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਪਈ ਤੇ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਸੁਆਹ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਈ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਸਮਝ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਬਲਦੇ ਪਏ ਹਨ। ਤੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਤਾਂ ਸੀਤਲ ਦਾਸ ਹੈਂ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਭਾਂਬੜ ਬਲਦੇ ਪਏ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਅੰਦਰੋਂ ਠੰਢਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਜਣ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਉਹ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਛੀਨਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੀਨਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਤਪਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ।

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ

ਜਿਹੜਾ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ -

ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ॥

ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਉਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮੇਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਕਦੀ ਵੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੋਲੀ ਨਹੀਂ ਅੱਡਦਾ।

ਬਾਬਾ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿੱਠੇ ਟਿਵਾਣੇ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਉ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਜਾਏਗੀ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਜ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਫਿਰ ਮੰਗਣ ਜਾਏਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੰਗਣ ਜਾਏਂਗਾ ਤਾਂ

ਉਸ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਉਡਾਅ ਆਇਆ ਹੈ? ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਮੰਗੋਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਨਾਂ ਕੁਝ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬਣ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਤੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਅੱਧਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਆਸਰੇ ਉਤੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਬਦੇਬਦੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੱਲੋ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਕੋਲ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਬੜਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜਵਾਈ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੌਧਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਮੇਰਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਂਈਆਂ! ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਗ਼ਦਾਦ ਗਏ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਕਈ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਉਣਾ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਆਉਣਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਫਿਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਬਗ਼ਦਾਦ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਫ਼ਕੀਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਬੋਲਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ ਬਹਿਲੋਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਦਾਤਾਰ! ਇਕ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰਹਿਮਤ ਕਰ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਈਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਲਈ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੀਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸਾਂਝ ਕੇਵਲ ਤਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਰਹੇਂਗਾ, ਸਾਈਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਜੀਵੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਾਲਕ ਦੀ ਟੇਕ ਉਤੇ।

ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਕੀੜਾ ਚਮਕ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਪਤੰਗਾ ਅਤੇ ਟਟਹਿਣਾ ਦੋਨੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਪਤੰਗਾ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ ਉਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟਟਹਿਣਾ ਜੁਗਨੂੰ ਪਾਸ, ਜਿਹੜਾ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ

ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਖੇਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਤੰਗਾ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਓਏ ਜੁਗਨੂੰ, ਤੂੰ ਕਿੰਨਾ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈਂ, ਐਵੇਂ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਜਿਹੜੀ ਲਾਈਟ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਪਸ਼ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ, ਜਿਸ ਦੀਵੇ ਉਤੇ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਤਪਸ਼ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਜੁਗਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਪ੍ਰਿਯ ਜੀਵਨ ਰੱਬ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਪਰਵਾਨਾ ਤੜਫ ਉਠਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਹੱਦ ਹੋ ਗਈ, ਮੇਰੀ ਏਨੀ ਤੋਹੀਨ! ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਲਾਈਟ ਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਜੁਗਨੂੰ, ਤੇਰੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਤਪਸ਼ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਚੇਤੇ ਰਖੀਂ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਝਾਤੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦਾ ਪਿਆ। ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਟੇਕ ਸਾਈਂ ਦੀ ਰੱਖੀਂ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ॥

ਆਪਣੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਸ ਉਤੇ ਜੀਏ ਤਾਂ ਖੁਆਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਖੁਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੁਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਗਲ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਪਵੇਗੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ

ਜਿਹੜਾ ਬੀਜ ਤੂੰ ਪਾ ਕੇ ਚੱਲਿਆ ਹੈਂ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਫ਼ਸਲ ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਵੱਢਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਬੀਜਿਆ ਕੀ ਤੇ ਕੱਟਣਾ ਕੀ?

ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ॥

ਜੇ ਕੁਝ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕੱਟਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸੁ॥

ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਨਿਕਲ ਗਈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਪਛੁਤਾਵਾ ਹੀ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਜੀਵ-ਇਸਤਰੀ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪੱਲੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਈਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਉਹ ਸੌਂ ਕੇ ਕੱਟ ਦਿਤਾ। ਸੌਣ ਦਾ ਅਰਥ ਇਥੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਜਿਨ ਕੇ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸੁ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਗਈ। ਬੰਧਨ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਿਰ ਇੰਨੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋਈ -

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ

ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੋਹਣੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਮੇਹਰ ਕਰ-
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 24 ਤੇ)

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-17)

ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਜੀਵਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਜਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੈਮੀਕਲ ਜੀਵਨ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮੈਗੈਨੇਟਿਕ ਤਰੰਗਾਂ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਤਰੰਗਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਜਾਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ, ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ। ਜੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣ, ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰੋ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ। ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੁਰਦਾ ਹੈਂ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਫ਼ਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ
ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੩

ਸੋ ਮਾਤਾ! ਉਹ ਜੀਵਨ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਉਹ ਐਡਾ ਉੱਚਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੀ ਬੋਲਣੈ, ਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਪਿੰਛ! ਨਾਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ, ਉਹ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਵਸਦੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਥੇ ਦੀ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਉਂਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਆਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਮਝ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਅਸੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਉਂਦਾ ਨਾ ਰਹਿ-

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਸੋ ਇਥੇ ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦਾ ਹੋਇਕੈ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ।

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਬੜੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਕਿ ਸਬਰ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਥੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਜੇ ਅਰਥ ਤੁਸੀਂ ਦਸਦੇ ਹੋ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਲਮਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਥ ਕਰੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਪੀਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ 'ਚ ਤੂੰ ਇਹਦਾ ਅਰਥ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ ਤਾਂ ਏਸ ਵੇਲੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੰਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਮੱਦ ਹੈ। ਜਾਹ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਫੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿ, ਉਹ ਅਰਥ ਲਿਆ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਅੱਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸੱਤ ਤਾਲੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਸ ਦਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੈ, ਕੀ ਦੇਖਦੈ, ਤਾਲੇ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਲਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਦੂਜਾ ਤਾਲਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਸੱਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿ ਕਿੱਡਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈ ਇਹ। ਇਹਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ? ਅਜੇ ਹੈਰਾਨ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਸਰਮੱਦ ਹਨੁਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸੀ। ਹਨੁਰੇ ਦੇ ਸੈੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਇਐ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਆਇਆਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁਛਣੈ? ਸਰਮੱਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਕ ਮਸ਼ਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਿਆਈਂ, ਦੋ ਗਜ਼ ਪਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਈਂ, ਮੈਂ ਬਰੈਹਨਾ ਹਾਂ, ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤਾ ਕੋਈ, ਨੰਗਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ, ਮਸ਼ਕ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਲਪੇਟ ਲਿਆ। ਅਜੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ 101 ਕੋਰੜਾ ਰੋਜ਼ ਇਹਦੇ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼

ਕੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੱਧਾ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਹਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਕਲਮਾ ਸੁਣਾਉਂਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਈਰਖਾ ਸੀ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕਰਾਂ। ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ, ਕੱਪੜੇ ਨਾ ਪਾਉਣੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫਕੀਰ ਸਾਈ! ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਤੂੰ। ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਨੰਗਾ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਬਤ। ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮੈਂ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਢਕਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਆਹ ਕੰਬਲੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਦੇ ਦੇ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਧਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕੰਬਲੀ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੈ, ਦਾਦੇ ਦਾ ਸਿਰ ਪਿਐ ਥੱਲੇ, ਕਾਮਰਾਨ ਦਾ ਪਿਐ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਫੀ ਪੀਰ, ਹਿੰਦੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਏ ਨੇ, ਡਰ ਕੇ ਕੰਬਲੀ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਦੇਹ ਕੰਬਲ। ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਪ ਢਕਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਢਕਾਂ?

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦਾ, ਪੀਰ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਵੇਚ ਦੇ। ਕਾਨਾ ਤੋੜਿਆ, ਚਾਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਪਾਵੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਨਾਲ ਬਾਂਹੀਆਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਉਤੋਂ ਦੀ ਦੋ ਰਸੀਆਂ ਲੰਘਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਹੈ, ਅਠਿਆਨੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਆ, ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ। ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਹੋਕਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਵਿਕਦਾ ਹੈ ਅੱਠ ਆਨੇ 'ਚ। ਸਰਮੰਦ ਪੀਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੈ ਕਿ ਅੱਠ ਆਨੇ 'ਚ ਲੈ ਲਓ ਜਿਹਨੇ ਲੈਣੈ ਤਖ਼ਤ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਪਤਚਰ ਸੀ ਦੌੜੇ-ਦੌੜੇ ਜਾ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅੱਠ ਆਨੇ। ਸਰਮੰਦ ਕਰਾ ਰਿਹੈ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਏ ਉਹ ਤਾਂ ਪੀਰ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅੱਠ ਆਨੇ 'ਚ ਮੇਰਾ ਤਖ਼ਤ ਹੀ ਵੇਚ ਦੇਵੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੌੜ ਕੇ ਜਾਓ, 10,000 ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਕੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਓ। 10,000 ਦਿਤਾ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫਕੀਰ ਸਾਂਈਂ! ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਕਲਮਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਫਤਵਾ ਲਵਾ ਕੇ

ਸਜਾਏ ਮੌਤ ਦੇਣੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਲੈ ਜੇ ਮੇਰੀ ਗਰਦਨ ਵੱਢੀ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਮੁਗਲੀਆ ਖਾਨ, ਖਾਨਦਾਨ ਦੀਆਂ, ਤੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ, ਸਭ ਦੀਆਂ ਗਰਦਨਾਂ ਵੱਢੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸਬੂਤ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਉਂਗਲੀ 'ਤੇ ਚੀਰਾ ਦੇ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਚੀਰਾ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਓਨੀਓ ਉਂਗਲੀ ਆਪਣੀ ਚੀਰੀ ਗਈ ਤੇ ਘਰੋਂ ਸੁਨੇਹੇ ਆਉਣ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਕਟ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸਭ ਦੇ ਖੂਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਰ ਗਿਆ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਾਬੂ ਆਉਂਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫਕੀਰ ਸਾਂਈਂ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਅਜੇ ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜੇ ਦੇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ। ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੈਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਓਏ! ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰਫ ਚੰਮ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਚਮੜਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਜਾਹ ਲੈ-ਲੈ, ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਕਾ ਭਾਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਆਵੇ। ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਤੇ ਬੋੜੀਆਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ 101 ਕੋਰੜਾ ਰੋਜ਼ ਲਾਉਣ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਨਮਕ ਪਾ ਕੇ, ਕੌੜਾ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਇਹਨੂੰ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦੇਣੈ।

ਇਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਂਦੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਐਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਆਪੇ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਤਾਲੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਔਹ ਗਏ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੈਠਿਆ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਦੈ, ਗਿਣਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੁਰਮੰਦ, ਉਪਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਉਠਾ ਕੇ ਉਂਗਲੀ ਹਿਲਾਈ ਜਾਂਦੈ। ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸ਼ਫੀਰ ਦੇ। 51 ਕੋਰੜੇ ਲਗ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਾਦ ਦਮ ਲੈਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਝ 'ਚ ਆਇਆ ਤੇਰੇ?

ਈਰਾਨ ਦਾ ਜੋ ਸਫੀਰ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਨਾ। ਫਕੀਰ ਸਾਂਈਂ! ਦਰਵੇਸ਼ ਸਾਂਈਂ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ 'ਚ ਪਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ।

ਚੰਗਾ ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਲੱਗਣਗੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਗੁਪਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇਤਰ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਅਸਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ! ਹੁਕਮ ਦੇ, ਕਿਉਂ ਮਾਰ ਖਾਂਦੈ? ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਤਖ਼ਤ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਰਾਜ ਉਲਟਾ ਦੇਈਏ। ਭਾਰੀ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਸਜ਼ਾ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਨੇ ਆਂ। ਸਾਧੂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ। ਸਰਮੰਦ ਉਂਗਲੀ ਹਿਲਾਈ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ। 101 ਕੋਰੜਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਮਝਿਆ ਕੁਛ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ, ਇਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਸਾਰੀ ਦਿੱਲੀ ਹੁਣੇ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਪਿਆਰਿਆਂ! ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮੈਂ ਸਬਰ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਸਬਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਭਾਣੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗੂੰ। ਤੱਤੀ ਤਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਬਦ-ਦੁਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਦ-ਦੁਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜ ਏਕ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨

ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਆਲਾ ਆ ਗਿਆ। ਪਿਆਲਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨਿਆਮਤਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਾਣੀ, ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ ਇਹ ਜਲ ਛਕ ਲਓ। ਇਹ ਕੌੜਾ ਜਲ ਨਾ ਛਕੋ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ। ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪੀਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ। ਚਾਹੇ ਨਮਕ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਦੂਜਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਨਾ। ਤੈਨੂੰ ਰਾਜਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰਿਜ਼ਕ ਭੇਜਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਆ ਗਿਆ।

ਸੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ। ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣੀ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਐਨੀ ਸੁਖਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਰਨਾ ਪੈਂਦੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਪਿੰਛ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਚਾਹੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਲੇਪ ਕਰ ਦਿਓ। ਚਾਹੇ ਵਿਸ਼ਟਾ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ। ਉਹਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖੀ 'ਚ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦੈ। ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ

ਆਪਣੀ ਛੱਡਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ। ਦੋ ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ। ਦੋ ਸਲਾਹਾਂ, ਦੋ ਮਤੇ ਕਦੇ ਇਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਥਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਵਰਤ-ਵਰਤਾਅ ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੂਤ-ਪਤਾਂਗ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਦਾ ਕਬਰ 'ਚ ਪਿਆ ਹਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਭਾਈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦਾ ਹੋਇਕੈ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ।

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ! -

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਨ ਨੀਦ ਨਾ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ।

ਪੀਹਣਿ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ

ਪਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲਿ ਧੋਵਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਇਕ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਹੈ, ਇਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਹੈ। ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਲੋਸ਼ ਗਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਨਿੰਦਾ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਗ, ਦ੍ਰੋਸ਼, ਵਿਤਕਰੇ ਪਾਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਹਿੰਸਾ ਹੈ। ਨਾ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਵਾਚਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਆਤਮਕ ਬਲ ਨਾਲ ਕਰਨੀ। ਅਹਿੰਸਾ 'ਚ ਰਹਿਣਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ। ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਪੈਰ-ਪੈਰ 'ਤੇ ਬਦਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ। ਜੇ ਬਚਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ। ਪਰ ਧਨ, ਪਰ ਤਨ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ। ਖਿਮਾ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਉਣੀ। ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ ਰਖਣਾ, ਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਨਾ, ਅੰਦਰੋਂ ਕਹਿਣੈ - 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।' ਬੁਰਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਖਟਿਆਈ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਰਖਣੀ। ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ। ਕੋਮਲ ਵਾਕ ਬੋਲਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਦੂਜਾ ਖਿੜ ਜਾਵੇ। ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਖਿੜ ਜਾਵੇ। ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇ। ਐਸੇ ਕੋਮਲ ਵਾਕ ਬੋਲਣੇ ਨੇ। ਮਰਿਯਾਦਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ -

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਰੱਖਣੀ ਹੈ - ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੇ ਆਤਮਕ ਪਵਿੱਤਰਤਾ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣੀ। ਜੇ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ-

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ- ੫੫੮

ਸਰੀਰ ਧੋਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਮਨ ਸੁਥਰਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਸੁਥਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਨਾ। ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ -

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀਕਾ ਜੋ ਖਰਚੈ ਅਰ ਖਾਇ॥

ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ॥

ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ॥

ਤਹਕੀਕ ਦਿਲਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸਤ ਜਾਇ॥ ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ

ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਮਿਤ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਮਿਤ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ ਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨਾ। ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੇਣਾ। ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਰਖਣੀ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਬਿਰਤੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰੱਖਣੀ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਨਣਾ-

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਧਿੰਛ! ਹਰ ਵਕਤ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਬਲ ਪੈ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਫੁਰਨਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ, ਚਿੱਤ ਵਸ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਨਾਮ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਬਚਨ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ।

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਤੇਰੀ ਹੀ ਜਾਤ ਦਾ, ਨਾਈ ਜਾਤ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਵਾਨ ਭਗਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਸੈਣ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਘਰ-ਘਰ ਸੁਣਿਆ ਜੀ,

ਸੈਣ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ।

ਸੈਣ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ ॥

ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਭਗਤਾ ਮਹਿ ਗਨਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪ ਆ

ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਯੱਗ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਸੌਂਕ ਜਾਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਆ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਰਵਣ ਕਰੀ। ਉਹਨੇ ਜਦੋਂ ਸੁਣਿਆ -

ਸੁਣਿ ਪਰਤਾਪੁ ਕਬੀਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਿਖ ਹੋਆ ਸੈਣੁ ਨਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਲਿਆ। ਨੌਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨੌਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਜਦੋਂ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਭਗਤੀ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਜਦੋਂ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ -

ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ। ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸੈਣ! ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਨਾ। ਬੁੱਤੀਆਂ ਵੀ ਕਰਨੀਆਂ। ਜਿਥੇ ਭੇਜਣਾ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਵੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਬੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਲੜਕੀ ਮੰਗਣੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਰੋ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ। ਮਾਹਿਰ ਹੁੰਦੇ, ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਘਰ ਦੇਖਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਦੁਸ਼ਿਤਾ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਥਾ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਨਾਲ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤਾਂ ਐਸਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਹਨੇ ਬਹੁਤੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਉਥੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਸਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਬੋਲਚਾਲ 'ਚ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੁੰਦੇ। ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ, ਪੂਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲੈਣਾ ਕਿ ਐਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਇਹ ਸਹਿ ਲਏਗਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਵੀ ਲੈ ਆਉਣਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ, ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖ ਲੈਣਾ। ਹੋਰ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਈਆਂ-ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਰਖ ਲੈਣਾ। ਸੋ ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਘਰ 'ਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੰਮ ਹੋਣੇ ਉਹ ਕਰਨੇ। ਸੋ ਉਹਨੂੰ ਬੁਤੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਸਾਰਾ ਕਰਨਾ। ਲੇਕਿਨ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਭਜਨ ਹੁੰਦੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਭਜਨ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕੰਮ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਭਜਨ ਆਦਮੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਜੇ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਵੇ ਉਹਦੇ 'ਚ

ਕੰਮ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ -

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮਾਲਿ ॥

ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਰਾਤੀ ਕਰੈ ਭਲਕੈ ਰਾਜ ਦੁਆਰੈ ਜਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਲਬਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਦੇ, ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਦੇ। ਉਹਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਉਹਦੇ ਮੌਰਾਂ 'ਚ ਫੋੜਾ ਸੀ ਐਸਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਦਾ ਫੋੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਇਹਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਕੁਛ ਟਿਕਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਣਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਗੈਰਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਾਧੂ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਆਉਣ ਲਗ ਪਏ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਜਗ ਪਈ, ਜੋਤ ਦਾ ਵਿਗਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁੰਗ ਗਿਆ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋਤ ਦਾ ਵਿਗਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹੈ। ਇਹਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਾਧੂ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸਾਧੂ। ਇਹਨੇ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਅੱਜ ਇਕ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ, ਕੀਰਤਨ ਮੰਡਲੀ ਆ ਗਈ। ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਨੇ ਰਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗਿਆਤ ਨਾ ਰਹੀ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੋਆ ਕੀਰਤਨ ਰੈਣ ਸਬਾਈ,

ਸੰਤ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆ ਗਏ।

ਆਏ ਸੰਤ ਪਰਾਹੁਣੇ ਕੀਰਤਨੁ ਹੋਆ ਰੈਣ ਸਬਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੈ। ਫੇਰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੈ ਜੇ ਉਹ ਲੀਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਘੜੀ ਦੇਖੀ ਜਾਏਗਾ, ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਦੇਖੀ ਜਾਏਗਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦੇਖੀ ਜਾਣਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੈ, ਫੇਰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਜਦੋਂ ਵੱਕੀ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਆਪ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਆਪ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਆਪ। ਲਾਈਟਾਂ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬੁਝਾ ਦੇਣੀਆਂ। ਪਿੱਠ ਪਿਛੇ ਲਾਈਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਐਨੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਆਪ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ 14 ਘੰਟੇ ਲਗਾਤਾਰ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਨਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਤਾ, ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਸਿਆਣੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਪਰਖਲ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਰਹੀਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਅਵਾਜ਼ ਭੁੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੁਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਓਹੀ ਅਸਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਥੇ ਹੈ, ਓਹੀ ਇਕ ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੈ। ਮੀਲ-ਮੀਲ, ਡੇਢ-ਡੇਢ ਮੀਲ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਅਵਾਜ਼ ਚਲੀ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। ਨਾ ਬੋਲ ਸਾਡੇ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਏ, ਪੰਜ ਚਾਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ, ਹੋਰ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਦੇ-ਦੇ, ਢਾਈ-ਢਾਈ ਮੀਲ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਣਦੀ ਸੀ। ਚਾਰ-ਚਾਰ, ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਤਕ ਵੀ ਸੁਣਦੀ ਸੀ। ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਅਫ਼ਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸੁਰਤਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਹੋਈ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੁਰਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਜਾਣੈ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨੈ -

ਛਡਿ ਨ ਸਕੈ ਸੰਤ ਜਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰਿ ਨ ਸੇਵ ਕਮਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਹੁਣ ਜਿਹਨੂੰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਰਾਮ ਨੂੰ, ਅੱਲਾ ਨੂੰ, ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ, ਨਰਾਇਣ ਨੂੰ ਉਹ ਨਿਰਜਿੰਦ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਇਕ ਸਕਿੰਟ 'ਚ ਬਣਾ ਦਿੰਦੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੈ। ਉਹ ਬੇਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹੋਣ ਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ -

ਸਭੁ ਕੇ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ ॥

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ ॥ ੧੦ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੨

ਹੁਣ ਏਧਰ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਾਉਣੈ। ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨੈ। ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦਾ। ਅੱਜ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਲਾਜ ਹੈ -

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥ ਅੰਗ - ੪੫੧

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੈਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸੈਣ ਦਾ ਹਰੀ ਨੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਆਪ ਆ ਗਿਆ।

ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਹੱਥ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸੈਣ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ। ਅੱਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੱਥ ਲੱਗਿਆ। ਹੱਥ ਲਗਦੇ ਸਾਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸੀ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਚੈਨ ਆ ਗਈ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਗਈ, ਜਿਹੜੀ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ -

ਸੈਣ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਜਾਇ ਕੈ ਆਇਆ ਰਾਣੈ ਨੋ ਰੀਝਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਸ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਨਿਰਗੁਣ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਆਪ ਰਖ ਲਿਆ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆ ਗਏ,
ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ

ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੪੦੩

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਪਿੰਛ! ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਹੱਥ ਲਾਇਆ, ਹੱਥ ਲਗਦੀ ਸਾਰ ਕਿਥੇ ਰਹਿ ਜਾਣੀਆਂ ਸੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ? -

ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਵੀ ਰੋਗ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਕਿਤੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹੀ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ

ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੁਰਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਓ ਹੋ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਾ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਹੋਏਗਾ, ਹੋਏਗਾ -

ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਨੋ ਵਿਦਾ ਕਰਿ

ਰਾਜ ਦੁਆਰਿ ਗਇਆ ਸਰਮਾਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਮੁੜ ਆਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ ਅਜੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਇਹਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਜਿੰਨਾਂ ਸੁਖ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਦੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਬਹਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸੁਖ ਦੀ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਸਰਸ਼ਾਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ। ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਦੁਖ ਨਾਮ ਦੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਹਨੇ ਅੱਜ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸੈਣ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਓ, ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੈਣ ਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਤਲਬ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹੈ? ਪੈਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਝਿੜਕਾਂ ਸੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੈਣ ਜੀ ਕਹਿ ਰਿਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹੈ -

ਰਾਣੈ ਦੂਰਹੁੰ ਸਦਿਕੈ ਗਲਹੁੰ ਕਵਾਇ ਖੋਲ੍ਹਿ ਪੈਨ੍ਹਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜਿਹੜੀ ਕੀਮਤੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ, ਗਲ ਤੋਂ ਲਾਹੀ ਤੇ ਸੈਣ ਦੇ ਪੁਆ ਦਿਤੀ। ਪੁਆਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੈਣ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਮਿਟਾ ਦਿਤੇ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਸ ਹੋ ਗਿਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।

ਵਸਿ ਕੀਤਾ ਹਉਂ ਤੁਧੁ ਅਜੁ ਬੋਲੈ ਰਾਜ ਸੁਣੈ ਲੁਕਾਈ।

ਪਰਗਟੁ ਕਰੈ ਭਗਤਿ ਵਡਿਆਈ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੇ। ਤੂੰ ਵੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਤੂੰ ਵੀ ਘਟ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਪਿੰਛ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮਨ ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਫੁਰਨਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ -

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥

ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥

ਮਨੁ ਬੋਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਨਿਹਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹਦੇ ਜਜਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਇਹਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬਈ ਇਹਨਾਂ-ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸੁਨੇਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ। ਇਹੀ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਭਾਈ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛੱਕਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਸੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਵਿਚ, ਬੇਅੰਤ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਅਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਪਿੰਛ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਕਿਤੋਂ ਦੂਰੋਂ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਐਨੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਹੱਥ ਲਗਦੇ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ-ਹੱਥ ਲਗਦੇ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਜ ਇਹ ਕੌਤਕ ਵਰਤ ਰਿਹੈ।

ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਡਿਊਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕੀ ਹੋਣਗਾ? ਬੇਅੰਤ ਮਹਿਮਾਨ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਾਂਭਣੇ ਸੀਗੇ, ਸੁਨੇਹੇ ਦੇਣੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ, ਪਹਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਪਿੰਛ ਹੈ ਉਹ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਮਾਲਕ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਪਿੰਛ! ਤੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਕੰਮ ਕਰਿਐ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਐਨਾ ਤਾਂ 10 ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸਮਝ ਗਿਆ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵੀ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਆ ਜਾਂਦੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਛ ਹੈਗਾ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦੇ ਉਹਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਪੱਕਾ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੪

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਛੁਟੀਆਂ ਦਿਓ ਸਦਾ ਲਈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣੈ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਰਹਿਣੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਅ ਦਿਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੁੱਗ ਗਈ ਰੂਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਹਦੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਪਿੰਛ! ਦੇਖ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ? ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀਆਂ -

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੦੭

ਉਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਹਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀ-ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ।

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੭

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਧਰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ, ਦੂਜਾ ਇਥੇ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਿਧਰ ਨਿਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੀ ਤੂੰ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅੰਦਰਲੇ ਕਿਵਾੜ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਇਕੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਖਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਇਥੇ। ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਠਾਉ ॥

ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥

ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥

ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੫

ਇਕੋ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਲਾਂ ਵਿਚ ਥਲਾਂ ਵਿਚ, ਇਹੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਦੂਜਾ ਸਾਨੂੰ

ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਨਜ਼ਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਅੱਖ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੋਤੀਆਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਖ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਚੰਦਰਮਾ ਇਕ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਕੋਠਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਖਿਆਲ ਆਉਣਾ ਅੱਖ ਦੇ ਕੋਠੇ 'ਚ ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਲੈਣੀ। ਦੱਬ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਲੱਗਣਾ ਕਿ ਦੋ ਚੰਦ ਨੇ। ਅੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੋ ਲਗਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅੱਖ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਲ, ਵਿਖਸ਼ੇਪ ਤੇ ਆਵਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਨੇਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਇਥੇ ਅਨੇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਥੇ -

ਏਕ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ।

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਧੰਢ! ਤੂੰ ਪੁੱਗ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਦੀ ਕਿਸਮ (ਕੈਟਾਗਿਰੀ) 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਥਾਂ ਪਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਾ। ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਹੈ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਯੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੬

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -
ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਤਰਿਆ ਤੇ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇਵੇ,
ਜਗ ਉਤੇ ਆਉਣਾ ਧੰਨ ਹੈ।

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥
ਜਨ ਆਵਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ ॥
ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥
ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਸਦਾ ਨਮਸਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੪

ਐਸੇ ਜਨ ਵਿਰਲੇ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਹਿ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਰੇ ॥
ਆਪਿ ਤਰਹਿ ਸੰਗਤਿ ਕੁਲ ਤਾਰਹਿ
ਤਿਨ ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਜਗਿ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੩੯

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਣਾ ਉਹਦਾ ਸਫਲ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ, ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਉਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ -

ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੁਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ!
ਤੂੰ ਆ ਕੇ ਕੁਲਾਂ ਗਾਲ ਦਿਤੀਆਂ -

ਮਧਰਾ ਦਹਤੀ ਸਪਤ ਕੁਲ।

ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸੱਤ ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੈ।

ਮਦਰਾ ਦਹਿਤੀ ਸਪਤ ਕੁਲ ਭਾਂਗ ਦਹੇ ਤਨ ਏਕ॥
ਜਗਤ ਜੂਠ ਸਤ ਕੁਲ ਦਹੇ ਨਿੰਦਾ ਦਹੇ ਅਨੇਕ॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸੌ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੈ।
ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ -

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ
ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੫੦

ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਆਪ ਵੀ ਦੁਖੀ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖਾਂ 'ਚ ਪਾ ਦਿੰਦੈ। ਸੋ ਫਾਇਦਾ ਉਹਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਵੀ ਆ ਕੇ ਤਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਜਾਂਦੈ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ 101 ਕੁਲ ਤਰਦੀ ਹੈ, 24 ਦਾਦਕਿਆਂ ਦੀਆਂ, 20 ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੀਆਂ, 16 ਜਿਥੇ ਵਿਆਹਿਆ ਹੁੰਦੈ, 12 ਜਿਥੇ ਲੜਕਾ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦੈ। 9 ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭੈਣ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦੈ, 8 ਜਿਥੇ ਮਾਸੀ, 11 ਜਿਥੇ ਭੂਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 101 ਕੁਲ ਤਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਧੰਨ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਇਆ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੧

ਉਹ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਆ ਗਏ -
ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥
ਕੁਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ
ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥ ੩੩ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਉਹ ਕੁੱਤਾ, ਬਿੱਲਾ, ਸੱਪ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ।

ਕੀ ਮੰਨਦੈ?

ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾਂ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਰੁਮਾਲੇ ਚਾੜ੍ਹਦਾਂ, ਚੌਰ ਕਰਦਾਂ, ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕੱਲੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਬਣਨੀ। ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲਿਆਏ? ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤਕ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਉਸ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ, ਚਾਹੇ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਉਹਦਾ ਜੋੜ ਕਾਹਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ - **'ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸ੍ਰੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥'**

ਇਥੇ 22 ਸੈਕਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਜੱਥੇ ਦਾ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹੀ ਸੀ, ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ। 4500 ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਆਹ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠੀਆਂ ਨੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ਬਈ? ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀ ਲਗਦੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਹ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ, ਤੁਸੀਂ ਮੰਤਰ ਲਿਆਏ? ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਂਝੀਵਾਲ (ਜੁੜਿਆ) ਓਹੀ ਹੋਇਐ ਜਿਹਨੇ ਮੰਤਰ ਲਿਆਏ। ਈਸਾਈਅਤ 'ਚ ਉਹੀਓ ਆਉਂਦੇ ਜਿਹੜਾ ਬੈਪਟਾਈਜ਼ ਹੁੰਦੇ। ਇਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ 'ਚ ਓਹੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦੇ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲੈਂਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਬੇ। ਉਹਦਾ ਜੋੜ ਹੁੰਦੇ, ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜੋੜ ਹੁੰਦਾ। 22 ਸੈਕਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਿੰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਭੰਡਿਓ ਨਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੀ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਉਂ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠੋ ਓ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਤੁਅੱਲਕ ਕੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਓਦਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਿਓ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਰੋਗੇ ਨਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਜੇ। ਨਿਗੁਰੇ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ। 432 ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਰੋ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਿਖਾਲ ਦੇਵੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿਖਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਰੱਬ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ,

ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੇ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਬਦ ਸੁਣਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਉਥੇ -

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੋਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਸੰਗੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ। 'ਸੋ ਦਰੁ' ਦੀ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਐ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ -

ਕਬੀਰ ਮਾਇ ਮੁੰਡਉ ਤਿਹ ਗੁਰੂ ਕੀ

ਜਾ ਤੇ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਕੈਂਚੀ ਲੈ ਮੁੰਨ ਦੇਵਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਿ -

ਆਪ ਡੁਬੇ ਚਹੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਚੇਲੇ ਦੀਏ ਬਹਾਇ ॥ ੧੦੪ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੦੯

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਡੁਬਿਆ ਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਡੋਬ ਦਿਤਾ। ਅੰਨ੍ਹਾ ਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ -

ਅੰਨ੍ਹਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਸਾਥੁ ਮੁਹਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਮੰਤਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੱਟੜਤਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਭੇਖ ਹੁੰਦੇ। ਭੇਖ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਦਏਗਾ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ। ਉਹਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੈ ਸਫਲ। ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੇ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੋ।

ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-22)

ਇਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦਾਨਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਦਾ ਅਕੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੈਗੰਬਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ, ਉਹ ਆਖਰੀ ਹੀ ਸਨ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੁਬਾਰਕ ਹਨ ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੀਕਰ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਗੱਲ ਚੱਕਰ ਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਆਦਿ ਹੈ ਨਾ ਅੰਤ ਹੈ। ਬੋਲੀਆਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ clarification (ਸੋਧਾਂ) ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਆਪਣੀ ਤਰੱਕੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੀ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੀਮਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਸ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੀਕਰ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ-ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਨੇਕ ਸਮੇਂ ਤੀਕਰ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ, ਨਵੀਂ ਪੁਸ਼ਾਕ, ਨਵੀਂ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਸਾਡੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸੰਪਰਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਕਾਰ, ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰੂਹਾਨੀ ਰਾਹ ਦੀ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੇਵਲ ਅਸਾਡੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਸਾਡਾ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਆਲਾ ਆਪ ਲਓ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੰਡੋ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ-

**ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ
ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ**

ਜਗ ਮੰਡਲਿ ਕਰਿਯਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੯੫

ਅਸਾਡਾ ਇਹ ਅਟੱਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਦਸਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ, ਮਾਸਟਰ, ਟੀਚਰ, ਗੁਰੂ, ਉਸਤਾਦ ਆਦਿ ਰੂਹਾਨੀ ਰਸਤਾ ਦਸਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਰਹੇਗਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਹੀ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਨੰਤ ਰੂਪਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਟੱਲ ਨਿਸ਼ਚੇ ਉਪਰ ਕਾਇਮ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹਦਾਇਤ ਕਿ ਇਹ ਮਾਰਗ (ਪੰਧ) ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਤਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਮਾਸਟਰ ਕਹੇ, ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ, ਅਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਨਾਜ਼ੁਕ ਮਸਲਾ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੰਪਰਦਾ ਉਪਰ ਉਸਦੀ ਦਇਆ ਦਿਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੀ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ, ਕੋਈ ਸੁਘੜ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਾਡੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਗਣਿਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਕੋਈ ਮੋਟਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ

ਸਿਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ 'ਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸਤਾਦ, ਟੀਚਰ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਅੱਖਰ ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ, ਉਪਮਾਵਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਉਹ ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਪੰਡਤ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੁਆ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੨

ਅੰਨ੍ਹਾ ਆਗੂ ਜੇ ਬੀਐ ਸਭੁ ਸਾਬੁ ਮੁਹਾਵੈ ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 35/2
ਅੰਧੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਮੁਲੁ ਛੋਡਿ ਲਾਗੇ ਦੁਜੈ ਭਾਈ ॥
ਬਿਖੁ ਕਾ ਮਾਤਾ ਬਿਖੁ ਮਾਹਿ ਸਮਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੯੩੨

ਗੁਰੂ ਜਿਨਾ ਕਾ ਅੰਧੁਲਾ
ਸਿਖ ਭੀ ਅੰਧੇ ਕਰਮ ਕਰੇਨਿ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੧

ਅੰਧੈ ਕੈ ਰਾਹਿ ਦਸਿਐ
ਅੰਧਾ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਇ ॥
ਹੋਇ ਸੁਜਾਖਾ ਨਾਨਕਾ
ਸੋ ਕਿਉ ਉਝੜਿ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਗੁਰੂ ਜਿਨਾ ਕਾ ਅੰਧੁਲਾ ਚੇਲੇ ਨਾਹੀ ਠਾਉ ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਆ ਸੁਆਉ ॥
ਆਇ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਵਣਾ
ਜਿਉ ਸੁੰਵੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੫੮

ਜੋ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ
ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸੱਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ
ਜਗ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ ॥
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ ॥
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ
ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ
ਤਹੁ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹੁ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹੁ
ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ
ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ
ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥
ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ
ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥
ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥
ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਰੈ
ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥ ਅੰਗ-੧੨੯੧

ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਗੁਰੂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਨੰਤ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰਨ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਅਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਉਪਰ ਅਡੋਲ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਕਲਿਆਣ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਚਮੁੱਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਰਾਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਭਾਗ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਉਪਰ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਇਹਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੀ ਅਰਥ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਜੇ ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਹੋਣ ਤਾਂ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਪਿਛੋਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਪਰਦੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤੀ ਰੂਹ ਦੀ ਸੂਝ ਵਿਚੋਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡਾ ਦੂਸਰੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਮ-ਖਾਹ ਟਕਰਾਅ ਕੁਝ

ਸੰਵਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗਮਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੋੜ ਕੇ ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਬਿਪਰੀਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਦੇ ਸੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਇਕ ਹੈ ਫਿਰ ਰੋਲਾ ਰੱਪਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅੰਨ੍ਹੇ ਪੁਰਸ਼ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਝਗੜਦੇ ਹਨ। ਸੁਜਾਖੇ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਹੈ-

**ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੁਲਾ
ਜਿਨਿ ਸਗਲੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ॥**

ਅੰਗ - ੬੧੦

ਸੋ ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਸੋਚਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਧਾਰ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਰੀਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੰਜੋਗ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਗ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

**ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਉ ਨ ਪਾਈਐ
ਬੁਝਹੁ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ
ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ॥**

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਫਰ ਨਹੀਂ ਕਟਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਮਤਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਤਿ ਤੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧਲੇ ਗੁਰੂ ਆਪਣੀਆਂ ਚਲਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰਕ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਗੁਰੂ ਸਦਾਏ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧਾ
ਕਿਸੁ ਓਹੁ ਮਾਰਗਿ ਪਾਏ॥**

ਅੰਗ- ੪੯੧

ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵੀ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

**ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਪੂਰੀ ਦੀਖਿਆ॥
ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਪਰੀਖਿਆ॥**

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ -

ਏ ਮਨ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਖੋਜਿ ਲਹੁ

**ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਜਾਇ॥
ਸਹਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਹੋਵਈ
ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ॥**

ਅੰਗ - ੫੯੧

ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁੰਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ
ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥**

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਤਿ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਰਮੇ ਆਵੈ ਜਾਇ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਘਾਲ ਨ ਪਵਈ ਬਾਇ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਮਨੁਆ ਅਤਿ ਡੋਲਾਇ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀ ਬਿਖੁ ਖਾਇ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬਿਸੀਅਰੁ ਡਸੈ ਮਰਿ ਵਾਟ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘਾਟੇ ਘਾਟ॥**

ਅੰਗ- ੯੪੨

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

**ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਕੋਈ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਨਾਮੁ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਮਹਾ ਗਰਬਿ ਗੁਬਾਰਿ॥
ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਗੁਰੁ ਮੁਆ ਜਨਮੁ ਹਾਰਿ॥**

ਅੰਗ - ੯੪੬

ਸੋ ਉਪਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਬਿਨੁ ਗੁਰੁ ਸਬਦੁ ਨ ਛੁਟੀਐ
ਦੇਖਹੁ ਵੀਚਾਰਾ॥
ਜੇ ਲਖ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹੀ
ਬਿਨੁ ਗੁਰੁ ਅੰਧਿਆਰਾ॥
ਅੰਧੇ ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ ਕਿਆ
ਤਿਨੁ ਸਿਉ ਕਹੀਐ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰੁ ਪੰਥੁ ਨ ਸੁਝਈ
ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਨਿਰਬਹੀਐ॥**

ਅੰਗ-੨੨੯

ਇਸ ਸਾਗੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੁਪਤ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ 18ਵੀਂ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ॥
ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ॥
ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜੁ ਰਾਸਿ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ॥

ਅੰਗ- ੨੮੭

ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜੋੜ ਕੇ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ, ਬੁੱਧੀ, ਚਿਤ ਸਭ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਣੀ।

ਦੋਹਾ - ਗੁਰ ਕੋ ਕੀਜੇ ਡੰਡਵਤ
ਕੋਟ ਕੋਟ ਪਰਣਾਮ।
ਕੀਟ ਨਜਾਨੇ ਭ੍ਰਿੰਗ ਕੋ
ਗੁਰ ਕਰ ਲੇ ਆਪ ਸਮਾਨ।
ਗੁਰ ਕੋ ਮਾਨੁਸ਼ ਜਾਨ ਲੇ
ਤੇ ਨਰ ਕਹੀਐ ਅੰਧ।
ਹੋਯ ਦੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਆਗੇ ਜਨਮ ਕਾ ਫੰਧ।
ਗੁਰ ਕੋ ਮਾਨਸ ਮਾਨਤੇ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਪਾਨ।
ਤੇ ਨਰ ਨਰਕੇ ਜਾਇੰਗੇ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਹੋਇ ਸ੍ਰਾਨ।
ਗੁਰ ਬਿਨ ਮਾਲਾ ਫੇਰਤੇ
ਗੁਰ ਬਿਨ ਦੇਤੇ ਦਾਨ।
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਦਾਨੁ ਹਰਾਮ ਹੈ
ਜਾਇ ਪੁਛੋ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ।
ਜੈਸੋ ਤੈਸੋ ਪਾਤਕੀ ਆਵੇ ਗੁਰ ਕੀ ਓਟ।
ਗਾਂਠੀ ਬਾਂਧੀ ਸੰਤ ਸੇ ਨਾ ਪਰਖਿਓ ਖਰ ਖੋਟ।
ਬੜੇ ਬੜਾਈ ਪਾਯ ਕਰ ਰੋਮ ਰੋਮ ਅਹੰਕਾਰ।
ਸਤਗੁਰ ਕੇ ਪਰਚੇ ਬਿਨਾ ਚਾਰੋ ਬਰਨ ਚਮਾਰ॥
ਪੰਨਾ - 543, ਕਥਾ ਨਰਾਇਣ ਹਰੀ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੁ ਹੈ
ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਿਆ
ਸੇਈ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ॥

ਅੰਗ - ੫੩

'ਚਲਦਾ....'

(ਪੰਨਾ 10 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ॥

ਬਸ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਸ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਹੀ ਫੁਰਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਪਿਆਰਿਉ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਖੋਜ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਪਿਆਸ ਹੀ ਲਗ ਜਾਏ। ਹਜ਼ੂਰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਸਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੋਲੀ ਅੱਡ ਕੇ ਕਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਆਸਾਤੁ ਸੁਹੰਦਾ

ਪਹਿਲਾਂ ਤਪੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਸੁਹੰਦਾ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਸਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਸ ਲਈ ਸੌਖਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਆਸਾਤੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ

ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ॥੫॥

ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਵਸ ਗਏ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੌਹਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਵਸ ਗਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਈਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਠੰਢ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ।

ਸਿੱਖ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਠੰਢ ਮਿਲੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਈਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਈਏ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੜਪ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਤੜਪ ਹੋਏਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਸਕਾਂਗੇ। ਇੰਨੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀਆਂ। ਹੋਈਆਂ ਬੇਅੰਤ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖਿਮ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲੇ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨ ਸੁਹੇਲਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-31)

ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਹੰਸ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਖੂਹ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਡੱਡੂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ (ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਡੱਡੂ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਹੰਸ ਬੋਲਿਆ। ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।) ਕਿ ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਉਹ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿੱਡੀ ਕੁ? ਕਹਿੰਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ। ਡੱਡੂ ਨੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਖੂਹ ਦਾ ਟੱਪ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਐਡੀ ਕੁ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ। ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਰੀ, ਅੱਧ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਐਡੀ ਹੋਣੀ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ। ਫੇਰ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਤੀਜੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਐਡੀ ਹੋਣੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਭਾਈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਮੌਣ ਨਾਲ ਜਾ ਲੱਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਐਡੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਹੰਸ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਐਡੀ ਨਹੀਂ। ਡੱਡੂ ਨੇ ਗੋੜਾ ਕੱਢ ਦਿਤਾ, ਮੌਣ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਗੋਲ ਚੱਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਐਡੀ ਹੋਣੀ ਹੈ? ਹੰਸ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਕਾਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਂ ਜਾਨੈ ਇਹਦੇ ਵਰਗੇ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਖੂਹ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। ਡੱਡੂ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ ਓਏ, ਝੂਠਿਆ, ਕਿਹੜੇ ਝੂਠੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ? ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਡੱਡੂ ਦੀ ਮੱਤ ਐਨੀਓਂ ਸੀ ਖੂਹ ਜਿੰਨੀ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹੰਸ ਸੀ ਇਹ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਇਹਦੀ ਮੱਤ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ excuse (ਬਹਾਨਾ) ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਉਘੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਗੱਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਐਵੇਂ ਨਾ ਸਮਝੋ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆਈ ਪਈ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ,
ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ॥
ਫਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ
ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥
ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੩ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਂਗਾ -
ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੇਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੩

ਸੋ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ 'ਚ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ 'ਆਹ ਜਗ ਮਿੱਠਾ, ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿੱਠਾ'। ਇਹਨੂੰ ਪਾਮਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਭੋਗੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਲੱਖ ਦੇ ਵਿਚੋਂ 99900 ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। 99 ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜਗਿਆਸੂ, ਇਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮੁਕਤ ਆਤਮਾ। ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੋਵੇ, ਸੰਤ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਸੋ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦੈ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੬

ਜੇ ਹੁਣ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਲੇਖਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹਟਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਚੁਕਿਐ, ਉਹ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਔਖਾ ਹੋਵੇਂਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਪਾਪ ਕਰਦੈ -

ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੯੩੫

ਜੇ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦੈ ਤਾਂਹੀ ਕਰਦੈ। ਚੰਗਾ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਕਾਹਨੂੰ ਕਰੇ। ਵਿਭਚਾਰੀ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ -

ਪਾਪਿ ਲਦੇ ਪਾਪੇ ਪਾਸਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੯੩੫

ਪਾਪ ਦੇ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਪਾਪ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਕਰਦੇ

ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਪਾਪ ਛੱਡ ਦੇਵੇਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤੈਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਪਾਪ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏ -

ਪਰਹਰਿ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪੁ ॥
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਸੰਤਾਪੁ ॥
 ਨਰਕਿ ਪੜੰਤਉ ਕਿਉ ਰਹੈ ਕਿਉ ਬੰਚੈ ਜਮਕਾਲੁ ॥
 ਕਿਉ ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਵੀਸਰੈ ਝੂਠੁ ਬੁਰਾ ਖੈ ਕਾਲੁ ॥
 ਮਨੁ ਜੰਜਾਲੀ ਵੇੜਿਆ ਭੀ ਜੰਜਾਲਾ ਮਾਹਿ ॥
 ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਫੁਟੀਐ ਪਾਪੇ ਪਚਹਿ ਪਚਾਹਿ ॥ ੩੮ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੫

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਪਾਪ ਐਨੇ ਕਰੇ -
 ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣੁ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪਾ ਦਾ ਗਲ ਹਾਰ ਪਰੋਤਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਨਰਕ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਆਇਐ?

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀਗਾ। ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਹ reserve (ਰਾਖਵੀਂ) ਲਿਸਟ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਫੌਜ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ reserve (ਰਾਖਵੀਂ) ਲਿਸਟ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦੀ, ਬੰਦਾ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣਾ, ਕੰਮ ਉਹਨੇ ਘਰ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਟਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਕੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ, ਫੇਰ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਵਾਨ ਸੀ ਛੇ ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤਕੜਾ ਬਹੁਤ ਸੀਗਾ, ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਅਚਾਨਕ ਹੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤਾ, ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਹਾਰਟ ਫੇਲੂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵਗੈਰਾ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਲਗ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਥੀ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਬੰਦਾ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਹੈ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਜਾਓ ਜਲਦੀ, ਕਿਤੇ ਇਹਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ, ਫੇਰ ਇਹਦੀ ਅਵਗਤ ਰੂਹ ਫਿਰੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਦੇਖੋ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਤਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਂ,

ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਪੁਛਣੈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਕੁਛ ਦੇਖਿਆ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਭੁਲਾਵੇਂ, ਮੈਂ ਸਹੀ-ਸਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਰਕ ਤਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ, ਨਰਕ ਤਪ ਰਹੇ ਨੇ -

ਅਗੈ ਦੇਜਕੁ ਤਪਿਆ ਸੁਣੀਐ ਹੁਲ ਪਵੈ ਕਾਹਾਹਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੩

ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚੀ ਪਈ ਹੈ। ਹਾਇ ਕੁਰਲਾਪ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਐਨੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਇਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਰਾਜ ਜਨਕ ਨੇ ਸੁਣੀ ਸੀ -

ਜਮਪੁਰਿ ਗਇਆ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਿ

ਵਿਲਲਾਵਨਿ ਜੀਅ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਉਹ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੋਣਾ।

ਧਰਮਰਾਇ ਨੋ ਆਖਿਓਨੁ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਕਰਿ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਛੱਡ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਸੋ ਇਹ ਦੇਖ ਲਏ ਇਹਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਓ ਬਈ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾ ਦਿਓ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਰਨੈ ਤੇਰੀ ਦੇਹ ਜਲ ਜਾਏਗੀ। ਬਹੁਤ ਕਿਹਾ ਜਦ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ ਜਿਵੇਂ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ 'ਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਲਾਂਬੂ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਇਧਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹਦੀ ਜਾਨ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਲੱਤ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ, ਲੱਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ, ਉਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਜਵਾਨ ਸੀ, ਲਕੜੀਆਂ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੀਆਂ। ਥੱਲੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਪਿੰਜਣੀ ਜਲ ਗਈ ਉਹਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਿਆ ਆ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਨੇ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਪਏ ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਛੱਡ ਗਏ, ਮੇਰੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਹੀ ਚਿਖਾ ਵਾਸਤੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਪਾੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਔਹ ਕਿੱਕਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਵੱਢਣੈ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਟਾਹਣਾ, ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਲੱਗਿਆ ਨਾ, ਜਮਾਂ ਨੇ ਧੱਕਾ ਦਿਤਾ ਗਰਦਨ ਪਰਨੇ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ।

ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਓਗੇ? ਅਜੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਓ। ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੀ ਉਹ ਬੰਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਓ ਹੁਣ ਮੈਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

ਬਥੇਰਾ ਧੰਦ ਪਿੱਟ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਹੀ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ,
ਜਿਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਤ ਪਿਤਾ।

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ ॥

ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ॥

ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੁਤ ਜਮ ਦਲੈ ॥

ਤਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥

ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥

ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੪

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਿਆਰਿਓ! ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ? ਹੁਣ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਘਰ ਜਾਣਾ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਇਥੋਂ ਹੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਤੂੰ ਮਸਾਂ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋਇਐ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਨਾ ਗਿਣੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਭੁਲਾਵੇ। ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਚਰਨ-ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ। ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ, ਉਚੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪਿੰਜਣੀ ਨੰਗੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਪਿਆਰਿਓ! ਆਹ ਦੇਖੋ, ਮੇਰਾ ਜਲਿਆ ਸਰੀਰ, ਇਹਦਾ ਮੈਂ ਇਲਾਜ ਬਾਅਦ 'ਚ ਕਰਾਇਆ। ਆਹੀ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ, ਸੰਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵੀ ਹੈ ਹੋਰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਪਾਪ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ। ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ ਜੇ ਕਦੇ ਸਮਝ ਜਾਣ। ਉਹ ਪਾਮਰ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਰਗੀ ਅਕਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ। ਵਿਸ਼ਈ, ਭੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਓ। ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥ ੧੫ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੈਤਾਨ ਨੇ ਗਲਵਾ ਪਾ ਕੇ ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਥੇ ਅਮੰਨਾ ਕਰਦੇ। ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦਾ। ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਵਾਜ਼ ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਅੰਦਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਪਾਟ

ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਦਿਲ ਤਕ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਗਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ ਭਾਗ,

ਦਿਤੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ।

ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੈਤਾਨ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਕਲਜੁਗ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਬੈਠ ਗਈ, ਪਾਮਰਪੁਣਾ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਚਿੱਤ ਫੇਰ ਲੈਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਆਏਗੀ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਤਬ ਹੀ ਨਰੁ ਜਾਗੈ ॥

ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਮੂੰਡ ਮਹਿ ਲਾਗੈ ॥ ੩ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੮੭੦

ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਸਿਰ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਨਾ ਡੰਡਾ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਔਹ ਹੋ, ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਨਾ ਤੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਕਰ।

ਸੋ ਇਨਸਾਨ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੋਇਆ, ਸੁਣਦਾ ਹੋਇਆ -

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਭ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ ॥

ਕਾਹੇ ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਏ ਪਰੈ ॥ ੨੧੬ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਲੈਂਦੇ, ਧਨ ਜੋੜਦੇ, ਧਨ ਨੂੰ ਟੀਚਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਐਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਧਨ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਿਤੀ ਹੈ?

ਦਮੜਾ ਤਿਸੀਕਾ ਜੋ ਖਰਚੈ ਅਰ ਖਾਇ॥

ਦੇਵੈ ਦਿਲਾਵੈ ਰਜਾਵੈ ਖੁਦਾਇ॥

ਹੋਤਾ ਨ ਰਾਖੈ ਅਕੇਲਾ ਨ ਖਾਇ॥

ਤਹਕੀਕ ਦਿਲਦਾਨੀ ਵਹੀ ਭਿਸਤ ਜਾਇ॥ ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ

ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਧਨੀ ਆਦਮੀ।

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰ॥

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੪

ਸੋ ਇਹ ਜੀਵਨ-ਢੰਗ (life style) ਹੈ ਇਕ, ਕਿ ਇਹ ਕਰੀ ਜਾਣੈ। ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ ਠੰਢਾ ਜਿਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ। ਏਧਰ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਓਧਰ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣੈ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ॥ ਅੰਗ - ੯੩੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਗਨਿਕਾ ਪਾਪਣਿ ਹੋਇ ਕੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ਪਰੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਿਛਲੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪਏ ਉਹਦੇ, ਬਚੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ-

ਹਰਿ ਜਾਣੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜੋ ਜੀਇ ਵਰਤੈ

ਪ੍ਰਭੁ ਘਾਲਿਆ ਕਿਸੈ ਕਾ

ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨ ਗਵਾਈ॥

ਅੰਗ - ੮੫੯

ਭਜਨ ਕਰ ਲਓ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਓ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਫੇਰ ਸਬਕ ਲੈ ਲਈਏ। ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪੈਂਦੇ। ਨਾ ਭਜਨ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਪਾਪ ਜਾਵੇ। ਪਾਪ ਤਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ। ਭਜਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦੇ, ਵੱਡਾ ਸਿੱਕਾ ਹੈ ਇਹ। ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪਵੇ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਲੋਚਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਗਨਿਕਾ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕੋਈ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵੱਡਾ ਕਰਮ ਸੀ ਇਹਦਾ। ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਮਨਾ! ਪਾਪ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕੀ ਖਟਿਐ ਤੂੰ, ਨਰਕ ਦੇ ਵਿਚ। 20 ਰੋਗ ਲੱਗੇ ਨੇ, ਕੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾਈ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਭੈੜੇ ਕੰਮ 'ਚ ਤੂੰ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈਂ। ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲਗ ਗਏ ਕਦੇ-ਕਦੇ। ਇਹਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਉਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਦਾਣਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਨਾ, ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਂਪਲ ਨਿਕਲ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ-ਜਿਹਦ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅੰਦਰ।

ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਹੋਇਆ, ਇਹਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪਰੇਰੇ ਹੋਏ, ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬਾਹਰ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹੈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਚੋਣ ਲਗ ਗਈ। ਪਾਣੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਮਾਂ ਹੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਨਾ ਆ ਜਾਏ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਚੇ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਤੋਤਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਦੋ ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ, ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ 'ਚ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਤੇ ਸਚਖੰਡ 'ਚ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਦੋਂ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ। ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਇਹ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਛਰਾਟਾ ਆ ਗਿਆ, ਕਪੜੇ ਭਿੱਜਣ ਲਗ ਗਏ। ਸਰਦੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਇਹ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਦੁਕਾਨ ਖੁਲੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੌਂਤਰੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਅੰਦਰ ਸੀ ਵੇਸਵਾ। ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸੇ

ਵੇਲੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਧੂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਬਲ ਐਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਗਨਿਕਾ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਪਾਮਰਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਮੁਕਤ ਆਤਮਾ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਮਨਾਂ! ਪਾਪ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਕਰ ਲਏ। ਕੀ ਖੱਟ ਲਿਆ ਤੂੰ ਹੁਣ ਤਾਈਂ, ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਿਆ। ਚੱਲ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸਤਕ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੇਰੀ ਰੇਖਾ ਸਿੱਧੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਮਹਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਕਰਮ ਨਾ ਜਾਗੇ। ਨਹੀਂ ਕੋਲ ਦੀ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਲੰਘਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਕਰਮ ਬਹੁਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਮਿਲ ਗਿਆ -

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਫੇਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਸੁਰਤ ਜਿਹੜੀ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ 'ਚ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰੇਰੀ ਹੋਈ ਕਰਮ ਦੀ। ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਤੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੇ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਕੋਇਆਂ 'ਤੇ ਜਲ ਆਇਆ ਹੋਇਐ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੁੰਦੇ -

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਉਹਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਜਾਗ ਪਈ। ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਜਾਗ ਪਈ। ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ, ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਮੇਰੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਲੈ ਲੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਹਾਂ

ਪਾਪਣ ਹਾਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ -

ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਜਾ ਕੈ ਏਕ ਸਮਾਨੈ। ਅੰਗ - ੩੯੨

ਨਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਨਾ ਸਤ੍ਰੂ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸਮਾਨ ਨੇ। ਸਤ੍ਰੂ ਆ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ। ਮਿਤਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨੇੜਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਗੇ।

ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ੨ ॥

ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ ਕਾਟਨਹਾਰਾ ॥

ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੨

ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਲੋਕ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿੱਥੇ ਵਰਤ ਰਿਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਸਾਡੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਵਰਤ, ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਮਿਲਣਾ। ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਜੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਗੁੱਡਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਹਨੇ ਤੋਰਨਾ ਹੀ ਤੋਰਨਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਸਭ ਕੋਈ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਸਮਦਰਸੀ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੩

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਤਾਂ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਹੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣਿਓ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ

ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸੰਗ ਦੀ।

ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ ॥

ਅੰਪੁਲੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁਝਿਆ ਗੁਰ ਭੋਟਿ ਪੁਨੀਤਾ ॥ ੧ ॥

ਮਹਿਮਾ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥

ਮੈਲੁ ਖੋਈ ਕੋਟਿ ਅਘ ਹਰੇ ਨਿਰਮਲ ਭਏ ਚੀਤਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੮੦੯

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਕੁਹਾੜੇ ਨਾਲ ਵੱਢ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਵੈਸੇ ਰੱਖ ਲਓ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਕੁਹਾੜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਵੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕਿੱਡਾ ਨਿੰਦਕ ਹੋਵੇ, ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਨਾ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਗਿਣਦੇ ਉਹਦਾ। ਜਦੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹੁਣ ਇਹਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ, ਹੁਣ

ਕਰ ਲਓ ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ਡਾਕਟਰ ਮਰੀਜ਼ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਾਨਸਿਕ ਮਰੀਜ਼ ਨਾਲ ਡਾਕਟਰ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਮੈਂਟਲ ਮਰੀਜ਼ ਹੈ। ਉਟ-ਪਟਾਂਗ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਆਉਣੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁਮੱਤ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਡੰਡੇ, ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ, ਉਸੇ ਗਜ਼ ਨਾਲ, ਉਸੇ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਬੋਲਣ। ਸੰਤ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਲ ਖੋਣੀ ਹੀ ਖੋਣੀ ਹੈ। ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੋਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸੰਗ।

ਬਾਲਮੀਕੈ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗੁ ॥

ਯੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੨

ਸੰਗਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥

ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ ॥

ਕਿਸੁ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਹ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ

ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੨੪

ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ ਉਹ। ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ-

ਵਾਟੈ ਮਾਣਸ ਮਾਰਦਾ ਬੈਠਾ ਬਾਲਮੀਕ ਬਟਵਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਆਦਮੀ ਮਾਰ ਦੇਣਾ, ਜੇਬ ਫਰੋਲਣੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਦੁਆਨੀ ਨਿਕਲੀ। ਮਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਤਾ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੰਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਆਹ ਦੁਆਨੀ ਨਿਕਲੀ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਕਿੱਡਾ ਮੈਂ ਪਾਪ ਕਰਿਆ। ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਲਿਆ ਦੁਆਨੀ।

ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਦੁਆਨੀ ਦਾ ਝੱਕਰਾ ਭਰਾ ਲਿਆਈ। ਕਹਿੰਦੀ ਆਹ ਦੇਖ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਮਾਰਿਐ, ਇਹਨੇ ਦੁਆਨੀ ਪਿੱਛੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਰ ਦਿਤੀਆਂ।

ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਹਨੂੰ ਕੁਮੱਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੂਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੮

ਮਾਂ ਤਾਂ ਓਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਮ ਜਪਣ। ਦੁਸਰੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਲਾਂਭਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਕਿਉਂ ਉਲਾਂਭਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਦੁੱਧ ਹੁੰਦੈ, ਖੂਨ ਦੀ ਨਾੜੀ (blood vein)

ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਂ ਨੇ ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਪੁੱਠੇ ਰਸਤੇ ਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅੱਜ ਸਾਧੂ ਆ ਗਏ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਸੰਤ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਤ ਕਈ ਐਸਾ ਵਜੂਦ ਹੁੰਦੈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਉਹ ਨਚਦਾ ਟਪਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਵਿਗਾਸ ਹੁੰਦੈ, ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਹੁੰਦੈ। ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਝੁਰੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਦਾਸੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਰਹਿੰਦੈ। ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਂਦੇ,

ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖਦੇ ਸਾਧੂ।

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਮੁਰਝਾਹਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਮੁਰਝਾਹਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਣਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਾਹਦੀ? ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਲਕ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ, ਪਿਆਰ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣੀਆਂ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੨

ਚਿਹਰੇ ਮੂਹਰੇ ਦੇਖੇ ਇਹਨੇ। ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਧਨ ਹੋਣੈ ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ। ਕੁਹਾੜਾ ਚੁਕ ਲਿਆ, ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣਗੇ ਮੈਂ ਚਲਾਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇਤਰ ਰਲਾਏ। ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਦੇ ਉਤੇ -

ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ ਮਨ ਵਿਚਿ ਹੋਆ ਖਿੰਜੋਤਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਉਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਕਿ ਬੰਦਾ ਮਾਰ ਦੇਣੈ ਤੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅੰਸ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋਚਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਬੰਦੇ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਨੇ, ਕਿਵੇਂ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਰਸ ਹੈ, ਚਮਕ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੇ, ਮਾਰਾਂ ਕਿ ਨਾ ਮਾਰਾਂ? -

ਮਾਰਨ ਨੋ ਲੋਚੈ ਘਣਾ ਕਢਿ ਨ ਹੰਘ ਹਥੁ ਉਘਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਲੋਚਦੈ। ਕੁਹਾੜਾ ਉਭਾਰ ਲਿਆ ਲੇਕਿਨ ਅਗਾਂਹਾਂ ਚਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦੇ ਸੀ।

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਲਿਖਦੇ। ਐਵੇਂ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਹੁੰਦੈ ਸਾਡਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖੋ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਦਖਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੋਣੈ। ਇਹ ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਧੂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਜਿਥੇ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਰਨੈ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ 'ਚ ਦਖਲ ਦੇਈ ਜਾਣਾ। ਆਪਣਾ ਰੱਖੋ।

ਅੱਜ ਪੂਰਾ ਆ ਗਿਆ ਅੱਜ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦਾ। ਉਹਨੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਰੋਕ ਦਿਤਾ, ਮਾਰਨ ਨੂੰ। ਜੇ ਮਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਰੋਕ ਲਓ ਤੁਸੀਂ, ਉਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਫੁਰਨਾ ਰੋਕ ਲਓ, ਉਠ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਓ ਕਦੇ, ਜੇ ਉਠ ਹੋ ਜਾਏ। ਫੁਰਨਾ ਕਰੋਂਗੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆਉਣਗੇ। ਪ੍ਰਾਣ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਲ ਦੇਣਗੇ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਨੇਹਾ ਆਏਗਾ ਕਿ ਉਠੋ, ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਉਠਦੈ। ਜੇ ਮਨ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿਤਾ, ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿਤਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠਾ ਰਹੇਗਾ। ਚਾਹੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲਾਹ ਲਈਏ ਫੇਰ ਵੀ ਬੈਠਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਫੁਰਨਾ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਸੋ ਉਹਨੇ ਉਹਦਾ ਫੁਰਨਾ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਅੰਦਰੋਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮਨੁਆ ਰਾਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨ ਆਵੈ ਉਛੋਹਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜੋਸ਼ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਸ ਨਾ ਚਲਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਆਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੈ ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕੰਮ ਕੀ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਮਾਰਨਾ, ਉਹਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਇਹ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਅੰਤ ਕਰੇ ਨੇ -

ਅਉਗੁਣੁ ਸਭ ਪਰਗਾਸਿਅਨੁ ਰੋਜਗਾਰੁ ਹੈ ਏਹੁ ਅਸਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣੈ। ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਦੇਵੇਂਗਾ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਦੇਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆ -

ਘਰਿ ਵਿਚਿ ਪੁਛਣ ਘਲਿਆ ਅੰਤਕਾਲੁ ਹੈ ਕੋਇ ਅਸਾੜਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ

ਪਾਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਪਾਲਣਾ।
ਚਾਹੇ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਲਿਆ, ਚਾਹੇ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਲਿਆ।
ਬੱਚੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ। ਜਦ ਸਾਡੀ ਵਾਰੀ
ਆਈ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ।
ਇਕ ਵੀ ਨਾ ਨਾਲ ਰਲਿਆ -

ਕੋੜਮੜਾ ਚਉਖੰਨੀਐ ਕੋਇ ਨ ਬੋਲੀ ਕਰਦੇ ਝੜਾ।

ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੈ?
ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਲਗਨ ਨਾਲ ਜਪਿਆ। ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ
ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੱਚ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜਾਉਣਾ ਕਰ
ਦਿਤਾ। ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ
ਦੀ ਮੈਲ ਲਾਹ। ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਫੇਰ ਆਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ
ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਲਟਾ ਮੰਤਰ
ਦੇ ਦਿਤਾ - ਮਰਾ-ਮਰਾ-ਮਰਾ-ਮਰਾ। ਰਾਮ ਬਣ ਗਿਆ
ਇਹ। ਇਹ ਜਪਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਨਾ ਸਾਧੂ
ਮੁੜੇ। ਅਖੀਰ ਉਸ ਨਾਮ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆਪ
ਕਰਨੈ। ਸੁਰਤ ਨੇ ਆਪ ਚੜ੍ਹਨੈ। ਸੁਰਤ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ
ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਆਪ ਤਹਿ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ।
ਅੱਜ ਇਸ ਦੀ ਸੁਰਤ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ
ਹੈ। ਫੁਰਨੇ ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਨੇ, ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਠਦਾ ਨਹੀਂ।
ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਬੈਠੇ ਨੂੰ। ਪੱਤੇ ਆ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ
ਗਏ। ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ
ਉਤੇ ਘਾਹ ਆ ਕੇ ਜੰਮ ਪਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਹੱਡੀਆਂ
ਵਿਚ ਜਾਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਣਾਂ 'ਚ। ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ
ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਰੋਕ ਲਏ। ਇਥੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ
ਨੇ, ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੁਹਾੜੇ ਵਾਲਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?
ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਧੂ
ਮਿਲ ਗਏ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੀ
ਜਾਂਦੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਉਠਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ,
ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਠਾਲਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ। ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ
ਉਹਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ
ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਲਾਹੇ। ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ
ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਤੀ -

ਸਚ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਉਧਾਰਿਅਨੁ ਟਪਿ ਨਿਕਥਾ ਉਪਰ ਵਾੜਾ।

ਗੁਰਮੁਖ ਲੰਘੇ ਪਾਪ ਪਹਾੜਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ। ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਯੱਗ ਜਦੋਂ
ਸੰਪੂਰਨ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਜਾਓ ਬਾਲਮੀਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ। ਚੰਡਾਲ ਜਾਤੀ
ਦਾ ਹੈ। ਛੱਜ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵ ਜ਼ੋਰ ਲਾ
ਆਏ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ
ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਨੀਵੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਦਿਓ।

ਅਖੀਰ ਦਰੋਪਤੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ
ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਦਸੋ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬੀ! ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਜਾਹ। ਤਰਕ ਨਾਲ
ਨਾ ਜਾਈਂ, ਤਰਕ ਕਰੇਂਗੀ ਛੇ ਕਲਾਂ ਵੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ਟ
ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ
ਕਿਹਾ, ਬੀਬਾ! ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਦਿਓ।
ਕਹਿੰਦੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ
ਆਈ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
ਵਲ ਜਾਂਦੈ ਤਾਂ ਇਕ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ, ਇਕ ਯੱਗ ਦਾ
ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰੋ, ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ
ਕਦਮ ਨਾਪ ਲਓ। ਇਕ ਫਲ ਰਖ ਲਓ, ਬਾਕੀ ਮੇਰੀ
ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ ਚਰਨ
ਧੋਣ ਦੀ ਤੇ ਜੂਠੀਆਂ ਪੱਤਲਾਂ ਚੁਕਣ ਦੀ। ਇਸ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕਾਹਦੀ ਬਰਕਤ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ
ਨਾਮ ਦੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨਾਲ
ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਲਮੀਕ ਤਰਿਆ।

ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਤਮਾ ਗਨਿਕਾ ਦੇ ਦੁਆਰੇ
ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ 'ਚ
ਇਹ ਤਾਸੀਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਾਪ ਨੱਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ
ਨੇ। ਅੰਦਰ ਚਾਨਣਾ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਜਦੋਂ
ਚਾਨਣਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ।
ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਪਾਪਣ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਬੇਨਤੀ
ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਈ। ਵਸਤਰ ਸੁਕਾਏ। ਕੁਛ ਸੇਵਾ
ਕਰੀ। ਨਾਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੀ
ਪਾਪਣ ਹਾਂ। ਸੁਭ ਮੱਤ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਦਇਆਲ ਹੋਣਾ
ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਵਡੱਤਣ ਹੈ
ਕਿ-

ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖਿ ਦਇਆਲ ਹੋਇ

ਹਥਹੁੰ ਉਸ ਨੋ ਦਿਤੇਨੁ ਤੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਦਇਆਲ ਹੋ ਗਏ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਬੀਬਾ! ਬਚਨ ਮੰਨੇਂਗੀ?

ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ
ਬਚਨ ਨੂੰ ਕਮਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ
ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਕੋ ਬਚਨ ਕਮਾਵੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ,

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਰ ਪਾਵੇਂਗਾ।

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥

ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ

ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੪੭

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਬੇਟੀ! ਇਹ ਤੋਤਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਬਚਨ ਮੰਨੇਂਗੀ? ਕਹਿੰਦੀ, ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰੀਂ। ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ, ਆਹ ਤੋਤੇ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਬਹਿ ਜਾਈਂ। ਇਹਨੂੰ ਕਹੀਂ ਬੋਲ ਗੰਗਾ ਰਾਮਾ! ਰਾਮ-ਰਾਮ। ਇਹ 2 ਵਜੇ ਤੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦੈ, 3 ਘੰਟੇ। ਇਹ ਵੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹੇਗਾ, ਤੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰ। ਦੋਵੇਂ ਬੋਲਿਓ। ਜਿੰਨਾਂ ਤੇਜ਼ ਬੋਲੇਂਗੀ ਇਹ ਤੇਜ਼ ਬੋਲੇਗਾ। ਹੌਲੀ ਬੋਲੇਂਗੀ ਹੌਲੀ ਬੋਲੇਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ -

ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਿ

ਖੇਲਿ ਗਇਆ ਦੇ ਵਣਜੁ ਸਓਤਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਲਾਹੇ ਵਾਲਾ ਵਣਜ ਖੇਲੁ ਦਿਤਾ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ। ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਗ ਗਈ।

ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਤਿਸੁ ਤੋਤਿਅਹੁੰ ਨਿਤ ਪੜ੍ਹਾਏ ਕਰੇ ਅਸੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਨਿਤ ਨੀਂਦ ਖੰਡਤ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਨ। ਰਾਮ-ਰਾਮ 'ਚ ਕੀ ਤਾਸੀਰ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰੇਂਗੇ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੀ ਕਰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਣੈ। ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਣੇ ਨੇ।

ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ

ਦੁਰਮਤਿ ਪਾਪ ਕਲੇਵਰੁ ਧੋਤਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਤਿਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ -

ਘੋਰ ਦੁਖੰ ਅਨਿਕ ਹੜ੍ਹੰ ਜਨਮ ਦਾਰਿਦ੍ਰੰ ਮਹਾ ਬਿਖ੍ਰਾਦੰ ॥

ਮਿਟੰਤ ਸਗਲ ਸਿਮਰੰਤੁ ਹਰਿ ਨਾਮ

ਨਾਨਕ ਜੈਸੇ ਪਾਵਕ ਕਾਸਟ ਭਸਮੰ ਕਰੋਤਿ ॥ ੧੮ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੫੫

ਕੋਟਿ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨੰ ਅਨਿਕ ਸੋਧਨ ਪਵਿਤ੍ਰਤਹ ॥

ਉਚਰੰਤਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸਨਾ

ਸਰਬ ਪਾਪ ਬਿਮੁਚਤੇ ॥ ੧ ॥

ਈਧਣੁ ਕੀਤੋਮੁ ਘਣਾ ਭੋਰੀ ਦਿਤੀਮੁ ਭਾਹਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੦੬

ਕਹਿੰਦੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਅੱਗ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਚਾਹੇ ਲੱਖ ਮਣ ਲੱਕੜੀ ਹੈ।

ਮਨਿ ਵਸੰਦੜੇ ਸਚੁ ਸਹੁ ਨਾਨਕ ਹਭੇ ਭੁਖੜੇ ਉਲਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੬

ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਂਦੈ,

ਫੇਰ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਜਗਤ ਉਤੇ ਆਏ ਕਾਸ਼ਨੂੰ,
ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਨਾ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ।

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ

ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਐਸਾ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ ਹੋ? ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ? ਜੇ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਰਿਆਇਤ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ।

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨਾ ਆਇਓ।

ਐਸਾ ਨਾਮ ਜੇ ਜਪਦਾ ਨਹੀਂ, ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਐਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਰੋਪੀ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗਨਿਕਾ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਲਿਵ ਲਗ ਗਈ ਉਸਦੀ। ਲਿਵ ਲਗ ਕੇ ਸੁਰਤ ਰਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਹੀ ਜਪਦੀ ਸੀ। ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਉਹ। ਹਰ ਵਕਤ ਅੰਦਰੋਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਪਾਪ ਕਰਮ ਰਹਿ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਬਦਲ ਗਈ। ਨਾਮ ਨੇ ਧੋ ਦਿਤਾ ਸਾਰਾ।

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਅੰਗ- ੪

ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਐਸਾ ਹੋਇਆ। ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਵੱਟ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਿੰਜਰੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਕ ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਖਾ ਗਿਆ। ਨਘਾਰ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ। ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਠੀ। ਆਸਣ ਵਿਛਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬੋਲ ਗੰਗਾ ਰਾਮਾ! ਰਾਮ-ਰਾਮ। ਬੋਲਿਆ

ਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕਿ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਤੈਨੂੰ ਅੱਜ ਜ਼ਿਆਦਾ? ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ। ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਅੰਗੂਠੇ ਤੇ ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸੱਪ ਨੇ ਬੁਰਕ ਭਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਥਾਂ ਹੈ ਬੜਾ ਨਾਜ਼ੁਕ। ਇਕ ਦਮ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾੜਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਸਕੀ ਬੋਲ ਗੰਗਾ ਰਾਮਾ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਬੋਲ ਰਾਮ-ਰਾਮ। ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿ ਹੋਇਆ, ਦੜਮ ਪਿੱਛੇ ਗਿਰ ਗਈ।

ਰਾਮ-ਰਾਮ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤੇ ਬੈਕੁੰਠਾਂ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗਨਿਕਾ ਚਲੀ ਹੈ ਬਿਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ,
ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਢਹਿ ਗਿਆ।

ਗਈ ਬੈਕੁੰਠ ਬਿਬਾਣਿ ਚੜ੍ਹਿ ਨਾਉ ਨਰਾਇਣੁ ਛੋਤਿ ਅਛੋਤਾ।
ਅੰਤਕਾਲੁ ਜਮ ਜਾਲੁ ਤੋੜਿ ਨਰਕੈ ਵਿਚਿ ਨ ਖਾਧੁਸੁ ਗੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ।

ਜਮਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿਤਾ, ਬਿਵਾਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸਾ ਨਾਮ ਉਸ ਨਿਰੰਜਨੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਭਾਈ ਮਹਾਤਮ ਐਨਾ ਹੈ -

ਬਾਉ ਨਿਬਾਵੇ ਮਾਣੁ ਮਣੋਤਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ -

ਖੜ੍ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣੁ ਸੁਦੁ ਬੈਸੁ ਉਧਰੈ ਸਿਮਰਿ ਚੰਡਾਲ ॥
ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਓ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਨਾ ਨਾਨਕ ਤਿਸਹਿ ਰਵਾਲ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੦

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਓ। ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿੱਖੋ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਸੁਖ ਹੈ -

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥
ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰ ਧਾਰੋ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੨

ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ। ਜੇ ਉਹਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰ ਵੀ ਤਰ ਜਾਏਂਗਾ,

ਭਜ ਲੈ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣੇ ਨੇ, ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮੰਨਣ ਦੀ। ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ (ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ) ਕਰਨ ਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਨੇ ਇਹ, ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਮੰਨੋ ਇਹਨੂੰ, ਮੰਨ ਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਵੋ। ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।
'ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ ॥'

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਹਰ ਵਾਰੀ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਨਵੀਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਕੋਈ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਇਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਬੜੀ ਦੂਰ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਟਾ! ਆਹ ਅਵਾਜ਼ ਜਿਥੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਚੱਲੋ।

ਇਕ 20 ਸੈਕਟਰ 'ਚ ਮਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਤੀਸਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਈ, ਅੰਨ੍ਹੀ ਸੀ ਵਿਚਾਰੀ। ਉਹ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਣ ਲਗ ਗਈ। ਉਹਦਾ ਪੁੱਤ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਾਂ! ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੀ, ਆਹ ਅਵਾਜ਼ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹਿੰਦੂ ਸੀਗੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਕੀ ਉਥੇ ਲਿਜਾ ਸਕਦੈਂ? ਮੈਂ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਵਰਗਾ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰ ਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਮਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਚਲਦਾਂ। ਪਰ ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਹੀ ਨਾ ਕਹਿਣ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਂ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸਕੂਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਆਪਾਂ ਸਕੂਲ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ ਸੁਣ ਲਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਆਏ। ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੜਾ ਸਾਧਾਰਣ ਸੀ, ਕਿ 'ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਵਿਛੋੜਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਪਾ ਲਿਆ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਲ ਲੈ ਗੁਰਾ।'

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਅੱਡ ਰੋਵੇ, ਮੈਂ ਅੱਡ ਰੋਵਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਇਓ ਉਥੇ।

ਦੂਸਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਆਏ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 40 ਤੇ)

ਜਪ੍ਰਉ ਜਿਨ੍ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਜੋ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 14 ਜੂਨ 2021 ਨੂੰ ਹੈ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸੱਚ, ਧਰਮ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਮਹਾਨ ਬਲੀਦਾਨ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੋਸ਼ਨ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ, ਪਰਸਪਰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਰਣਾਂ, ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਵਿਤਕਰੇ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਨਫਰਤ, ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀਨ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਉਚੀ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ 'ਭਈ ਗਿਲਾਨਿ ਜਗਤ ਵਿਚ' ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵ ਤੋਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਲਹਿਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਸੱਚ ਧਰਮ, ਨਿਆਂ, ਬਰਾਬਰੀ, ਸ਼੍ਰੇਮਾਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਜੋ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਮੰਨ ਕੇ ਸ਼੍ਰੇਮਾਨ ਅਤੇ ਅਣਖ ਨਾਲ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਬਖਸ਼ਦੀ ਸੀ। ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ, ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਂਝੀ ਪੰਗਤ, ਸਾਂਝਾ ਲੰਗਰ, ਸਾਂਝੇ ਖੂਹ ਅਤੇ ਬਉਲੀਆਂ, ਸਾਂਝੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ (ਜਿਵੇਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ) ਜਿਥੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਭਗਤ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ। ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਉਤੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਅਕਬਰ ਵਰਗੇ ਨੇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਤੁਅੱਸਬੀ ਮੁੱਲਾਂ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਰਗੇ ਤੰਗਦਿਲ ਤੁਅੱਸਬੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲਹਿਰ ਖਤਰਾ ਜਾਪੀ। ਕੂੜ ਨੂੰ ਸੱਚ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ

ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਨਾਲ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਨੇਰਾ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਭੈਭੀਤ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਨਣ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, (ਕੂੜ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥ (ਅੰਗ-145) ਅਗਿਆਨਤਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਹੀ ਮੁਗਲਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਦਿੰਦੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਝਾ ਉਪਰਾਲਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਲਹਿਰ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ। ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ, ਪੀਰੀ ਦੇ ਸੰਗ ਮੀਰੀ ਵੀ ਆ ਬਿਰਾਜੀ, ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਦੇਗ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇਗ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪੁਲਾਂਘ ਪੁੱਟੀ।

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਜੋਤਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1563 ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ -

ਤੈ ਜਨਮਤ ਗੁਰਮਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਣਿਓ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੦੭

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸਾਂ ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਕੀਤੀ, 'ਦੇਹਿਤਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ।' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਇਸ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ, ਪੰਡਿਤ ਬੇਣੀ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ, ਆਦਿ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੱਥ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਚਿਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਪੁੰਨ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਅਤੇ ਨੇਜਾਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ

ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਨ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਮਲੀ ਪੱਖ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਜੁਲਾਈ 1581 ਈ. ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਜਿਤਲਾਇਆ, ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਬਰ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਗਈ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ -

ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ ਤਿਨ ਸਿਉ ਝਗਰਤ ਪਾਪ ॥
ਅੰਗ-1200

ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ 1581 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾ ਗਏ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਦੀ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ। ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 1586 ਵਿਚ ਸੰਤੋਖਸਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤੀ। 3 ਜਨਵਰੀ 1588 ਈ. ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਵਾਈ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤਾਕਿ ਹਰ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ, ਹਰ ਮਜ਼ਬ, ਹਰ ਪਦਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣ ਸਕੇ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਬਰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਲਿਖਾਇਕ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਖੀ-ਸਰਵਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਉਚੀ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਤੋਂ ਤੰਗ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 1590 ਈ. ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੇਂ ਨਗਰ

'ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਲਾਗਲੇ ਇਲਾਕੇ ਖਡੂਰ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ, ਸਰਹਾਲੀ ਅਤੇ ਖਾਨਪੁਰ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜੇ। ਤਰਨਤਾਰਨ ਹੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਹੜੀ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦ ਬੀਮਾਰ ਕੋਹੜੀਆਂ ਦਾ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਹਿਤ ਦੁਆਬੇ ਵਲ ਗਏ। ਏਥੇ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਜੁਲਮਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਧੜਾ ਧੜ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਹਿਤ ਇਥੇ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਖੂਹ ਲਗਵਾਇਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸਖੀ ਸਰਵਰਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਆਗੂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਿਆ। ਇਕ ਸਾਲ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਵਡਾਲੀ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ 19 ਜੂਨ 1595 ਵਿਚ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਾਲ ਪਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖੂਹ ਪੁਟਵਾਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਹਰਟੇ, ਦੋ ਹਰਟੇ, ਚਾਰ ਹਰਟੇ ਅਤੇ ਵਡਾਲੀ ਦੇ ਲਾਗੇ ਛੇ ਹਰਟਾ (ਛੇਹਰਟਾ ਸਾਹਿਬ) ਖੂਹ ਲਵਾਇਆ। ਇਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਜਨਕ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮੁਰਦੇ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਬਣ ਜਾਂ ਸਾੜਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਸੰਨ 1597 ਈ. ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜੇ, ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਏ, ਸਦਾ ਬਰਤ ਲੰਗਰ ਚਾਲੂ ਕੀਤੇ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਇਕ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਡੱਬੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਬਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਵਾਈ। ਆਪ ਜੀ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਲਾਹੌਰ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮੁਰਦੇ ਚੁੱਕਣ ਸਾੜਨ ਜਾਂ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੱਥੀਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਾਸੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ।

ਅਕਬਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਜ਼ਮਤ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਸੁਣੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚੇਚਾ ਆਇਆ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ, ਜਾਗੀਰ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਜਾ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਮਾਲੀਆ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਕਬਰ

ਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਛੇਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਮਾਲੀਆ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤੇ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਅਤੇ 1601 ਤੋਂ 1604 ਤਕ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕਰੜੀ ਘਾਲਣਾ, ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ, 11 ਭੱਟ ਆਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਰਹੱਸਵਾਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ 31 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਠੀ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਤਿ ਸੂਝ, ਲਗਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਬੀੜ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 14 ਅਗਸਤ 1604 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਦੇਖਿਆ ਪੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਰਾਮਸਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਤੇ ਸਜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਚੌਰ ਕਰਦੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆਏ। ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪੂਜਣਯੋਗ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਸੀ।

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 43 ਸਾਲ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਸੇਵਾ ਨਿਮਰਤਾ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਨੇ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਵਰਗ, ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਤੋਂ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ-ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ, ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਣੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ-

ਸਾਡਾ ਲਗਣਾ ਹੈ ਸੀਸ ਏਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆਇਆ॥

ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ 'ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁੱਤੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਰ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਪਾਇਆ ਪਰ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋਈ। 1530 ਈ. ਵਿਚ ਬਾਬਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਮਾਯੂੰ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਜਦ ਉਹ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਿਆ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦਰ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਤਲਵਾਰ ਉਠਾਈ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਗੁਰੂ ਫਕੀਰ ਦੀ 'ਆਹ' ਤੋਂ ਡਰ ਗਿਆ। 1556 ਈ. ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਿਆ। ਅਕਬਰ ਸੁਲਹਕੁਲ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਅਕਤੂਬਰ 1605 ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਜਹਾਂਗੀਰ (ਸਲੀਮ) ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਗੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰ ਗਰਦਾਨਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖਤੀ ਵਰਤਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਸਾਫ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਬਰ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਧੱਕਾ ਮੁਤਅਸਬੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਤਾ ਕਦਾਚਿਤ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਲਈ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਖਤਰਾ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਕਨਿੰਘਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦਿਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਚੁਭਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਚੰਦੂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਉਸ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਚੰਦੂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਚੰਦੂ ਨੇ ਭਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ

ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਅਹੰਕਾਰੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਚੰਦੂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਹੁਤ ਧਨ ਮਾਲ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਖਤਰਾ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ 'ਤੁਜ਼ਕਿ-ਜਹਾਂਗੀਰੀ' ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਝੂਠ ਦੀ ਦੁਕਾਨ (ਗੁਰੂ ਘਰ) ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵਾਂ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਚੱਕਣ ਵਿਚ ਨਕਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਗੂ ਮੌਲਾਨਾ ਸ਼ੇਖ ਅਹਿਮਦ ਸਰਹੰਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਜੱਦਦ ਅਲਫਸਾਨੀ (ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਖਾ) ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕੁਫਰ ਤੇ ਕਾਫਰਾਂ ਦੀ ਖਵਾਰੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖਾਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਇਸਨੂੰ ਹੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲੀਨ ਬਹਾਨਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। 1606 ਵਿਚ ਖੁਸਰੋ ਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਖੁਸਰੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਕਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਰਨਤਾਰਨ ਪੁਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਸਭ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਰ ਹੈ। ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਗੀ ਖੁਸਰੋ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਪਾਕ ਇਰਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਦੁਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ। ਕੋਈ ਤਫਤੀਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਸਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜ ਰਹੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੜੀ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੂਰ ਕਰਦੇ, ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ, ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ, ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਂਝੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਆਦਰ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਜੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਅਤੇ ਮੁਤੱਸਬੀ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਨੇ ਦ੍ਰੈਤ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਮਨ ਦੀ ਭੜਾਸ਼ ਕੱਢੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ, ਅਡੋਲ, ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜੇ ਰਹੇ। ਸਾਂਝੀ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੱਤੀ ਤਵੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਵੇਖ ਦਰੱਵ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਲ੍ਹਾਮਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿਤਾ -

ਉਲਾਹਨੋ ਮੈ ਕਾਹੂ ਨ ਦੀਓ॥

ਮਨ ਮੀਠ ਤਹਾਰੋ ਕੀਓ॥

ਅੰਗ- ੯੭੮

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੇ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਕੱਟਿਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਪੰਨਤਾ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਥੋਂ ਖਾਲਣਾ ਪੰਥ ਸਾਜਨ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਗੌਰਵ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ (ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਾ)

ਹਮ ਚੁਨਾਂ ਦਰ ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਦਾਰੰਦ ਦਸਤ
ਹੱਕ-ਸ਼ਨਾਸੋ ਹੱਕ-ਪਸੰਦੋ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤ॥

ਉਹ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹਨ, ਉਹ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਹੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਰ ਲਿਬਾਸਿ ਦੁਨਯਵੀ ਸਰ ਤਾ ਕਦਮ
ਬੀਨੀ ਵਾ ਗਾਫ਼ਲ ਨ-ਬੀਨੀ ਨੀਮ ਦਮ।

ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤਕ ਦੁਨਿਆਵੀ ਭੇਖ ਵਿਚ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕਦੀ ਅੱਧੇ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਗਾਫ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇਗਾ।

ਆਂ ਖੁਦਾਇ ਪਾਲ ਸ਼ਾਂ ਰਾ ਪਾਕ ਕਰਦ

ਗਰ ਚਿਹ ਜਿਸਮਿ ਸ਼ਾਂ ਜ਼ਿ-ਮੁਸ਼ਤਿ ਖ਼ਾਕ ਕਰਦ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕ ਰੱਬ ਨੇ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਈਂ ਵਜੂਦਿ ਖ਼ਾਕ ਪਾਕ ਅਜ਼ ਯਾਦਿ ਉ ਸਤ
ਜ਼ਾਂ ਕਿ ਏਸ਼ਾਂ ਮਜ਼ਹਰਿ ਬੁਨਿਆਦਿ ਉ ਸਤ॥

ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਨੀਂਹ (ਹਸਤੀ) ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ।

ਰਸਮਿ ਸ਼ਾਂ ਆਈਨਿ ਦਿਲਦਾਰੀ ਬਵਦ

ਦਰ ਹਮਾ ਹਾਲ ਅਜ਼ ਖੁਦਾ ਯਾਰੀ ਬਵਦ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਰੱਬ ਦੀ ਦਿਲਦਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਸਦਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕਸੇ ਰਾ ਕੈ ਨਸੀਬ ਈਂ ਦੌਲਤ ਅਸਤ
ਦੌਲਤਿ ਜਾਵੀਦ ਅੰਦਰ ਸੁਹਬਤ ਅਸਤ॥

ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਭਾਵ ਕਿਵੇਂ ਨਸੀਬ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਅਮਰ ਦੌਲਤ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਈਂ ਹਮਾ ਅਜ਼ ਸੁਹਬਤਿ ਮਰਦਾਨਿ ਉਸਤ
ਦੌਲਤਿ ਹਰ ਦੇ ਜਹਾਂ ਦਰ ਸ਼ਾਨਿ ਉਸਤ॥

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸੁਹਬਤਿ ਸ਼ਾਂ ਨਫ਼ਆ ਬਿਸੀਆਰ ਆਵੁਰਦ

ਨਖ਼ਲਿ ਜਿਸਮਿ ਖ਼ਾਕ ਹੱਕ ਬਾਰ ਆਵੁਰਦ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ ਬਖ਼ਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖਜੂਰ ਸੱਚ ਦਾ ਫਲ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਹਮਚੁਨੀਂ ਸੁਹਬਤ ਕੁਜਾ ਬਾਜ਼ ਆਇਦਤ

ਕਜ਼ ਬਰਾਏ ਮਰਦਮੀ ਮੀ-ਸ਼ਾਇਦਤ॥

ਅਜਿਹੀ ਸੰਗਤ ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਕਦ ਮਿਲੇਗੀ? ਅਜਿਹੀ ਸੰਗਤ ਤੈਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਬਖ਼ਸ਼ਦੀ ਹੈ।

ਮਰਦਮੀ ਯਾਅਨੀ ਬ-ਹੱਕ ਪੈਵਸਤਨ ਅਸਤ

ਗੈਰ ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਅਜ਼ ਹਮਾ ਵਾ ਰਿਸਤਨ ਅਸਤ॥

ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਰੱਬ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣਾ ਹੈ।

ਚੂੰ ਦਿਲਿ ਬੰਦਾ ਬਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਰਾਹ ਯਾਫ਼ਤ

ਹਾਸਲਿ ਉਮਰੋ ਦਿਲ ਆਗਾਹ ਯਾਫ਼ਤ॥

ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦਿਲ ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਮਰ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਾਰਸ਼ ਅਜ਼ ਗਰਦੂਨਿ ਗਰਦਾਂ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ

ਬਰ ਸਰਿ ਦੁਨਿਆ ਚੂ ਮਰਦਾਂ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ॥

ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਆਸਮਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵਾਸਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ (ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ) ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰਕਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਈਂ ਜ਼ਹਾਨੋ ਆਂ ਜਹਾਂ ਤਹਿਸੀਂ ਕੁਨੰਦ

ਆਂ ਕਿ ਦਿਲ ਅਜ਼ ਜ਼ਿਕਰਿ ਹੱਕ ਰੰਗੀਂ ਕੁਨੰਦ॥

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾਲ ਰੰਗ ਲਿਆ, ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।

ਦਰ ਵਜੂਦਸ਼ ਆਫ਼ਤਾਬੋ ਤਾਫ਼ਤਾ

ਨਾਮਿ ਹੱਕ ਦਰ ਸੁਹਬਤਿ ਸ਼ਾਂ ਯਾਫ਼ਤਾ

ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਸੂਰਜ ਚਮਕ ਪਿਆ, ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਚਲਦਾ.....।'

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰਖਦਾ ਹੈ ਦਸਵੰਧ

ਰਮੇਸ਼ ਬੱਗਾ ਚੋਹਲਾ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਵਉਸਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨਿਖਰਿਆ ਅਤੇ ਸਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਨਿਮਾਣੇ ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕ ਮਾਲੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਬਚਨ 'ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਜੇਇ ॥ (ਅੰਗ-1245) ਇਹਨਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਅਰਪਿਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਦਸਵੰਧ ਨੂੰ ਇਕ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਤਸਲੀਮ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਾਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਲਾਰਾ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦਾਨ ਵੇਹਲੜਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਤ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਕਰੀ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਰਕਮ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਕਾਰਜਾਂ ਹਿਤ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਹਾਮੀ ਪੂਰਵਕਾਲੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਵੀ ਭਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ-ਪਾਣੀ ਛਕਣਾ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਾਲੀ ਇਹ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਚਿਤ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ ਡੰਡੇ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਜਗੀਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਿਸੇ ਜਗੀਰ ਜਾਂ ਅਮੀਰ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨੇਕ ਕਮਾਈ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਦਸਵੰਧ ਜਾਂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਧਰਮ-ਕਰਮ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਹੀ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਿੰਗਲਵਾੜੇ ਵਰਗੀ ਮਹਾਨ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਅਨੇਕ ਲਾਵਾਰਿਸਾਂ ਦੀ ਵਾਰਿਸ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੋਲਕ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਦੀਨ-ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਦਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਵਕਤਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਦਦ ਵੀ ਨਾਨਕ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਹਿਤ ਦਿਤੇ ਗਏ ਦਸਵੰਧ ਉਪਰ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਖੇਪ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮਤਰੀਨ ਅਤੇ ਆਦਰਮਈ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 25 (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ.....)

(ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਧਿਆਨ ਧਰਿ ਜਲਤੀ ਸਭਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸਿ ਆਈ)

ਡਾ. (ਭਾਈ) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਫਰਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 51)

ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁੱਲਾਂ, ਨਵਾਬ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲੇ ਮੁਕਾਮ ਵਲ ਰੁਖ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨਵਾਂ ਮੁਕਾਮ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਬੱਧਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਲੋਕਾਈ ਵਿਚੋਂ ਲਿਵ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ, ਪੁਕਾਰਾਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। **'ਕਿਸ ਕਾਰਣਿ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿਓ ਉਦਾਸੀ' (ਅੰਗ-939)** ਦਾ ਮੰਤਵ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। **'ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਭਏ ਉਦਾਸੀ ॥ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਭੇਖ ਨਿਵਾਸੀ ॥' (ਅੰਗ-939)** ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪਣੀ ਸੀ। ਗੁਰਮੁਖ ਆਦਰਸ਼ ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਭਾਰ ਵੰਡਾਉ। ਘਟਾਉ ਮੇਰਾ ਭਾਰ। ਭੇਖੀਆਂ, ਪਾਖੰਡੀਆਂ, ਵਹਿਮੀਆਂ, ਦੁਰਾਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮਖੌਟਾ ਪਾਈ ਧਰਮ ਹੀਣਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਰ ਹੌਲਾ ਕਰੋ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੇ ਪਹਾੜਾਂ, ਟਿੱਬਿਆਂ, ਦਰਖਤਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀਆਂ, ਜੀਅ ਜੰਤ ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ। ਭਾਰ ਹੈ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਸਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਐਸੀ ਪੁਕਾਰ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਇਲਾਹੀ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ। ਹੋ ਗਈ ਤਿਆਰੀ 'ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ' ਨੂੰ ਠਾਰਨ ਦੀ। ਹੁਣ ਦੇਣਾ ਹੈ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਛਿੱਟਾ -

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥
ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥
ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥
ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥
ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੮ ॥

ਅੰਗ- ੮

ਥਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੁ ਪਈਓ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਪਇਓ
ਜਿਸ ਕਾ ਸਭਸੁ ਅਧਾਰੋ ॥
ਜੇ ਕੇ ਖਾਵੈ ਜੇ ਕੇ ਭੁੰਚੈ ਤਿਸ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ ॥
ਏਹ ਵਸਤੁ ਤਜੀ ਨਹ ਜਾਈ
ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਖੁ ਉਰਿ ਧਾਰੋ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੯

ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਥਾਲ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਸਤੂਆਂ - ਸਤ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਰਖ ਕੇ ਪਰੋਸਣੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਛਕਣ ਦਾ ਤੇ ਛਕ ਕੇ ਹਜ਼ਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵਲ ਸਿਖਾਉਣਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਸੀ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਥਾਲ ਵਿਚ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਸੀ। **'ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਕਲਿ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ।'** ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੀ ਆਦਰਸ਼ ਸਨ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੀਲਰਾਂ (ਥੰਮਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਸੀ)। ਧਰਮ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੱਤ ਉਸ ਦੀ ਮੁਨਿਆਦ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਤੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸਨ। ਕਰਤੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਲੋਕਾਈ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਭਾਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਰਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁਰਖ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਚੋਂ ਕਰਤਾ ਵੀ ਤੇ ਪੁਰਖ ਦੋਨੋਂ ਸਿਧਾਂਤ ਮਨਫੀ ਸਨ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਤਨਿਕ ਸਿੱਧ ਕੇ ਪਾਯੋ॥

ਤਿਨ ਤਿਨ ਅਪਨਾ ਰਾਹੁ ਚਲਾਯੋ॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਉਸ ਵੇਲੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੋ

ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇ। ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ਐਲਾਨ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ। ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਪੈਂਡਿਆਂ, ਲੰਮੇ ਸਫਰਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਅਧੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਬੁੱਤ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ, ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਕੌਤਕ ਸੁਣਿਆ। ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁੱਲਾਂ, ਨਵਾਬ ਵਲੋਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵੀ ਸੁਣੀ। ਜਾਗ ਪਏ ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਭਾਗ -

ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੫੦

ਆ ਗਿਆ ਬੁੱਤ ਪੁਜਾਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ। ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੁੜ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰੋ, ਜਿਉਂਦੇ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੋ ਜੋ ਅੱਗੋਂ ਜੀਅ ਦਾਨ ਵੀ ਬਖਸ਼ੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਠੰਢ ਪਈ। ਦਿਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੰਘਰਿਆ, ਪਰ ਵਰਤਿਆ ਕੌਤਕ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਜਦਾ ਸੀ ਉਹ ਖੁਦ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਦੇਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਲਾਉਂਦੀ ਦੇਖੀ। ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਰ ਗੂੜ੍ਹਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਗਈ, ਨਾਉ ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ। ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ- ਜਾਗਦੀ ਜੋਤਿ ਦੀ। ਮੋਏ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚੋਂ ਨੂਰਾਨੀ ਝਲਕਾਰੇ ਵੱਜਣ ਲਗ ਪਏ। ਇਸ ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ ਨੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੂਜਣਾ। ਝੂਠੇ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਾਇਆਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ, ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਣਾ।

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ॥ ਅੰਗ- ੯੩੯

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਪੈਂਡੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਇਹੀ ਅਸਲੀ ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ ਹੈ।

ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗਏ ਨਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਾ ਗਲ ਪੈ ਜਾਏ। ਆਹ ਵੀ ਡਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਐਸੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਬਹੁਤ ਡਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ। ਪਿਆਰ ਦੇਖਣੈ ਤਾਂ ਇਥੇ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਮੈਂ ਦਸ ਦਊਂਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਬੈਠ ਗਏ। ਅਵਾਜ਼ ਸਾਡੇ ਵਿਚੀਂ ਨਿਕਲਦੀ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੁਛ ਤੂੰ ਸਮਝਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਹੋਰ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨੂੰ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ। ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਦਰ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਹੈ ਇਕ ਤੇਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਭੁੱਲਣੀ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਇਕੱਲੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਿਆ ਕਰਾਂਗੇ।

ਉਹ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕਾਫੀ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਉਹ ਹੁਣ ਤਕ ਗੂੰਜ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਅਜੇ ਤਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੇ। ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੌਖਾ ਸਾਧਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਸੋ ਉਹ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਜਪ ਲਓ। ਇਹ ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਲੰਘ ਜਾਣੈ -

ਕਰਣੇ ਹੁਤੇ ਸੁ ਨਾ ਕੀਓ ਪਰਿਓ ਲੋਭ ਕੈ ਫੰਧ ॥
ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੮

ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਰੋਣ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ, ਨਾਮ ਜਪ ਲੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਬੁਰੇ ਕਾਮ ਕਉ ਉਠਿ ਖਲੋਇਆ ॥
ਨਾਮ ਕੀ ਬੋਲਾ ਪੈ ਪੈ ਸੋਇਆ॥ ਅੰਗ- ੨੩੮

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਕੱਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਸਾਝਰਾ ਹੈ। ਨਾ ਭਾਈ! ਜਪ ਲਓ, ਵੇਲਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਈਸ਼ਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ

ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ

੪੮. ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਔਰ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ

ਮੁਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ - ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖ (ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ) ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਔਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ, ਜੇ ਕਿ ਬਗੈਰ ਕਿਸੀ ਜਤਨ ਕੇ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਭੀ ਬਗੈਰ ਗਿਆਨ ਕੇ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਮਹਿਜ਼ ਹੈ ਔਰ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਔਰ ਇਕਾਗਰਤਾ ਸੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਪਨੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਕਾ ਗਿਆਨ ਹਸਤਅਮਲਵਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਕਤ ਪਤਾ ਚਲਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਿਤ ਹੀ ਨਿਵਿਰਤ ਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਆਤਮ ਸਵਰੂਪ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲਤੇ ਹੈਂ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਖਸ਼ੈ ਹੋਨੇ ਕੇ ਬਾਦ ਵਿਦੇਹ ਕੇਵਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਤੇ ਬੰਧ ਔਰ ਮੋਖਸ਼ ਦੇਨੋਂ ਸੇ ਬਾਲਾਤਰ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਭੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਬੰਧ ਔਰ ਮੁਕਤ ਤੋਂ ਦੇਨੋਂ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੇ ਧਰਮ ਹੈਂ, ਆਤਮਾ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਬ ਤਕ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਅੰਤਹਕਰਣ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪ ਕੇ ਬੰਧ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਬ ਗਿਆਨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਕਤ ਮੁਕਤ ਮਾਨਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ। ਵਰਨਾ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਨਿਤ ਮੁਕਤ ਹੈ ਬਲਕਿ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਜਹਾਂ ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਨਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਨਾ ਇੰਦਰੇ ਹੈਂ, ਨਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ। ਨਿਸ ਪਰਪੰਚ, ਅਸ਼ਰੀਰੀ, ਅਗੋਚਰ, ਅਵਾਚ ਔਰ ਅਦੁਰ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਅਜਰ, ਅਮਰ, ਅਰੋਗ, ਅਦੁਖ, ਅਸ਼ੋਕ, ਅਚਿੰਤ, ਅਖੇਭ, ਅਭੈ, ਅਕਾਮ, ਅਕ੍ਰੋਧ, ਅਲੋਭ, ਅਮੇਹ, ਅਮਨ, ਅਚਿੰਤ, ਅਬੁੱਧ ਔਰ ਨਿਰਅਹੰਕਾਰ ਪਦਵੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਕੇਵਲੀ ਹੈ।

ਵਹਾ ਬੰਧ ਔਰ ਮੁਕਤੀ ਕਹਾਂ?

1. ਮਹਿਜ਼=ਬਿਲਕੁਲ, 2. ਹਸਤਅਮਲਵਤ=ਹੱਥ ਉਪਰ ਔਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 3. ਬਾਲਾਤਰ=ਬਹੁਤ ਉਪਰ

49. ਅਵਿਦਿਆ

ਇਸੀ ਤਰਹ ਯਹ ਪਰਪੰਚ ਭੀ ਅਵਿਦਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਸੁਪਨ ਦੇ ਤਰਹ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਿਦਿਆ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਹਰਖ, ਸ਼ੋਕ ਮੇਂ ਗਰਭ ਕਰ ਦੇਤੀ ਹੈ। ਇਕਲਖਤ ਹੀ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਔਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੇ ਭਾਸ ਆਤੇ ਹੈਂ। ਯਕਲਖਤ ਹੀ ਵੇਹ ਗੁੰਮ ਹੋ ਕਰ ਦੂਸਰੇ ਭਾਸ ਆਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਤਰਹ ਯਹ ਮਾਇਆ ਕਾ ਸੰਸਾਰ ਔਰ ਸਰੀਰ, ਔਰ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਔਰ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਪਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਔਰ ਵਿਨਾਸ ਹੋਤੇ ਸੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਲੋਗ ਜਿਸ ਕੇ ਯਹ ਬਾਤ ਅੱਛੀ ਤਰਹ ਸੇ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਮਿਥਿਆ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਇਸ ਕੇ ਦੁੰਦ ਪਦ ਸੇ ਬਾਲਾਤਰ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਅਪਨਾ ਸਵਰੂਪ ਜੋ ਕਿ ਸਤਿ-ਚਿੰਤ-ਅਨੰਦ ਕਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਉਸੀ ਮੇਂ ਰਮਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮੇਂ ਅਪਨੀ ਉਮਰ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕਰ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਖਸ਼ੈ ਕੇ ਬਾਦ ਵਿਦੇਹ ਕੇਵਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਵਾਸਤਵ ਅਪਨਾ ਸਵਰੂਪ ਹੈ। ਉਸ ਸੇ ਬਗੈਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨਾ ਥਾ ਹੀ ਔਰ ਨਾ ਹੋਗਾ ਹੀ। ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਫ ਅਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪਰੀਣਾਮ ਹੈ ਔਰ ਆਤਮ ਚੇਤਨ ਕਾ ਵਿਵਰਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਐਨ੍ਹ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੈ।

ਏਕ ਚਿੰਨ੍ਹਮਾਤ੍ਰ, ਚਿਦਾਕਾਸ, ਅਦ੍ਵੈਤ ਔਰ ਕੇਵਲ ਕੇਵਲੀ ਹੈ

ਜੈਸੇ ਸਿਨਮਾ ਹਾਲ ਮੇਂ ਮਸ਼ੀਨ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਸਾਫ਼ ਪਰਦਾ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸੇ ਖੇਲ ਹੋਤੇ-ਹੋਤੇ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੂਆ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਦਰਅਸਲ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਜਬ ਕਭੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤਬ ਸਿਵਾਏ ਪਰਦਾ ਕੇ ਔਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਤਾ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰਹ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ, ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਔਰ ਕੇਵਲ ਕੇਵਲੀ ਵਸਤੂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਮੇਂ ਇਸਥਿਤ ਹੈ। ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ ਉਸ ਕੇ ਉਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਵਿਦਿਆ, ਮਾਇਆ, ਅਗਿਆਨ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਜਾਦੂ ਯਾ ਮਨ ਸੇ ਹੀ ਪਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੇ-ਹੋਸ਼ੀ ਮੇਂ ਜਾ ਸਖੇਪਤ ਅਵਸਥਾ ਮੇਂ ਜਾਂ ਸਮਾਧੀ ਕਾਲ ਅਵਸਥਾ ਮੇਂ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਅਮਨ ਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਅਭਾਵ ਹੂਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਾ ਭੀ ਅਭਾਵ ਰਹਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਫਿਰ ਸੰਕਲਪ ਉਠਤਾ ਹੈ ਉਸੀ ਵਕਤ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੇ

ਔਰ ਅੰਤਹਕਰਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕਰ ਸਭ ਕੁਛ ਨਜ਼ਰ ਆਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਵਿਦਿਆ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪੁਕਾਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੂਆ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਮਨ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਔਰ ਮਨ ਫੁਰਨਾ ਹੈ ਔਰ ਫੁਰਨਾ ਅਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਸ਼ ਸੂਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸੂਨ ਖਾਲੀ ਕੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਖਾਲੀ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਇਸ ਲੀਏ ਯਹ ਸੰਸਾਰ ਜਾਗਰਤ ਯਾ ਸੁਪਨ ਸਿਰਫ ਸੁਪਨਾਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਕਾ ਅਪਨਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਅਪਨਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਅਦ੍ਵੈਤ ਔਰ ਕੇਵਲ ਕੇਵਲੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਹ ਤੋ ਕੇਵਲ ਅਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪਰੀਨਾਮ ਔਰ ਚੇਤਨ ਕਾ ਵਿਵਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਸਿਵਾ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲੀਏ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਸਿੱਧ ਹੁਈ।

50. ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਆਸ

ਜਿਤਨਾ-ਜਿਤਨਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕੇ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਆ ਜਾਏਗਾ ਉਤਨਾ-ਉਤਨਾ ਹੀ ਸਤਿ-ਚਿੱਤ-ਅਨੰਦ ਬਨਤਾ ਜਾਏਗਾ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਏਕ ਸਤਿ-ਚਿੱਤ-ਅਨੰਦ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ ਔਰ ਨਾਮ ਰੂਪ (ਪ੍ਰਪੰਚ) ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਵਰੂਪ ਹੀ ਹੋਗਾ ਜੋ ਕਿ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤਿ ਔਰ ਸੁਖਦਾਈ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਔਰ ਵੇਹ ਮੈਂ ਹੂੰ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਮੈਂ ਸਚਦਾਨੰਦ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੂੰ। ਏਸੇ ਅਭਿਆਸ ਮੇਂ ਜਬ ਹਰ ਵਕਤ ਬਿਰਤੀ ਲਗੀ ਰਹੇਗੀ ਤੋ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਆਇਦ ਹੋਗੀ। ਜਿਸ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੇਂ ਕੋੜ੍ਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਕਾਗ-ਵਿਸ਼ਟਾ (ਗੰਦਗੀ) ਕੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਲੀਏ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਕੇ ਹਰ ਵਕਤ ਇਸੀ ਅਭਿਆਸ ਮੇਂ ਲਗੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ ਔਰ ਨੀਚ ਦਰਜਾ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ।

ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਜੇ

1. ਪਹਿਲੇ ਦਰਜਾ ਮੇਂ ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨ ਕਰ ਉਨ ਸੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਉਠਾਨੀ ਪੜਤੀ ਹੈ।
  2. ਦਰਜਾ ਦੋਇਮ (2) ਮੇਂ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਪਰਵਾਹ ਬਾਂਧ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਏ ਜਿਸ ਸੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਹੀ ਹੋਤਾ ਜਾਏਗਾ।
  3. ਦਰਜਾ ਸੋਇਮ (3) ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਆਤਮਾ ਕਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਪੜਤਾ ਹੈ।
  4. ਦਰਜਾ ਚਹਾਰਮ ਮੇਂ (4) ਤੋ ਚਿੰਤਨ ਖਤਮ ਹੋ ਕਰ ਸਿਰਫ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅਵਸਥਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਬਾਦ ਅਭਿਆਸ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਤੀ। ਬਾਕੀ ਸਿਰਫ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੀ ਭੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਹਿ ਜਾਇਆ ਕਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਸਲੀ ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੈ ਔਰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਕਾ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਲੀਏ -
1. ਪੂਰਨ ਏਕਾਂਤ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।
  2. ਪੂਰਨ ਵੈਰਾਗ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।
  3. ਪੂਰਨ ਬੋਧ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।
  4. ਪੂਰਨ ਉਪਰਾਮਤਾ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।
  5. ਏਹੁ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ

ਇਸ ਜਗਤ ਕੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਜਾਨੇ, ਸਭ ਜਗਤ ਕੇ ਵਿਕਾਰਹੀਨ ਸਮਝੇ। ਸਭ ਜਗਤ ਕੇ ਸੁਧ ਦੇਹ ਵਾਲਾ ਸਮਝੇ। ਸਭ ਜਗਤ ਕੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮਝੇ ਔਰ ਵੇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤੁਮ ਆਪ ਹੋ। ਸਭ ਜਗਤ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਭ ਕਾ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਜਬ ਦੇਹ ਆਦਿਕ ਸਭ ਵਿਸ਼ਵ ਝੂਠਾ ਹੈ ਤਬ ਆਕਾਸ਼ ਕੇ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ। ਵੇਹ ਤੁਮ ਹੋ। ਇਸ ਮੇਂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਜੀਵ ਅਕਾਸ਼ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਔਰ ਏਕ ਹੈ।

ਜੀਵ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ

ਮੈਂ ਆਦਿ ਮੱਧ ਔਰ ਅੰਤ ਸੇ ਮੁਕਤ ਹੂੰ ਔਰ ਮੁਝਕੋ ਬੰਧਨ ਕਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਭਾਉ ਸੇ ਸੁਧ ਔਰ ਨਿਰਮਲ ਹੂੰ। ਯਹ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਅੱਛੀ ਤਰਹ ਸੇ ਨਿਸਚੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜਲ ਮੇਂ ਜਲ ਮਿਲਾ ਦੇਨੇ ਸੇ ਜਲ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਇਸੀ ਤਰਹ ਪੁਰਸ਼ ਔਰ ਪ੍ਰਾਕਿਰਤੀ ਮੁਝ ਕੋ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇ। ਏਕ ਆਤਮਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਕੇ ਮੈਂ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ ਜੋ ਕਿ ਪਰਤਖਸ਼ ਅਕਾਸ਼ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੇ ਮਿਰਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਜਲ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਨ ਮੇਰੇ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਨਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਉਪਾਧ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਕਾਸ਼ ਹੂੰ ਸੁਭਾਵਕ ਸੁਧ ਹੂੰ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ (ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਅਨਮੋਲ ਅਦੁੱਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਸਾਖ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨਿਮਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਭਰੀ ਹੈ -

ਹਮ ਧਨਵੰਤ ਭਾਗਠ ਸਚ ਨਾਇ ॥
ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੀਉ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥
ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਰਤਨ ਲਾਲ ਜਾ ਕਾ ਕਛੂ ਨ ਮੋਲੁ ॥
ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਅਖੁਟ ਅਤੋਲੁ ॥ ੨ ॥
ਖਾਵਹਿ ਖਰਚਹਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਭਾਈ ॥
ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥ ੩ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇ ॥
ਸੁ ਏਤੁ ਖਜਾਨੈ ਲਇਆ ਰਲਾਇ ॥ ੪ ॥ ੩੧ ॥ ੧੦੦ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੫

ਅਰਥਾਤ - ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਨਾਮ-ਧਨ ਦੇ ਧਨੀ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਆਤਮਿਕ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

2. ਜਦੋਂ ਮੈਂ (ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਬਾਣੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਤਦੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਭਰਿਆ ਗਿਆ।

3. ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨਾਂ, ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰੇ ਹੋਏ (ਮੈਂ ਵੇਖੇ), ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਤੋਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ।

4. ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਅਨਮੋਲ ਭੰਡਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੰਡਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਇਸ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

5. ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਲੇਖ

ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਇਸ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਹੀ ਸਾਧ-ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਸਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 1601-1604 ਵਿਚ ਸੰਪੰਨ ਹੋਈ। ਸੰਪਾਦਨਾ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 30 ਅਗਸਤ, 1604 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਥਾਪੇ ਗਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਵਰਗਾਂ - ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਸ਼ੂਦਰ, ਵੈਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਹਜ਼ਰਤ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਵਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਿਚ ਜੀ-ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਇੰਜ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੈਤ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਤੌਰੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਧਿਥ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਸਰੂਪ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੁਖ-ਆਸਨ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਥੱਲੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਜੋਤ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੋਣਗੇ।

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। 7 ਅਕਤੂਬਰ 1708 ਈ. ਵਿਚ ਨਾਂਦੇੜ (ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ

ਜੇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ 'ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ' ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਇਵੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਮਾਨਵ-ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਕਰਕੇ 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

ਖੁਲਿਆ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ
ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ ॥
ਸੁਮੁ ਥਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸੁਆ ਮਿਟਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਧਾਈ ॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ॥
ਚੀਤਿ ਆਇਓ ਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ
ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਨਿਵਾਰੇ ਨਿਵਾਰੇ ਸਗਲ ਬੈਰਾਈ ॥
ਸਦ ਹਜ਼ੂਰਿ ਹਾਜ਼ਰੁ ਹੈ ਨਾਜਰੁ
ਕਤਹਿ ਨ ਭਇਓ ਦੁਰਾਈ ॥ ੨ ॥
ਸੁਖ ਸੀਤਲ ਸਰਧਾ ਸਭ ਪੂਰੀ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ॥
ਪਾਵਨ ਪਤਿਤ ਕੀਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ
ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੩ ॥
ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਸਗਲ ਭੈ ਖੋਏ ਗੋਬਿਦ ਚਰਣ ਓਟਾਈ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਠਾਕੁਰ ਕਾ
ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ੪ ॥ ੬ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੦੦

ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਵੀ ਮਾਨੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਸਰਬ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹਰਿ-ਕੀਰਤ ਜਸੁ ਗਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਨੱਠ-ਭੱਜ ਅਤੇ ਘਾਲਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਿਸਰਾਮ, ਟਿਕਾਉ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਝਗੜੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਸਦ-ਹਜ਼ੂਰੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਦੂਰੀਆਂ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਕਟ, ਪ੍ਰਤੱਖ, ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਸੁਖ, ਸੀਤਲਤਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਤਿਤ ਨੂੰ ਪਲ ਭਰ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਭੈ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਮਨ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜਸੁ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਆਈ ਹੈ। ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੰਗਤ ਨੂੰ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਜਿਨਸੀ ਨਸਲੀ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੋਂ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 'ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ' ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ, 'ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥' ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਾਉਂਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ 'ਬੇਗਮਪੁਰੇ' ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਛੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੋ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਭਗਤ-ਜਨ ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹਨ, ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਹਿੰਦੂ, ਖੱਤਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੱਟ, ਛੀਂਬੇ, ਨਾਈ ਆਦਿ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ, ਉਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰਾਂ-ਫਕੀਰਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ। ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਇੱਕੋ ਸੀ -

ਮਨੁ ਸਚ ਕਸਵਟੀ ਲਾਈਐ ਤੁਲੀਐ ਪੂਰੈ ਤੋਲਿ॥

ਜੇ ਸੱਚ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ, ਸਤਿਕਾਰੇ ਗਏ। ਆਸ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ, ਸੱਚ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ, ਨਿਮਰਤਾ, ਮਿੱਠਤ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੇ, ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਂਝੀ ਪੰਗਤ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉੱਚੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਤੰਗ-ਦਿਲੀਆਂ, ਸੰਕੀਰਣਤਾ, ਫਿਰਕਾ-ਪ੍ਰਸਤੀ, ਜਾਤ ਅਤੇ ਪਦਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸਰਵ-ਹਿਤਕਾਰੀ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਚੰਗੇ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉੱਚੀ ਜਾਤ ਜਾਂ ਕੁਲ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਕਾਰਨ -

ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ ਕਾਟੀਐ ਨਾਨਕ ਛੁਟਾਸਿ ਨਾਇ ॥ ੪

ਅੰਗ- ੧੩੩੦

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿਤੀ ਕਿ

ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਧਨ ਕਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ -

ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ
ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ ॥
ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੧੭

ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਇਹੋ ਠੀਕ ਰਸਤਾ ਹੈ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੪੫

ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਕਰਕੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕਦੀ ਧਰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧

ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੀ ਸਭ ਪਾਸੋਂ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥
ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩

ਨਾਮ, ਜਪ, ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਧਰਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ-

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮੁ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੬

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ
ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੧੧

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਜਾਣਨ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ
ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਅੰਗ- ੯੮੨

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਸਰਵੋਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੇਊ ਕਹਾਵੈ ॥
ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ੭ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੫

ਗੁਰਬਾਣੀ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੇਤ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਜਲਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਰਬ-ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ -

ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੩

ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸੰਕੀਰਣਤਾ ਕਾਰਨ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੇ ਫਸਾਦਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ 'ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ' ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ -

ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ
ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੭

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਇਕੋ ਧਰਮ ਹੈ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਸੱਚੇ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ -

ਸਰਬ ਸਬਦੰ ਏਕ ਸਬਦੰ ਜੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਭੋਉ ॥
ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੯

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਧਰਮ/ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ, ਫੇਰ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਈਸਾਈ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਪਰ ਮੁੱਢਲੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਾ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਤਾਂਹੀ ਜੀਵਨ ਸੁਖੀ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਸਿੱਖ, ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪੂਜਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਅਸਲ ਖੱਤਰੀ, ਸੱਚੇ ਯੋਗੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਸੱਚਾਈ ਤੇ ਨੇਕੀ ਉੱਚੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਭੇਖਾਂ ਵਿਚ। ਐਸਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-45)

ਝੰਡੇ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬਹਾਇਆ ਤੇ ਫੇਰ ਪੁਛਿਆ, ਭਲੇ ਪੁਰਖ ਜੀ! ਆਪ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋ? ਦਾਸ ਨੂੰ ਕੀਹ ਆਗਿਆ ਹੈ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਦੇਸ਼ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਉਤਰਾ ਖੰਡ ਦੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਪੱਧਰਾਂ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਵਗਦੇ ਹਨ, ਕਹੀਦੇ ਪੰਜ ਹਨ, ਉਂਜ ਹੈਨ ਸੱਤ, ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਪਰਗਨਾ ਲਾਹੌਰ ਹੈ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਇਸ ਦੇ ਲਾਗ ਦੇ ਅਸੀਂ ਹਾਂ।

ਝੰਡਾ - ਧੰਨ ਭਾਗ, ਜੀਓ ਆਇਆਂ ਨੂੰ! ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਹੋ? ਅੱਗੇ ਸਿਆਣ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਤੁਹਾਡੀ, ਹੁਣ ਸਿਆਣ ਹੋਈ ਹੈ, ਘਰ ਟੁਰ ਕੇ ਆਏ ਹੋ, ਕਰੋ ਕੋਈ ਮਿਹਰ, ਦਿਓ ਆਗਿਆ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਤੁਸੀਂ ਡਾਢੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋ, ਜਾਣੀਏ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੀ ਹੋ, ਇਸ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲ ਪਏ ਹੋ। ਸਿਆਣ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਾਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣ ਹੋਸੀ ਜੇ ਨਾਉਂ ਦਸ ਕੇ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਘਰ ਘੱਲਿਆ ਹੈ ਨੇ।

ਝੰਡਾ (ਹਰਿਆਨ ਹੋ ਕੇ) - ਹੱਛਾ! ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਸੁਹਣੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀਉ ਦਾ ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਾਣ ਲੋਕ 'ਨਾਨਕ ਤਪਾ' ਕਰਕੇ ਵੀ ਸੱਦਦੇ ਹਨ।

ਝੰਡਾ - ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ! ਧੰਨ ਭਾਗ ਮੇਰੇ! ਮੈਨੂੰ ਐਸੇ ਉੱਚੇ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਮੂੰਹ ਖੰਡ ਨਾਲ ਭਰਾਂ! ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲੱਭਦਿਆਂ ਆਹ ਦਿਨ ਆ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਹੁਣ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਘੱਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਧੰਨ ਭਾਗ! ਸੱਚਮੁੱਚ ਧੰਨ ਭਾਗ।

ਪਰ (ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) ਸੱਜਣ ਜੀ! ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਸਮਾਂ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਪੈਰ ਖਿਸਕ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਬੀ ਖਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਲੱਭਦੇ ਹਨ ਆਪਣੇ ਸੁਖਾਂ ਤੇ ਨਾਮਣਿਆਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰ ਲਾ ਕੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਯਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਧਾਗੇ, ਤਵੀਤ,

ਤੰਤਰ, ਮੰਤਰ, ਜਾਦੂ, ਟੂਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਪਾਸਕ, ਨਾਟਕਾਂ, ਚੇਟਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗਿਆਂ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ, ਸਗਵੀਂ ਹੋਰ ਚੰਬੜਦੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੀ ਸੱਚ ਹੈ! ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੱਧਾ ਜੀਵ ਅੱਗੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਤੋਂ ਜਪ ਤਪ ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੀ ਜਪਾਂ, ਤਪਾਂ ਨਾਲ ਵਧੀ ਨਾਂ; ਬਣਿਆ ਕੀ? ਸੋ ਸਜਣ ਜੀ! ਅਕਸਰ ਵੇਰ ਤਾ ਦੰਭ, ਭੇਖ ਤੇ ਆਪਾ ਪਾਲਣ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਰੱਤਾ, ਅਚਾਹ, ਬੇਪਰਵਾਹ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਲੱਭਦਾ ਭੀ ਕੀਕੂੰ? ਸਾਡੇ ਮਨ ਜੋ ਮੈਲੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੀ ਢੁੱਢ ਹੀ ਕਸਰਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਅਚਾਹ ਜਯੋਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਭਾਵੇ ਨਾ। ਖਬਰੇ ਕੋਈ ਤਰੁੱਠ ਪਿਆ ਤੇ ਆਪੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ। ਧੰਨ ਭਾਗ! ਤੁਸਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਅੱਗ ਨਾਲ ਹੁੱਥ ਸਿਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਿਮਾ, ਖਿਮਾਂ ਸੰਤ ਜੀ! ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜੀ! ਮੈਂ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਮੰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੱਥ ਬੀਤੀਆਂ ਤੇ ਜਗ ਵਰਤਾਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਸੱਜਣਾ! ਸੱਚ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਗਿਲਾ? ਸੱਚ ਸੱਚ ਹੈ, ਜੇ ਕਦੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਂਈਂ ਸੂਰਜ ਕਿਉਂ ਉਪਾਉਂਦਾ? ਸੱਚ ਦੀ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤੀ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਇਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਘੱਲਿਆ ਹੈ ਨਾ ਜੋ ਜਗਤ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਦਰ-ਦਰ ਫਿਰ ਕੇ ਤਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੇਖ ਮਿੱਤਰਾ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਰਮਜ਼ ਬੁਝਾਵਾਂ ਇਸ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਉਤਰੇ ਨੂਰ ਦੀ। ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਢੁੰਡਾਊ ਮੁੱਦਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹਨ, ਕੋਈ ਤਪ, ਕੋਈ ਗਿਆਨ, ਕੋਈ ਧਿਆਨ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਹ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਇਲਾਹੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਜੀਵਿਆ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਤਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਲੱਗੇ ਪਰ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਖੋਜ-ਖੋਜ ਕੇ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਤਕੜਾ ਖਿਲਾਰੀ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਅਟਕ ਭਟਕ

ਰਹੀਆਂ ਨਰਦਾਂ ਨੂੰ ਚਾਤੁਰੀ ਨਾਲ ਪੁਗਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਤੇ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੋਈ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁਕਦਾ ਹੈ, ਭੁੱਲਾਂ ਸੋਧ ਕੇ ਆਪਣੀ ਛੂਹ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਖਸੋ ਇਹ ਚਾਕਰ ਜੁ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੀ ਜਾਤ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਿਰਾਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਣੇ ਹੀ ਹੋਏ, ਪਰ ਮਿਤਰਾ! ਮੈਂ ਇਸ ਨੂਰ ਤੋਂ ਸੱਚ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੱਚ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਸੱਚੇ ਸੱਚ, 'ਸਚ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੂ' ਇਹ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸੋਹਿਲੇ ਹੁਣ ਸੱਚ ਦੇ ਦਾਰੂ ਨਾਲ ਸੁਧਾ ਸੋਨਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਝੰਡਾ - ਠੀਕ ਆਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਰਸਨਾ ਵਿਚ ਸੁਆਦ ਹੈ, ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਦੀ ਚਸ ਬਿਨਾਂ ਬਾਣੀ ਮਧੁਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਪੁਛਾਂ, ਉਦਾਸ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਸੋ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਜੀਉ ਸਕਦੇ ਪੁਛੋ!

ਝੰਡਾ - ਜਿਧਰੋ ਆਏ ਹੋ, ਓਧਰ ਇਕ ਭਾਰਾ ਕੁਫਰ ਗੜ੍ਹ ਸੀ - ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਗੱਦੀ - ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਤੋੜਿਆ ਹੈ? ਸੋਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਪੱਕੀ ਗੱਲ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਸਾਂ ਪਰਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਹੋਵੇ ਨੇ? ਕੋਈ ਕਨਸੇ ਕੰਨੀ ਪਈ ਹੋਵੇ ਨੇ।

ਮਰਦਾਨਾ - (ਕੁਛ ਰੰਗ ਬਦਲ ਕੇ) - ਮਿਤਰਾ ! ਸੋ ਕਨਸੇ ਕਾਹਦੀ! ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਤੇ ਹੱਡ ਵਰਤੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਝੰਡਾ - ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਤੇ ਹੱਡ ਵਰਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋ ਪਤੀਆ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਹੋਰਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ, ਪੰਨ ਭਾਗ! ਕੁਛ ਸੁਣਾਓ ਨਾ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਉਹ ਕੁਫਰ ਗੜ੍ਹ ਇਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਅਵਗੁਣਿ-ਹਾਰ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਹੀ ਉਸ ਜਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਫਸਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਨਿਕਾਰੀ ਚਿਤੀ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ਲਈ ਬੰਦੀ ਛੇੜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਸ ਕੁਫਰਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੰਦ ਨਿਵਾਰਨਹਾਰ ਹੱਥਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਗਲੇ ਦੀ ਸਿਲਕ ਕੱਟੀ, ਸਗੋਂ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੰਦ ਵਿਚ ਪਏ ਸਾਰੇ ਬੰਦੀਗਨ ਛੁਡਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੀ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਕੇ ਐਸਾ ਆਤਮ ਬਲ ਤੇ ਪਰਤਾਪ ਬਖਸ਼ਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤ ਉਸ ਦੇ ਲੜ ਲਾਈ। ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਨੂਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਨੂਰ ਉਸ ਤੋਂ ਝਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਗਤ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਝੰਡਾ - ਤੁਸੀਂ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਨੂਰ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਫਸੇ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਮੈਂ ਪਿਛੋਂ ਤਪਹੀਣਾ ਹਾਂ, ਜਾਤ ਮੇਰੀ ਨੀਵੀਂ ਹੈ, ਸੁਹਬਤ ਬੀ ਪਹਿਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦਾ ਤਾਣ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਤਾਣ ਦਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਉਂਗਲ ਫੜੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਤਾਨਾਂ ਰੀ-ਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਾਥੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਝੁਠੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕੁਸ਼ਾਮਤਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਨਿਤਾਣਾ ਬੋਟ ਹਾਂ, ਦਾਤੇ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਉਡਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ਨਿਤਾਣਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਅਕਾਰਣ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਤਾਣ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਉਬਾਰਦਾ ਹੈ। ਸੱਜਣਾ! ਮੈਨੂੰ ਰਾਗ ਦਾ ਠਰਕ ਬਾਹਲਾ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਦੇ ਹੋਟੇ ਮੈਂ ਥੱਕਾ ਮਾਂਦਾ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਜਾ ਖੜੋਤਾ, ਉਸ ਇਕ ਅਚਰਜ ਰੰਗ ਦੇ ਰਾਗ ਦੀ ਗਵਾਈ ਤੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿਪੁਨ ਵਜੜੀ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ 'ਰਾਗ-ਮਸਤ' ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ 'ਕੀਰਤਨ-ਮਸਤ' ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਅਡੋਲ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਕੇ 'ਰਾਗ-ਮਸਤ' ਹੋ ਗਿਆ। ਐਉਂ ਮੈਂ ਨਿਤਾਣਾ ਆਪਣੇ ਤਾਣ ਆ ਕੇ ਫਸ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਮਾਨੋ ਬੋਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਦਾਤੇ ਦੇ ਖੰਭ ਜੁ ਮੈਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿਤੇ, ਪਰ ਮਿਹਰਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਬੋਟ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਪਿੰਜਰਿਓਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਡਾ ਲਿਆ।

ਝੰਡਾ - ਮੈਂ ਗੱਲ ਟੁਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੇ ਸਮਝੇ ਨਾ ਪਵੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ੰਕ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛ ਲੈਣਾ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਜੀ ਸਕਦੇ ਪੁਛੋ।

ਝੰਡਾ - ਮੈਂ 'ਰਾਗ ਮਸਤ' ਤੇ 'ਕੀਰਤਨ-ਮਸਤ' ਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

ਮਰਦਾਨਾ (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) - ਰਾਗ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਰਾਗ ਇਕ ਗੁਣ ਤੇ ਹੁਨਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਇਕ ਬੋਲੀ ਹੈ ਜੋ ਕਵਿਤਾ ਤੋਂ ਬੀ ਸੂਖਮ ਹੈ, ਰਾਗ ਇਕ ਚਿੱਤ੍ਰਕਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਿਲਪਕਾਰੀ ਤੇ ਰੰਗ ਦੀ ਮੁਸੱਵਰੀ ਤੋਂ ਬਰੀਕ ਹੈ। ਰਾਗ ਜਦ ਕੋਈ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮਨ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ, ਗੀਤ ਨਹੀਂ ਗਾਵਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਬਜਾਇਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਇਕ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਇਕ ਅਗੁਵਾਨੀ ਹੈ, ਇਕ ਮੋਹਿਤਾ ਹੈ, ਜੋ

ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਨਾਲ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਐਉਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਪਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਡਾਢਾ ਸੁਰਤ ਦਾ ਜੋੜਣਹਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਰਾਗ, ਕੀਹ ਵਲਵਲਾ ਕੀਹ ਭਾਵ ਉਪਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਗਵੱਯੇ ਤੇ ਗੁਣੀ ਜਨ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ, ਪਰਸਪਰ ਫਰਕਾਂ, ਸੁਰਾਂ ਸੁਰਤੀਆਂ, ਮੂਰਛਨਾਂ, ਤਾਲਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਹੜਾ ਰਾਗ ਕੀਹ ਤਾਸੀਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਹੜੇ ਵਲਵਲੇ ਨੂੰ ਛੇੜ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਮਾਹਿਰ, ਹਾਂ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਹਾਰ ਵਿਰਲਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਰਸਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਦਾਤਾ ਇਸ ਭੇਤ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ ਦੀ ਇਸ ਤਾਸੀਰ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਉਪਜਾਉਣ ਲਈ ਰਾਗ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਸੁਖਲ ਲਈ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਜਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰਚੇ ਹਨ, ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਯਾ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਕਰਨ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਆਪੇ ਵਿਚ ਜਾਗ ਦੇਣ ਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਝੁਕਾ ਦੇਣ ਦੇ। ਐਸੇ ਵਲਵਲੇ ਤੇ ਭਾਵ ਉਪਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਣੋ ਤਾਂ ਉਚੀ ਰੋਂ ਦੀ ਜਾਨ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਗਾਉਣ ਦੇ ਆਪ ਉਸਤਾਦ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਨਕਲੀਆ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਰਖਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਉਹ ਰਾਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਾਤੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਸ ਤੇ ਉੱਚੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦੇ ਭਾਵ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਹੈ ੧ ਤੇ ਨਿਰਾ ਰਾਗ ਹੈ ੨ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਉਦੀਪਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੋਲਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਗ, ਰਾਗ ਜੈਸੀ ਉੱਚੀ ਸ਼ੈ ਦਾ ਨੀਵਾਂ ਵਰਤਾਉ ਹੈ।

ਮੈਂ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਮਸਤ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਾਗ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਜਗਤ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਗਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਿਰਾ ਰਾਗ ਉਸ ਵਲਵਲੇ ਵਿਚ ਮਦਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਲਵਲੇ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਉਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਭੀ ਵੈਰਾਗ ਆਦਿ ਉਪਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਜੰਤੀ ਤੇ ਗਵੱਯੇ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਉਸ ਦਾ ਵੇਗ ਸਰੀਰਕ ਭਾਵਾਂ ਵਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਜਦ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਵਿਰਵੇ ਹੋ ਕੇ, ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਉੱਤਮ ਤਾਸੀਰਾਂ, ਪ੍ਰੇਮ, ਉਤਸ਼ਾਹ, ਵੈਰਾਗ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਐਵੇਂ ਰਾਗ ਸੁਣੇ ਤੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਮਗਰੇ ਛੱਡ ਦਿਓ ਤਾਂ ਸੁਰਤ ਬੇਮਲੂਮ ਕਿਸੇ ਉਸ ਵਲਵਲੇ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਲ ਵਜੰਤੀ

(ਜਾਣੇ ਚਾਹੇ ਚਾਹੇ ਅਨਜਾਣੇ) ਸਾਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਮਝ ਗਏ ਹੋ?

ਝੰਡਾ - ਠੀਕ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਗ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਨਜਾਣੀ ਤਾਸੀਰ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਕ ਗਏ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਮੈਂ ਰਾਗ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਾਸੀਰ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਪਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਵਲਵਲੇ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਰਾਗ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਤੇ ਤੀਖਣਤਾ ਤੇ ਰਾਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰਾਗ-ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਜਾਦੂ ਨੇ ਉਹ ਕਰਤੱਬ ਵਰਤਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤ ਭਾਸਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਸਵਾਰਥ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੋਗ ਹਠ (ਉਹ ਜੋਗ ਜੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਪੂਰਣਤਾ ਵਲ ਲੈ ਜਾਵੇ) ਇਸ ਦਾ ਨੀਵਾਂ ਵਰਤਾਉ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਝੰਡਾ - ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਕਰਤੱਬ ਤੇ ਸਾਕਤਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਬੀ ਡਿੱਠੇ ਹਨ, ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਮੂਜਬ ਉਹ ਤਾਂ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਵਾਸ਼ਨਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਲ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਸੁਆਦਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਵਲ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਆਤਮਾਂ ਵਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪਿੱਠ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੱਚ ਆਖੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਸੱਚੀ, ਇਹ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਅਮਲ ਦੀ ਜਾਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਦਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮਨ ਵਿਛਾ ਦੇਈਏ ਤੇ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਿ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਪਾ-ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਲਈ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਨੀਮ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਜਿਹੀ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਜੇ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਮਾਯਾ ਅਤੀਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕੱਢੇਗਾ, ਪਰ ਐਸਾ ਹੋਣਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੇ ਉਹ ਸੁਆਰਥੀ ਨਾ ਬੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੀ ਉਸ ਅੱਗੇ ਮਨ ਵਿਛ-ਵਿਛ ਕੇ ਦਬੋਲ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਯੋਗ ਨਾਲ, ਭਗਤੀ ਯੋਗ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਰਸ ਨਾਲ, ਸਹਿਜ ਯੋਗ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲਾ

ਉੱਚਾ ਸੁੱਚਾ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਹੇਠ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਖੀ ਪਦ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਫ਼ਾਇਲੀਅਤ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਇਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਉਪਰ ਕਬੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਮਫ਼ੂਲੀਅਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦਬੇਲ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਜਾਂ ਭੈੜੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਵਖਰੀ ਹੈ।

ਝੰਡਾ - ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਨੇ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਦੀ ਆਗੂ ਹੋਈ, ਉਹ ਸੱਚ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ, ਸੱਚ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਤਾ ਉਪਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ ਦਾ ਪਾਲੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਮਾਰਗ ਆਪ ਨੇ ਕਹੇ ਹਨ, ਕਠਨ ਬੜੇ ਹਨ, ਆਪਾ ਭੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਧਰ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਬੀ ਕਾਲ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਇਹ ਰਾਹ ਫੜਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕ-ਰੋਕ ਬਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਏਕਾਂਤ। ਕਦੇ ਸਰਬ ਅਨਾਤਮ ਤੋਂ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਮੋੜਦੇ ਹਾਂ। ਚਾਹੇ ਕੁਛ ਬਣੇ ਚਾਹੇ ਨਾ, ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਵੇਰ ਸਾਧ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਡੋਲਦੇ ਤੇ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਲਈ ਕੋਈ ਰਚਨਾਂ ਰਚਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾ ਬਈ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਰਤ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਕੇ ਖਾਣਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਵਲ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੈਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਪੈਂਦੀ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਸੱਚ ਹੈ ਤੇ ਸੁਹਣਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਾਈ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੈ ਬੀ ਡਾਢੀ, ਸਮਝੇ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਸਵੱਲੀ, ਨਾ ਪਈ ਤਾਂ ਔਖੀ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਧੁੱਪ ਵਲ ਡਿੱਠਾ, ਝੰਡਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਂਕ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢੇਰ ਚਿਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਚੌਖਾ ਬੀਤ ਚੁਕਾ ਹੈ ਤੇ ਘਰ ਆਏ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਧਾਣੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਨਾ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਇਹ ਮੈਂ ਭਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਆਖਣ ਲੱਗਾ -

ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ! ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਹਾਂ, ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਨ ਜਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਉਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਈ ਟੁਰਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਖਾਉ ਪੀਓ, ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਸੱਚ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਖਾਣ ਲਈ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਮੰਗ

ਕੇ ਖਾ ਆਵਾਂ, ਲੋਕੀਂ ਸਾਥੋਂ ਪਰੇ ਹਟਦੇ ਨ, ਭੇਸ ਵੇਖ ਕੇ ਖਬਰੇ ਕੀਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮਾਲਕ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੰਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਖੁਲਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਆਖ ਆਪ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਦਾ ਹੈਸੀ ਜਾਂ ਜੋ ਕੁਛ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਘੱਲਣ ਵਿਚ ਕੀਹ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਝੰਡਾ - ਵਾਹ ਸੱਜਣਾ! ਖੁਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਈ, ਕਾਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧ ਐਉਂ ਸਾਫ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹੈ? ਵਾਹ-ਵਾਹ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਦੇ ਸਾਥੀਆ! ਅੱਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸੱਚ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਤਾਰਣ।

ਹੱਛਾ ਇਹ ਦੱਸ! ਆਪ ਨੇ ਬੀ ਤਾਂ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਊ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਮੈਂ ਹਾਂ ਦਾਸ ਤੇ ਜੀਵ, ਉਹ ਹਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਯੋਤਿ ਰੂਪ, ਭੁੱਖ ਤ੍ਰਿਖਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਤਾਉਂਦੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਘਾਬਰਦੇ? ਉਹ ਜਾਣਨ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬੀ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਜਾਣੀਏਂ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ, ਰਸੋਈ ਪਾ ਕੇ, ਥਾਲ ਪ੍ਰੇਸ ਕੇ, ਆਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਰਸਨਾ ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲਵੇ, ਉਹ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਤੇ ਥਰਾਉਂਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੂਖਮ ਆਪੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਂਈਂ ਜਾਣੇਂ ਜਾਂ ਉਹ ਆਪ।

ਝੰਡਾ- ਪਰ ਉਂਜ ਉਹਨਾਂ ਅੱਜ, ਭੋਜਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਅਜੇ?

ਮਰਦਾਨਾ - ਨਾ ਕੇਵਲ ਅੱਜ, ਸਗੋਂ ਕਲ ਪਰਸੋਂ ਦੇ ਪੌਣ ਅਹਾਰੀ ਹੀ ਹਨ।

ਝੰਡਾ - ਲਓ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਤਿਆਰ ਹੈ ਪਾ ਲਓ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਲ ਕੇ ਖਾਵਾਂਗਾ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਹਣੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਾਧੇ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਕੀਕੁਰ ਖਾਵਾਂ? ਪਹਿਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਖਾਏ ਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਨਫਰ ਮੂੰਹ ਪਾਵੇ।

ਝੰਡਾ - ਇਹ ਬੀ ਖਰੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਨੇ!

ਤਦ ਝੰਡੇ ਨੇ, ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰੀਗਰ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਗ ਤੋਂ ਕੁਛ ਫਲ ਮੰਗਵਾਏ ਤੇ ਕੁਛ ਰਿੱਧਾ ਪੱਕਾ ਘਰੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਕਰਾਇਆ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਿਆ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਟੀਕ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਰ ੧

੪੪. (ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ) (ਮੁਲਤਾਨ)

ਬਾਬੇ ਕੀਤੀ ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਸਬਦਿ ਸਾਂਤਿ ਸਿਧੀ ਵਿਚਿ ਆਈ।
ਜਿਣਿ ਮੇਲਾ ਸਿਵਰਾਤਿ ਦਾ ਖਟ ਦਰਸਨ ਆਦੇਸਿ ਕਰਾਈ।
ਸਿਧਿ ਬੋਲਨਿ ਸੁਭ ਬਚਨ ਧਨੁ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਵਡੀ ਕਮਾਈ।
ਵਡਾ ਪੁਰਖੁ ਪਰਗਟਿਆ ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ।
ਮੇਲਿਓ ਬਾਬਾ ਉਠਿਆ ਮੁਲਤਾਨੇ ਦੀ ਜਾਰਤਿ ਜਾਈ।
ਅਗੋਂ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁਧਿ ਕਟੋਰਾ ਭਰਿ ਲੈ ਆਈ।
ਬਾਬੇ ਕੱਢ ਕਰਿ ਬਗਲ ਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੁਧ ਵਿਚਿ ਮਿਲਾਈ।
ਜਿਉ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਗੰਗ ਸਮਾਈ।

(ਜਿਣਿ=ਜਿੱਤ ਕੇ। ਆਦੇਸਿ=ਨਮਸਕਾਰ। ਜਾਰਤਿ=ਜ਼ਿਆਰਤ, ਯਾਤਰਾ)

(ਜਦ) ਬਾਬੇ ਨੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ, (ਬਾਬੇ ਦੇ) ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾਂ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਵਰਤ ਗਈ। ਸ਼ਿਵਰਾਤ ਦਾ (ਸਾਰਾ) ਮੇਲਾ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਜਿੱਤ ਲੀਤਾ, ਖਟ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। (ਅਤੇ ਸਾਰੇ) ਸਿੱਧ (ਏਹ) ਸੁਭ ਬਚਨ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਧੰਨ ਹੋ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਆਪ ਦੀ (ਕਮਾਈ) ਮਿਹਨਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। (ਤੂੰ) ਵੱਡਾ ਪੁਰਖ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਇਆ ਹੈਂ (ਸਾਰੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦੀ) ਜੋਤਿ ਜਗਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। (ਅਚਲ ਦੇ) ਮੇਲੇ (ਦੀ ਦਿਗ ਬਿਜਯ ਕਰਕੇ ਹੁਣ) ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਚੱਲੇ। ਅੱਗੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਪੀਰ ਇਕ ਦੁੱਧ ਦਾ ਛੰਨਾ (ਨਕਾ ਨਕ) ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਬਗਲੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਇਕ ਚੰਬੇਲੀ (ਦਾ ਫੁੱਲ) ਦੁੱਧ ਪੁਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਜਿਕੁਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਸਮਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਵ - ਜਦ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਖੇ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵੱਡਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਖੇ ਚੱਲਕੇ ਬਖਸ਼ੀ। ਹੁਣ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹਫਲਾ ਤਫਲੀ ਪਈ, ਉਹ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਛੰਨਾ ਲੈ ਆਏ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਤਾਂ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਹੀ ਲਬਾਲਬ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਥੇ ਕਿੱਕੁਰ ਰਹੇਂਗਾ? ਆਪ ਨੇ ਫੁੱਲ ਰੱਖਣ ਥੋਂ ਇਹ ਧੁਨੀ ਦੱਸੀ ਕਿ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਟਿਕਾਂਗੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਈ ਲਾਉਣ ਆਏ ਹਾਂ। ਜਾ ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਅਗਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

੪੫. (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ)

ਜ਼ਾਰਤਿ ਕਰਿ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਫਿਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਨੇ ਆਇਆ।
ਚੜੇ ਸਵਾਈ ਦਿਹਿ ਦਿਹੀ ਕਲਿਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ।
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਹੋਰੁ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਦੇ ਦੁਖ ਸਬਾਇਆ।
ਮਾਰਿਆ ਸਿਕਾ ਜਗਤਿ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ।
ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇਆ।
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਕੈ ਜੀਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਇਆ।
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ।
ਲਖਿ ਨ ਕੋਈ ਸਕਈ ਆਚਰਜੇ ਆਚਰਜ ਦਿਖਾਇਆ।
ਕਾਇਆ ਪਲਟਿ ਸਰੂਪ ਬਣਾਇਆ॥

ਦਿਹਿ ਦਿਹੀ=ਦਿਨੋ ਦਿਨ। ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ=ਸਿੱਕਾ ਤੋਰਿਆ, ਭਾਵ ਹੁਕਮ ਤੋਰਿਆ)

ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ (ਵਿਚ ਦਿਗ ਬਿਜਯ) ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਨੂੰ (ਬਾਬਾ) ਆਇਆ। ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਕਲਾ ਸਵਾਈ ਹੋਣ ਲੱਗੀ, ਕਲਜੁਗ (ਵਿਚ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਯਾ। (ਇਸ ਲਈ ਕਿ) ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਾਝ ਹੋਰ ਸਭਨਾਂ (ਪਦਾਰਥਾਂ) ਦੇ ਮੰਗਣ ਵਿਖੇ ਭਾਰੀ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਟਿਪਲੇ ਹਨ। (ਸਾਰੇ) ਜਗਤ ਵਿਖੇ (ਹੁਕਮ ਦਾ) ਸਿੱਕਾ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ (ਬਾਬੇ) ਨਾਨਕ ਨੇ (ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ) ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਪੰਥ ਤੋਰਿਆ। ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਪੁਰ ਬੈਠਾ ਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰ ਸਿਰ ਪੁਰ ਫਿਰਾਇਆ। (ਆਪਣੀ) ਜੋਤਿ (ਉਸ ਦੀ) ਜੋਤਿ ਵਿਖੇ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ (ਮਾਨੋਂ ਦੂਜਾ) ਰੂਪ ਬਦਲ ਦਿਤਾ। (ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ) ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਚਰਜ ਵਿਚ ਅਚਰਜ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਲਟ ਕੇ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ) ਸਰੂਪ (ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ) ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਭਾਵ - ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਲਹਿਣੇ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਅੰਗਦ ਨਾਮ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਥੋਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਥੋਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਾ ਜਾਣਨ ਇਕ ਸਰੂਪ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਾਨੋ ਕਾਇਆਂ ਹੀ ਉਹੋ ਢਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ 'ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆਂ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ।'

ੴ (ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ)

ਸੇ ਟਿਕਾ ਸੇ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰਿ ਸੇਈ ਸਚਾ ਤਖਤੁ ਟਿਕਾਈ।
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਹੰਦੀ ਮੁਹਰ ਹਰਿ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦੇਹੀ ਫਿਰਾਈ।
ਦਿਤਾ ਛੋੜਿ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੁ ਬੈਠਿ ਖਡੂਰੇ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ।
ਜੰਮੇ ਪੂਰਬਿ ਬੀਜਿਆ ਵਿਚਿ ਵਿਚਿ ਹੋਰ ਕੂੜੀ ਚਤੁਰਾਈ।
ਲਹਣੇ ਪਾਈ ਨਾਨਕੇ ਦੇਣੀ ਅਮਰਦਾਸਿ ਘਰਿ ਆਈ।
ਗੁਰੁ ਬੈਠਾ ਅਮੁਰ ਸਰੂਪੁ ਹੋਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈ ਦਾਤਿ ਇਲਾਹੀ।
ਫੇਰ ਵਸਾਇਆ ਗੋਇੰਦਵਾਲੁ ਅਚਰਜੁ ਖੇਲਹ ਨ ਲਖਿਆ ਜਾਈ।
ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਖਸਮੈ ਵਡਿਆਈ।

(ਟਿਕਾ=ਤਿਲਕ, ਟਿਕਾਈ=ਬਿਰਾਜਮਾਨੀ, ਹੰਦੀ=ਦੀ, ਮੁਹਰਿ=ਛਾਪ, ਇਲਾਹੀ=ਈਸ਼੍ਵਰੀ)

ਉਹੋ ਤਿਲਕ, ਉਹੋ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰ ਪੁਰ, ਉਹੋ ਸੱਚੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੁਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ (ਉਹੋ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਛਾਪ (ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲੀ ਅਰ) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਦੇਹੀ ਫਿਰ ਗਈ (ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹੋਏ) (ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਖਡੂਰ (ਨਾਮੇ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਖੇ) ਆਪਣੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕੀਤੀ। ਪੂਰਬ ਦਾ (ਜੋ ਬੀਜ) ਬੀਜਿਆ ਹੈ (ਉਹੋ) ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਵਿਚ-ਵਿਚ ਦੀਆਂ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਝੂਠੀਆਂ ਹਨ। (ਭਾਵ ਦਾਸੂ ਤੇ ਦਾਤੂ ਪੁੱਤਰ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਟਹਿਲੋਂ ਮਹਿਲ ਪਾ ਲੀਤਾ) ਲਹਿਣੇ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ (ਗੱਦੀ) ਪਾਈ (ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ) ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇਣੀ ਆਈ। (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਓਹੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ) ਅਮਰ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ (ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਗੱਦੀ ਪਰ) ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ (ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ) ਦਵਾਰਾ ਈਸ਼੍ਵਰੀਯ ਦਾਤ ਮਿਲੀ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਫੇਰ (ਆ ਕਰ) ਵਸਾਇਆ, ਵਡਾ ਅਚਰਜ ਖੇਲੂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਦਾਤ ਤੇ ਜੋਤਿ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ)

ਭਾਵ - ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਉਹੋ ਸਰੂਪ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ। ਉਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਗੱਦੀ ਪੁਰ ਬੈਠੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਦਾਤ ਮਿਲਣੀ ਹੀ ਸੀ, ਪੂਰਬ ਬੀਜਿਆ ਜੰਮਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਦਾਸੂ ਦਾਤੂ ਜੀ ਵਿਚ ਕੂੜੀ ਚਤੁਰਾਈ ਸੀ ਕਿ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਲੈ ਜਾਈਏ। ਲਿਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਸੇ ਲੈ ਗਏ ਅਰ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਦਾਤ ਜੋਤ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ - ਦਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਜੋਤਿ ਉਹ ਦਾਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ, ਉਸ ਦਾਤ ਦਾ ਜੋ ਚਾਨਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਸੇ ਦੇਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-56)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ਪ
ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ
ਸੇ ਪੂਰੇ ਪਰਧਾਨ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਸਿਉ=ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਲਾਇਆ=ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਸੇ=ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਵੀ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰੇ=ਪੂਰਨ ਤੇ ਪਰਲੋਕ 'ਚ ਵੀ ਪਰਧਾਨ ਮੁਖੀ ਹਨ।

ਜਿਨ ਕਉ ਆਪਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ
ਤਿਨ ਉਪਜੈ ਮਨਿ ਗਿਆਨੁ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਉ=ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਦਇਆਲੁ=ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੋਇ=ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਉਪਜੈ=ਪੈਦਾ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ ਕਉ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਤਕਿ=ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪਾਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਨ ਮੇਰੇ ਏਕੇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਏਕੇ=ਇਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣਾ ਕਰ।

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਸੁਖ ਉਪਜਹਿ
ਦਰਗਹ ਪੈਧਾ ਜਾਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸਰਬ ਸੁਖਾ=ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁੱਖ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਹੈ, ਉਹ ਉਪਜਹਿ=ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਦਰਗਹ ਵਿਚ ਜਸ ਰੂਪੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪੈਧਾ=ਪਹਿਨ ਕੇ ਜਾਇ=ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਭਉ ਗਇਆ
ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਗੋਪਾਲ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਭਉ=ਡਰ ਗਇਆ=ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਗੋਪਾਲ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਉ ਭਗਤਿ=ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਨਿਰਮਲਾ
ਆਪਿ ਕਰੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲਾ=ਉੱਜਲਾ ਵਾ: ਸੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ

ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ=ਤਾਈਂ ਪਾਲ=ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਮਲੁ ਕਟੀਐ
ਗੁਰ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਾਲੀ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਮਲੁ=ਮੈਲ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਦਰਸਨ ਪਾ ਕੇ ਨਿਹਾਲ=ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਥਾਨ=ਥਾਵਾਂ ਭਾਵ ਮਕਾਨਾਂ ਤੇ ਥਨੰਤਰਿ=ਥਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵ ਮਕਾਨੀਆਂ (ਜੀਵਾਂ) 'ਚ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਰਵਿ ਰਹਿਆ=ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੋਇ=ਉਹ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ=ਪਾਪਾਂ ਪੁੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਭਾਵ ਅਗੰਮ ਹੈ।

ਸਭਨਾ ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਏਕੁ=ਇੱਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਿਸੁ ਸਰਣਾਈ ਛੁਟੀਐ
ਕੀਤਾ ਲੋੜੇ ਸੁ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਤਿਸੁ=ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਪਿਆਂ ਹੀ ਛੁਟੀਐ=ਛੁੱਟੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਲੋੜੇ=ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁ=ਉਹੋ ਹੀ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ
ਸੇ ਪੂਰੇ ਪਰਧਾਨ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਿ=ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਸਿਆ=ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੇ=ਉਹ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਪੂਰੇ=ਪੂਰਨ ਹਨ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਧਾਨ=ਮੁਖੀ ਹਨ।

ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਨਿਰਮਲੀ
ਪਰਗਟੁ ਭਈ ਜਹਾਨ॥

ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ=ਦੀ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੋਭਾ=ਵਡਿਆਈ ਨਿਰਮਲੀ=ਉੱਜਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ=ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ=ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿਨੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਇਆ
ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਨੀ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ

ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ=ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੫
ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭੁ ਦੁਖੁ ਗਇਆ
ਹਰਿ ਸੁਖੁ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਰੂਪੀ ਸਾਰਾ ਦੁੱਖ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਆਇ=ਆ ਕੇ ਵਸਿਆ ਹੈ ਵਾ: ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸਵਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਗਾਸੀਆ
ਏਕਸੁ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸੀਆ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਵ ਚਾਨਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੋ ਖਟ ਜੋਤੀ, ਚੰਦ, ਸੂਰਜ, ਤਾਰੇ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਹ ਜੋਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਲਿਵ=ਬਿਰਤੀ ਲਾਈ ਹੈ।

ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇ॥

ਸਾਧੂ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖੁ=ਮੁਖੜਾ ਉੱਜਲਾ=ਪਵਿੱਤਰ ਵਾ: ਜੱਸ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਵਾ: ਸਾਧਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੂਰਬਿ=ਪੂਰਬਲੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਲਿਖਿਆ=ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਇ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਨਿਤ ਗਾਵਣੇ
ਨਿਰਮਲ ਸਾਚੈ ਨਾਇ॥

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਗੋਵਿੰਦ=ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਿਤ=ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਵਣੇ=ਗਾਈਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਚੈ=ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਨਿਰਮਲ=ਉੱਜਲ ਵਾ: ਮਲ, ਵਿਖੇਪ, ਅਵਿਦਿਆ, ਅਵਰਨ ਆਦਿ ਮੈਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਤਿਸੰਗਤ 'ਚ ਮਿਲ ਕੇ ਜੀਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਗੁਰ ਸਬਦੀ=ਗੁਰਸਬਦੀਆਂ ਭਾਵ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਚਾਕਰੀ

ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ਨ ਕੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਚਾਕਰੀ=ਚਾਅ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਰਥਾ=ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਵਾ: ਬਿਰਥਾ=ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇ=ਜਗ੍ਹਾ ਵਾ: ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

ਮਨ ਕੀਆ ਇਛਾ ਪੂਰੀਆ
ਪਾਇਆ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਕੀਆਂ=ਦੀਆਂ ਸਭ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਨਿਧਾਨੁ=ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਪਾਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਦਾ ਸੰਗਿ
ਕਰਣੈਹਾਰੁ ਪਛਾਨੁ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ=ਅੰਦਰ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਣੈਹਾਰੁ=ਕਰਤਾ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ
ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਰਸਾਦੀ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਉਜਲਾ=ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਦੇ, ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਬਿਨਸਿਆ
ਤਜਿਆ ਸਭੁ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰ ਸਭ ਬਿਨਸਿਆ=ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਭਾਵ ਕਾਮ-ਵਾਸਨਾ ਵਾ ਵੇਗ ਦਮਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਅਗਨੀ ਠੰਢੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਲੋਭ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਟਿਕ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਹੰਕਾਰ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਪਾਇਆ ਲਾਹਾ ਲਾਭੁ ਨਾਮੁ
ਪੂਰਨ ਹੋਏ ਕਾਮ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਲਾਹਾ=ਨਫਾ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਜਸ ਰੂਪ ਲਾਭੁ=ਫਾਇਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਮ=ਕੰਮ ਵਾ: (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ) ਪੁਰਸਾਰਥ ਪੂਰੇ ਹੋਏ=ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਵਾ: ਕਾਮ=ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਭਾਵ ਦੱਬ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਮੇਲਿਆ
ਦੀਆ ਅਪਣਾ ਨਾਮੁ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆ=ਅਭੇਦ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ ਦੀਆ=ਦਿਤਾ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 56 ਤੇ)

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-55)

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਜੋ ਕਿ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਤਾਂਤਰਿਕ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਂਗਲੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ 999 ਉਂਗਲੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਉਂਗਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੇਰੇ ਤੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣੀਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟਾਂਗਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਘਰੋਂ ਦੌੜ ਗਈ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁੱਧ ਮਿਲੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਡਰ ਕੇ ਕਿਉਂ ਦੌੜ ਰਹੀ ਹੈਂ? ਉਸ ਨੇ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ। ਬੁੱਧ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਬੁੱਧ ਉਸ ਮਾਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕੋਲ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਉਂਗਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟ ਸਕਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਚੁਕੀ ਪਰ ਉਹ ਬੁੱਧ ਉਤੇ ਚਲਾ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਦਇਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਝੱਟ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਤਾਰੇ ਤੋੜ ਕੇ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੁਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖੋਗੇ, ਘੋਖੋਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਅਤਿ ਸੁਆਰਥੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸੁਆਰਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੁਆਰਥ ਨੇ

ਸਾਡੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਦੀਵਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਗਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਮੀਦ ਰਖਦੇ ਹਾਂ। ਆਸ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਆਸ ਤੇ ਮੋਹ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ, ਸੰਤਾਪਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਨ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ, ਮੈਂ ਇਕ ਗੱਲ ਦੇਖੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੋਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵੱਡੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਹੋਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਣ ਪਰ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੋਣਾ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਦਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਈਸਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸੂਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰ, ਦਇਆ ਕਰ। ਮੋਜ਼ਿਜ਼ (Moses) ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਬੁੱਧ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਚਾਹੇ ਹੁਣ ਦੇ ਹੋਣ ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦੇ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। 'ਮੈਂ ਹਾਂ', 'ਮੈਂ ਹਾਂ', 'ਮੈਂ ਹਾਂ' ਇਹ ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਹੋਰ ਪੱਕੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੁਟਣ ਹੈ ਜੋ, ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਣ ਦਿੰਦੇ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖੀ ਫਿਲੋਸਫੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਹੈ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਰਾਹ। ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਤੇ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਬਾਦ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਗਲਤ ਸੀ, ਕਿੰਨੇ ਤਰਕਹੀਣ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਲਈ ਸੱਚ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਦੁਖੀ

ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਿਆਰ ਸੁਆਰਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੋਣਾ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਅਜ਼ਮਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਬਹੁਤ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਆਪਣੇ ਭੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ। ਸੋ ਦੇ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਇਕ ਨਿਯਮ ਹੈ ਸੁੰਗੜਨ ਦਾ, ਛੋਟੇ ਹੋਣ ਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਦਾ। ਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਸੁਆਰਥੀ ਬਣ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਤੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਚਕਿਤਸਾ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਚਕਿਤਸਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖੋ

ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕ ਔਰਤ ਨਾਲ, ਇਕ ਮਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਧੁਰਾ ਮਾਂ ਹੈ। ਪਰ ਔਰਤ, ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਔਰਤਾਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਔਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਉਠਣਗੀਆਂ, ਮਾਨਵਤਾ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਘਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖਦੇ ਹੋ। ਪਰਿਵਾਰ ਘਰ ਹੀ ਟੁਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਪਰਿਵਾਰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਏਥੋਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜਾਨਣਾ, ਸਮਝਣਾ ਸਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਓਗੇ, ਪਿਆਰ ਕਰੋਗੇ, ਉਹ ਹੀ ਅੱਗੇ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਜਿਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਪਿਆਰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਦੀ ਪਿਆਰ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਘਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਮਾਂ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਂ-ਪੁੱਠੇ ਦੀ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰੀਏ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਾਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰਾ ਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ

ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਇਕ ਪੱਥਰ ਪਾ ਦਿਓ ਤੇ ਕਹੋ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਦਿਨ ਲਈ ਪੇਟ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਕਿੰਨੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੇਟ ਵਿਚ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦਰਦ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨਾਸ਼ਵਰ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ, ਸੁਆਮੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਬੋੜਾ ਗਿਆਨ ਰਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਕਹੇਗਾ, ਸਰੀਰ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰਕ ਪੀੜ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਦਰਦ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਦਰਦ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਕਤਵਰ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਕ ਸੱਚੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਕਤ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਾਂ-ਪੁੱਠੇ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਘਟੀਆ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ। ਸਾਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਮੁੜ ਕੇ ਬਨਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਮੁੜ ਕੇ ਜੋੜਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਵਧਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਗੰਢਣੇ ਪੈਣਗੇ।

ਪਿਆਰਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਿਯ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਇਕ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪੁਛੇ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈਂ। ਪਤਨੀ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਭਾਵੇਂ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਹਨ। ਉਰਦੂ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਸਨਮਾਨ ਹੈ, ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਲਈ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣਾ, ਸਨਮਾਨ ਹੋਣਾ। ਜੇਕਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਰਹਿ ਗਇਆ
ਆਪਿ ਹੋਆ ਮਿਹਰਵਾਨੁ॥

ਜਿਹੜਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜਨਮ 'ਚ ਆਉਣਾ ਤੇ ਮਰ ਕੇ
ਜਾਣਾ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਆਵਾਗਵਨ ਸੀ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਹਿ
ਗਇਆ=ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ
ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਆਪਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਹਰਨਵਾਨ=ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ
ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਚੁ ਮਹਲੁ ਘਟੁ ਪਾਇਆ
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਨੁ॥

ਸਚੁ ਮਹਲੁ=ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਰੂਪੀ ਘਰੁ=ਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ
ਹੈ ਵਾ: ਸਚੁ ਮਹਲੁ=ਸੱਚੇ ਸਰੂਪ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਘਰੁ=ਟਿਕਾਣਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ
ਸਬਦ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਉ ਰਾਖਦਾ
ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਜਨਾ ਦੇ
ਕਉ=ਤਾਂਈ ਆਪ ਰਾਖਦਾ=ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਖ ਉਜਲੇ
ਸਾਚੇ ਕੇ ਗੁਣ ਸਾਰਿ॥

ਦੋਵੇਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਹਲਤਿ=ਇਹ ਲੋਕ ਤੇ
ਪਲਤਿ=ਪਰਲੋਕ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਜਲੇ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਚੇ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿ=ਸਮਾਲਦੇ
ਹਨ ਭਾਵ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਠ ਪਹਿਰ ਗੁਣ ਸਾਰਦੇ ਰਤੇ ਰੰਗਿ ਅਪਾਰ॥

ਜਿਹੜੇ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ
ਸਾਰਦੇ=ਸਮੂਲਦੇ ਵਾ: ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ
ਅਪਾਰ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰੰਗ 'ਚ ਰਤੇ=ਰੰਗੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰੇ
ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਸੁਖ
ਸਾਗਰੇ=ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸਦ=ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਾ: ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ
ਬਲਿਹਾਰ=ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

'ਚਲਦਾ....!'

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (24 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ-ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 9.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਆਸਾੜੁ - ਸੰਗਰਾਂਦ-15 ਜੂਨ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Website :- www.ratwarasahib.com

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com

Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861100000008

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900, SWIFT CODE - PUNBINBMOH

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar
Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901

ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life	
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life (20 Year)	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ

ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....
ਮੈਂ.....ਦੁਪਟੇ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਰਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-	
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-	
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) (ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)	200/-	
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-	
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-	
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-	
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-	
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-	
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-	
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-	
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-	
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-	
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-	
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-	
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-	
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-	
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਗਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-	

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ ?)	200/-

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine

Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861100000008

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286 , Branch Code - C1286

**Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,**

**(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)**

140901, Pb. India

Guru Arjan, the God Manifest

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਰਤਖੁ ਹਰਿ

The first meeting between Guru Nanak Dev, the True Emperor of the world and King Babur took place at Aminabad. At that place, Babur had made all people prisoners and put them to forced labour. After a terrible massacre and the horrible blood bath of the war, there was a kind of death like atmosphere over the hearts of the people of India. Being a witness to that great calamity, people everywhere almost shuddered and became speechless. Guru Ji witnessed the helpless Indian people, who looked like lifeless beings. He stated this in his bani :

*The body cloth shall be torn into pieces
.....*

ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ.....॥

ਅੰਗ - 723

The scene of the battlefield was horrifying in the extreme. Women were being dragged out of their houses. They were being raped. It looked like the most contemptible aspect of the human nature. At that time, Guru Nanak the sovereign, addressed Babur as under :

So much beating was inflicted that people shrieked. Didst not Thou, O God, feel compassion?

ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ

ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥

ਅੰਗ - 360

Babar was given a severe warning that he will have to suffer the consequences of these horrible atrocities, of these oppressions. When the war was being waged by both the sides, there was no hatred or anger in our hearts. O Babur,

when one of the warring armies is defeated, from that very moment onward, the rule of the victor king starts. You have committed horrible atrocities on the people, who had become your own subjects. You assumed the form of ferocious tiger and entered the barn of unarmed people, who were like the meek cows and covered them all with blood. You have become the ruler of these helpless people. On the day of judgement, explanation will be demanded from you for this heinous crime.

If a mighty man smites another mighty man, then the mind feels not anger. Pause. If a powerful tiger falling on a herd, kills it, then its Master is to be questioned.

ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ

ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ

ਪੈ ਵਗੈ ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ॥

ਅੰਗ - 360

You are feeling no heartache after hearing the moanings and cries of these people. You have dragged into dust, those people, who were leading peaceful comfortable life. You have reduced the happy persons into life-long weeping. You are a sinner. God is the lord of this creation. He is the God of *Hindus* and *Muslims* also and of the good people and also of the sinners.

Thou, O Maker, art the equal Master of all.

ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ॥

ਅੰਗ - 360

This Lord will demand an answer from you on the Day of Judgement As a result of these heinous crimes, you will be

thrown into hells, as a punishment for these sins.

Hearing this roar of truth, Babur was shaken. He called for forgiveness. He paid obeisance at Nanak's feet and entreated. He could not stand the resplendent glory of the Guru. He shuddered from the bottom of his heart. He appealed as under :

O you, mendicant God. Take pity on me. My eyes are visualizing that hell, where explanation would be demanded for my foul deeds. I am face to face with that hell, which is ablaze with fire. Kindly pardon me. Truly I have committed wrong. As soon as the army of Ibrahim Lodhi was defeated, at that very time, my rule began. But I having lost my way in the darkness of my mind, I could not realize my duty. And I ordered for general massacre. O divine mendicant, you have opened my eyes. I am under your disposal. Kindly show me the right path. I will obey your command bending my head before you. The Guru's command was : release all the prisoners. Return the goods of all, confiscated by you. Provide homes for those, whose houses have been destroyed by your army. Return the goods of those, whose goods have been looted and earn their gratitudes. Repent of your sins. What harm had the general public done to you, that you inflicted such terrible punishments on those without any fault of theirs?

The Guru's orders were immediately complied with. People freed from bonds started happily returning to their homes. The goods looted by the armymen were returned to their owners, after identification. Sovereign Guru Nanak, noticing the joys of the populace, gifted

that kingdom to Babur. But he divided the kingdom into two parts; giving worldly rule to Babur while the Guru Baba ruled over the spiritual kingdom.

The Guru will rule the spiritual world & Babur, the temporal.

ਬਾਬੇ ਕੇ ਬਾਬਰ ਕੇ ਦੋਊ॥

Babur got his sins pardoned by Guru Nanak, the True Emperor. He kept cordial relations with the house of the Gurus. Babur's son was defeated by Sher Shah Suri and he came to Guru Angad Dev. The Guru was immersed in meditation & did not notice his arrival. Standing before the Guru, Humayun was to ask for Guru's favours. But even now there was pride in the heart of the defeated king (Humayun). He thought Guru Ji had ignored his arrival. He lifted his weapon against Guru Maharaj. Guru Maharaj remarked, "Where had gone your bravery, when you were facing Sher Shah Suri? He felt ashamed of his mistake and begged pardon for that, and begged for the return of his lost kingdom. Guru Maharaj, being the embodiment of mercy, gifted that lost kingdom to him and he became a king thereafter.

After 14 years, Humayun once again returned here as the King of Bharat Varsh (India). After him, his son Akbar was the most outstanding personality. Though he was quite illiterate, yet his inner eye was full of light. It is said that under his rule, the lion and the sheep could drink water from the same place (there was absolute security for all). He came to the shelter of Guru Maharaj and obtained the Guru's blessings. During Akbar's regime, India experienced much prosperity. After him, his son Jahangir occupied the throne of

India. During that period the Fifth Master, Guru Arjun the true emperor, was scrapping the falsehood and the ignorance of the masses. The Punjab, rather the whole of India worshipped at the feet of the Guru receiving True Knowledge of the spiritual path. He was the embodiment of *Bani*, the sacred hymns. He was the Sun of pure glory. His discourses equally influenced the Hindus and the *Musalmans*. This is one side of the picture. On the other side, the fanatical *Mullas* and *Maulanas* were dreaming of establishing Islamic kingdom but they had little influence during the reign of Akbar.

As soon as Akbar died the fanatical parties raised their head and came to occupy the country's stage. These included high caste members of both the religions - Hindus as well the *Musalmans* - people like Birbal, who were proud of their family, who looked on religion as a business and made bargains over it. Among them, blazed the fire of jealousy. The so-called *Acharyas* (religious leaders) and other bogus philosophers became the contractors of taking the people across the ocean of the world. They made a fool of the people and started amassing huge wealth from them. They were absolutely not fond of the popularly loved personality of Guru Arjan Sahib complaints were made against Guru Granth Sahib, charging that in this (Holy Scripture) there was the censure of Prophets and apostles of the *Vedas* and *Quran Sharif*. The Emperor heard the *Bani* of Guru Granth Sahib and made an offering of gold coins. Bhai Budhha Ji and Bhai Gurdas were offered *Saropas* (robes of honour). This was a humiliating defeat for the complainants. The conditions during the reign of

Jahangir were different. Though he had declared that in the matter of giving justice, he would inflict punishment even on his beloved Queen Noor Jehan. But the other hand, hostility against the Guru's family was increasing day by day in his mind, because these detractors, which included Prithia, Chandu Shah and other Pandits of this category were all in league with Mujaddad Alfsani and Sheikh Farid Bukhari, were all the time pursuing conspiracies against the Guru's Divine Kingdom. They made so many false accusations against the Guru that Jahangir without giving much thought to the matter, turned against the Guru's regime. As a result; he seemed bent upon completely crushing this movement of peace (the *Sikh* Movement). So much contemptible hate for Gurus had been injected into his mind that he started issuing major proclamations, on the basis of the minor, excuses. Sheikh Mujaddad Alfsani fully understood that if there was any major obstacle to the establishment of *Islamie* kingdom, it was the Voice of Truth, raised by the Fifth Sovereign Guru Arjun Dev. The Hindus and the *Musalmans* started sitting together at the same platform. He wanted to inflame Jehangir against the Guru. When Khusro raised the banner of revolt and was defeated, he crossed River *Beas* to meet the Sovereign Guru Arjun Dev at *Taran Taran Sahib*. According to the convention of Guru's *langar* (community kitchen) his hungry army men were fed in the *langar*; which was served to all without any distinction of caste or creed. This incident was very important which could be exploited to poison the mind of Jehangir. Prince Khusro was arrested, his companions were put under harsh

punishments, and Jahangir's collaborators were given rewards. These opponents could get no peace of mind till they had inflamed Jahangir's mind against Guru Arjan Dev. Guru Maharaj was summoned to Jahangir's Court at Lahore and without any enquiry capital punishment was announced against him under the 'yaasa' rule. Such punishments are inflicted on the saints and the mendicants, so that their blood should split on the earth, so that their soul would not allow the king to have a comfortable sleep and always created fear in his heart.

Our historians record a large number of causes for this event, the chief of which is supposed to be the non-acceptance of the marriage proposal of Chandu's daughter for Guru's son, Guru Hargobind Sahib. This seems right, because Chandu had turned against Guru Maharaj over this very issue. Puffed up with pride, he was unmindful of his own insolence. He had said that he belonged to a high caste *Khatri* family, he held a big position and was a very honourable person. As against this, Guru Arjan Dev was only a wandering *faqir*, he had no property, he had no Govt. Office, addressing the priests who had returned after fixing the marriage with Guru Hargobind Sahib, he said, you have done a low act. You tried to put the brick of the superior room into the dirty water drain. His mind was filled with boundless hatred for Guru's family. This can be one of the reasons, but not all the reason.

There were many political reasons as well. Akbar was a devotee of Guru Maharaj beyond limit. Many of his officer's of the high rank both Hindu and

Muslim had the best regards for Guru Maharaj; specially the *Subedar* (Provincial boss) of Lahore, Wazir Khan was one such. Also *Faquirs* (mendicants) of the exalted rank such as Mian Mir who wielded a vast influence on both the Hindu and the Musalmans, had the fullest faith on Guru Maharaj.

When the epidemic raged in Lahore the whole work of the burial of the dead and their obsequies was done without any distinction of caste or creed in the presence of Guru Maharaj. The needy were helped with clothes and food items. They were all ready to sacrifice themselves over Guru Maharaj. In addition the farmer class of Punjab looked upon Guru Maharaj as their Messiah; as when the famine broke out and they had no money to pay the land revenue, Guru Maharaj interceded on their behalf with the king and got their land revenue remitted. In this way, Guru Maharaj wielded a great influence in Punjab and also all over India. Jahangir was well-informed about all these facts; and he did not want any break with the Guru's establishment but the harsh fearful punishments inflicted (by the king) on the occasion of Amir Khusro's rebellion sent a shudder through the hearts of the people. So this was the occasion when the people would stay speechless, if the king entered into confrontation with the Guru's organisation. The opponents lodged a complaint that Guru Arjan Dev had helped Amir Khusro with money, that the Guru gave him food at his *langar* and had made a prayer on his behalf. These incidents were enough for him to have confrontation with Guru Ji, according to the preconceived scheme. This has been described in the book *Tuzke Jehangiri* (autobiography of

Jehangir) as follow :

“In the town of Goindwal on the bank of River Beas, there lived a Hindu named Arjan. He claimed to be a prophet and a saint. He had made a large number of simple-minded Hindus and low class Musalmans as his disciples. For a long time, it was in my mind to close down this shop of falsehood, or else to join Arjan Dev in the Muslim fraternity. In those days, Khusro passed by way of Goindwal. This simple-minded person served him and put him up at his abode. When I (Jehangir) heard of this event, I was confirmed in my mind of the falsehood and heresy of Arjan Dev, I gave orders to summon him into my presence. I also ordered him to make over his residence, his family members and children to *Murtazahhan* (Sheikh Bukhari who was the obedient assistant of Sheikh Ahmed Sarhindi Mujadded Alfasani). All his property was confiscated I ordered that he be tortured to death under the rule of ‘yasa’.

When Chandu sent his priest to arrange for the engagement of his daughter, he confirmed matrimonial proposal with Guru Hargobind Sahib. At the time of the betrothal ceremony held at Delhi, Chandu also invited some prominent Sikhs. There he spoke words of great pride. He said, O priest, you have not acted with full consideration. *My daughter is related to a very high class aristocratic family. She was the brick of a (palatial) room you have filed that in the drain of dirty water.*

ਕਨਿਆ ਈਟ ਚੁਬਾਰੇ ਕੀ

ਮਮ ਮੋਰੀ ਸਮ ਕੁਲ ਮਹਿ ਦੀ ਸੋਇ॥

The devout Sikhs could not tolerate

this slander of Guru Maharaj. They sent a letter to Guru Maharaj :

Chandu, the villain considers himself a high palace.

And places Guru's house as drain.

He has used slanderous language for Guru's institution.

Therefore this marriage should not be selemonised.

ਆਪ ਚੁਬਾਰਾ ਬਨਿਓ ਪਾਪੀ।

ਗੁਰ ਕਾ ਘਰ ਇਨ ਮੋਰੀ ਥਾਪੀ।

ਨਿੰਦੀ ਯਾ ਬਿਧਿ ਉਨ ਗੁਰਗਾਦੀ।

ਕੀਏ ਨ ਚਾਹੀਏ ਇਨ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

This letter was sent through one of Guru's followers. It was read out to Bhai Buddha Ji, Bhai Gurdas Ji and other Sikhs, who were invited for the purpose. It was decided not to accept the engagement. They would prefer relationship with someone who was not haughty.

ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਅਰ ਗੁਰਦਾਸ।

ਇਤਿਅਦਿਕ ਸਿੱਖੇ ਥੇ ਜੋ ਪਾਸ।

ਚਿੱਠੀ ਸਭ ਕੋ ਗੁਰੂ ਸੁਣਾਈ।

ਸਭ ਨੇ ਕਿਹੋ, ਨ ਲੇਹੁ ਸਗਾਈ।

ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

According to Suraj Prakash (book).

We will not accept daughter of a non-believer, the one who has no love and consideration for the institution of Guru.

ਸਾਕਤ ਸੁਤਾ ਨ ਲੇਹਿੰਗੇ, ਨਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰ ਭੋਨ।

The *shagan* (engagement articles) was returned. Chandu, in pride said, we are known as high class family of the royal *Khatris*. They are *sarins*; being inferior to us, they dare to return (reject) our engagement. Muhammad Latif writes, Chandu sent rupees one lakh, if they would accept the engagement. Guru Maharaj replied, even if they give the kingdom as a dowry, we cannot go against the verdict of the fraternity (Sikhs).

Chandu turned hostile. Prithi Chand had already been thinking very ill about Guru Arjan Dev because he (Prithi) had not been given Guru-gaddi (the position of the Guru). On the other hand, the fanatical religious lunatics (extremists) both *Hindu* and *Muslim*, absolutely disliked the Gurus sunlight; they looked at this sunlight with the eye of the owl (owl can't see under sunlight). They entered into conspiracies to make people such as Sulahi Khan to attack the Guru's organisation. All these got an opportunity to malign Guru Ji after the revolt of Khusro. A very powerful lobby always surrounded Jehangir, their objective being to harm Guru Maharaj. Guru's establishment which in the light of Guru Granth Sahib preached perfect unity between the Hindus & Muslims as the Guru was presented by devotees as having been born out of the Glory of Allah. Guru's high class knowledge - which shattered the bonds of *Sharah* (Muslim Gospel) and rejected its code of conduct - preached that man had not come to this world to be bound in the chains of religious sectarianism; his real purpose was to realise the God within, which could be achieved by accepting Gurbani (words of the Guru) and by making spiritual earnings. As the Guru ordains :

This body, in whose heart is the light of the True One, is wholly meant to practise virtue.

Within it are hid the mysterious jewels. Some rare slave, through the Guru, mines them out.

When the mortal realises the All-pervading soul, then, does he see the One Lord contained everywhere and the only One, interwoven like warp and woof.

He sees the One Lord, he believes in the

One Lord, and with his ears, he hears the tidings of the Lord alone.

Praise thou the Lord's Name, O slave nanak. This is thy service of the Truest of the true.

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ॥
ਗੁਰਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ
ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਢੈ ਖੋਤਿ॥
ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਪੋਤਿ॥
ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ
ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸ੍ਰਵਣ ਸਰੋਤਿ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ
ਸਚੁ ਸਚੇ ਸੇਵਾ ਤੇਰੀ ਹੋਤਿ॥

ਅੰਗ - 309

Guru Maharaj's teachings broke the black chains of superstitions and false ideas and unwanted ceremonies and practices, which the fanatics, have wound round man. These teachings brought out the light of truth, gave the right direction to life and tell us that Waheguru (God) is steeped inside man and we can realise Him with the grace of the Guru. As is the Guru's commandment :

Within the body-village, is the castle of the mind.

Within the city of the Tenth Gate, is the abode of the True Lord.

Ever stable and immaculate is this place. The Lord Himself has created it.

Within the fortress are balconies and bazars.

The Lord Himself takes care of the goods. The admantine doors of the Tenth Gate are knowingly closed and shut. Through the Guru's word, they are wide-opened.

Within the fortress, is the cave of Tenth Gate, the Lord's Home place.

By His order, the Lord of will has established nine apertures to the body-

house.

The Incomputable and Infinite Lord abides in the Tenth Gate.

The Unseable God of Himself reveals His ownself.

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ॥

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ

ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥

ਅੰਗ - 1033

Guru Maharaj was not in favour of going to the jungles and practising very sever penances, thus reducing the body to a very weak state. He ordained that by means of a healthy body and by keeping it disease-free and by following the rules of

Moderate food and moderate sleep.

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ.....॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10

we can search for God, who is immersed in every atom inside our ownself.

Enshrine within thy mind the Lord's lotus feet and with thy tongue repeat the Lord's Name.

Contemplate over that Lord', O Nanak, and nurture this body of thine.

ਘਟਿ ਵਸਹਿ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਗੁਪਾਲ॥

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰੀਐ ਤਿਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ॥

ਅੰਗ - 554

Guru Maharaj's teaching was common for all humanity. He inspired us to be

fearless by doing the jap of the Fearless (God); and he popularised this dictum :

Nanak, God's Name is ever exalting and may all prosper by Thy Grace.

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ॥

Bear not enmity to anyone.

In every heart the Lord is contained.

ਵਵਾ ਵੈਰੁ ਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ॥

ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੂ॥

ਅੰਗ- 259

Guru Maharaj termed this outward universe as the visible shape of God. Also he fixed the complete *Avaita* philosophy of Non-duality in the heart of man, who was engrossed in ritualism.

Now I see the Lord, hear of the Lord and narrate but the One Lord.

The Supreme Soul is the Lord, I know no other.

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ

ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਅੰਗ- 846

He termed as meaningless, the rituals of each community for the attainment of God. He ordained that so long as there is no liquidation of moral deformities and so long as you do not cut the web of desires that enmesh you, till that time you can't achieve Waheguru. That is impossible. The deep path that the Guru showed us to keep company with the saints who have realised the Truth and who have the capacity to reach us to God, without binding us with any meshes. If we give careful consideration to the following commandment, the fundamental idea of the Gurus philosophy becomes very clear :

The man reads holy texts and studies the Vedas. He practises inner-washing and

breath control.

But he escapes not from the company of the five evil passions and is all the more tied to haughty disposition.

My dear, by these methods, the Lord is met not, and I have performed many such rituals.

I have dropped down weary at the Lord's door and pray for the grant of discerning intellect. Pause.

Man may remain mum, make his hands the leaf-plate and wander naked in the forest. He may visit river banks, shrines and the whole earth, but duality leaves him not.

With his mind's desire he may go and abide at a place of pilgrimage and place his head under the saw but his soul's purity departs not thus, even though he may make lakhs of efforts.

He may be a man of bounty and give gifts of many sorts, like gold, women, horses and elephants.

He may offer corn, clothes and lands in abundance, but he arrives not at the Lord's door.

He may remain attached, in love, to worship, adoration, prostrate salutation and six rites.

He takes pride, nay, excessive pride and falls into entanglements. By these means, he can meet not God.

The knowledge of the Yoga modes of union with the Lord and of the eighty four sitting postures of the men of miracles; He grows weary practising these as well.

He may attain long life, but without obtaining association with God, he is born again and again.

He may enjoy royal sports, indulge in the Kingly ostentations, and issue unchangeable orders;

He may have beauteous couches perfumed with the sandal aloewood scent. Such things lead him to the door of terrible hell. Singing of God's praise in the saints' society is the highest of all the deeds.

Says Nanak, he alone obtains it, who is pre-destined to receive it.

Thy slave, O Lord, is inebriated with this love of Thine.

The Destroyer of the anguish of the moek has become merciful unto me and this soul of mine is imbued with the Lord God's praise. Pause.

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ

ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ॥

ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ

ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ॥

ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ

ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ॥

ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸੁਆਮੀ ਕੈ ਦੁਆਰੈ

ਦੀਜੈ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕਾ॥

ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ

ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ॥

ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ

ਦੁਬਿਧਾ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ॥

ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਜਾਇ

ਬਸਿਓ ਸਿਰਿ ਕਰਵਤ ਧਰਾਏ॥

ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ

ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ॥

ਕਨਿਕ ਕਾਮਿਨੀ ਹੇਵਰ ਗੈਵਰ

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਦਾਨੁ ਦਾਤਾਰਾ॥

ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਬਹੁ ਅਰਧੇ

ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਦੁਆਰਾ॥

ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ

ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ॥

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ

ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ॥

ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ

ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ॥

ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ

ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ॥

ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਚਨਾ

ਕਰਿਆ ਹੁਕਮੁ ਅਫਾਰਾ॥
 ਸੋਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ
 ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ॥
 ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ
 ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
 ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ॥
 ਤੇਰੇ ਸੇਵਕੁ ਇਹ ਰੰਗਿ ਮਾਤਾ॥
 ਭਇਓ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਦੀਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਾਤਾ॥

ਅੰਗ - 641-42

The Guru directed us to bathe in the inner pool of nectar, instead of going to take dip in the places of pilgrimage. Explaining the reality of wearing the sacred thread, he ordained that so long as mercy lives in one's heart, till contentment does not appear to take complete control of the mind, till one learns the habit of leading the life of truth, till one is able to establish complete restraint on all the sense organs, till then the sacred thread (*janeue*) has no capacity to expel the internal moral defects. Only the sacred thread worn with the word of the Guru and taking a dip in the pool of (God's) Name has the power to remove the filth of the inner mind. Guru Ji ordained that the biggest disease of all humanity is one's consciousness that he is separate from Waheguru. This is called *haume* (I-ness). This disease of *haume* can't be shattered, till one's consciousness to the sphere of *Nam*. The cure for the liquidation of *Haume* has been placed by God within our body itself.

The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.

Within the human body itself is its seat. There in deep meditation and melody of celestial music there.

The wonder and marvel of it can not be narrated.

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥
 ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ॥
 ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ॥
 ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ॥

ਅੰਗ - 293

The medicine of God's Name is in every heart, O brother.

Except the Perfect Guru, no one knows the method to prepare it.

When the Perfect Guru administers the medicine after giving the directions, then, man sickens not again, O Nanak.

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ॥

ਅੰਗ - 259

Thus this ideal of the Path of Light was understood by people who were caught in the mesh of superstitions and false customs. They were coming into the protection of the Guru, like the honey bees that come in swarms attracted by the fragrance of the flowers. All the so-called *Muslim* priests and preachers, also the *Pandits* who taught old time rituals, as also the governing circles were much disturbed by the awakening that was coming as a result of the teachings of the Guru. Guru was the sun that put to flight all darkness and those dark circles sought to cover that sun. The people were being made conscious of their own rights and the desirability to lead a life of self-respect. Today these are called human rights. This consciousness of their rights by the people was widening day by day. The rulers were worried that if this organisation of awakened people rose to give battle to injustice and might is right, it would become very difficult to deal with them. In a way, it was a natural fight going on between truthful men and between the

group, that stood for rule by force, for superstitions and false ideas, that was the real reason for the rulers opposition to guru's organisation. The Guru's writ of Light bestowed so much superiority on the faithful persons that their consciousness had coalesced with the divine as equal. Its significance was as under :

He, who in his heart loves Lord's ordinance, is said to be the man having Salvation while alive.

As is joy, so is sorrow for him.

In that state, there is everlasting happiness and no separation from God.

As is gold, so is dust for him.

As is nectar, so is sour poison for him.

To him as is honour, so is dishonour.

As is the pauper, so is the king.

He, who deems that what God puts in vogue, is the proper way; that man, O Nanak, is said to be emancipated while still alive.

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ॥

ਅੰਗ - 275

The man, who in pain, feels not pain, who is affected not by pleasure, love and fear and deems gold as dust.

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ

ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ॥

ਅੰਗ - 633

Man suppressed for centuries was

encouraged to lead a life of ideals, getting beyond the boundary of the fearful death. Freed from creeds and superstitions, he was imagining the setting up of a kingdom of humility in the world. In that set up no one would be miserable, no one would be under another's domination, no one would cause fear to another, nor feel any fear from anyone else. The feeling of commonalty and brotherhood would blossom in one's heart, no one should be considered alien, who should be one's enemy, who could be exploited and who should be forcefully converted :

All are called partners in Thy grace. Thou art seen alien to none.

ਸਭੈ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ

ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ॥

ਅੰਗ - 97

Nor could the evil groups or preachers of ritualism or the organisation that kept the populace in the false labyrinth of false shara (Muslim codes) tolerate that such a new creed should be born, which is a live organisation in the light of Truth and that leads to clean and virtuous living, ending their loot and exploitation. So these were the reasons, which were growing inwardly against the establishment of the Guru's religion. They never wanted that purity and originality of the Bani (Gurus teachings) that had shown the right path to humanity should gather strength. They sought to adulterate it with the element of darkness, which they could not effect under any condition. For some reasons the time had come when Jehangir, due to his own contemptible religious fanaticism began to think of most hateful punishments, in order to make Guru Ji a martyr. It was a virtuous act to give food to Khusro at Guru's langar (community

kitchen) when he was hungry, at the time of his revolt. But this act of the Guru intensely pinched him and provided him with an excuse to torture the Guru to death. The historians have expressed their own opinions.

Orders were issued to arrest the Guru. It was on May 15, 1606, when the *Guru Gaddi* was given to Guru Hargobind Sahib, who was yet in his childhood physically. He was told that there was a limit to peaceful tolerance and now that limit had been crossed and it was an auspicious and sacred act to go in for martyrdom by making a sacrifice of his body. At such a juncture it is not the right but also imperative duty of a person to lift the weapons. The rulers never could ignore the idealism born out of pure life; they are all for their own self-interest. They carry on their administration by keeping the subjects in ignorance and also by keeping them in the grip of confusion and false statements and by creating misunderstanding between the public.

Jehangir was not a religious man. According to the Quran, taking liquor is a heretical act, but Jehangir was all the time tipsy with wine. He made an excuse of this people's religion (Islam), and converted the evils on this score into the deeds of virtue and did what he pleased. On this score his acts were looked upon as a royal highway of religion. How could he remain ignorant of the rising sun of the Guru's religion and of the consequences that could flow out of the life of purity preached therein? So Jehangir expressed his contemptible feelings by calling this great, holy idealism (Sikh way) as the shop of falsehood. Thus his jealousy - that was full of inner filth

and hatred - became the cause of the martyrdom of the Fifth Master.

Orders had been passed for the arrest of Guru Maharaj. After arrest, he was brought to Lahore. Before departure, Guru Maharaj ordained :

Convinced was he of his Supreme Sacrifice;

It was ordained for him to be with Turaks, muslim rulers, who would advance excuses;

I have to sacrifice my body,

There is no doubt about it.

It is the Supreme Will of God.

ਸਾਡਾ ਲੱਗੇਗਾ ਸੀਸ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆਇਆ।

ਅਸਾਂ ਹੋਆ ਤੁਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਣੀ ਹੈ ਹੁੱਜਤ,

ਸਰੀਰ ਹੈ ਛੁਟਣਾ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ,

ਰਜਾਇ ਖਾਵੰਦ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ।

Guru Ji was accompanied by Bhai Langhaha, Bhai Bidi Chand, Bhai Jetha, and Bhai Parana. He was presented before Jehangir. He was charged with giving shelter to thieves, dacoits and rebels like Khusro, and that he was disturbing the peace of the country, "You have compiled a *Granth* which has hurt the current beliefs of the Hindus and of the Musalmans. This has caused pain to the leaders of both the communities. So delete all such statements and in their place record the holy life of Prophet Muhammad Sahib. You are being awarded capital punishment under '*yasa rule*', to be tortured to death. The only way to escape that sentence is for you to embrace Islam. Guru Maharaj tried to explain the facts. But in their lives there was no element of intellect left. Instead the darkness of evil intellect pervaded them. Nor had they any respect for any law. There was only one idea uppermost in

their mind, namely to stop the river of light flowing so coolly; and to make a martyr of Guru Maharaj, under the Muslim rule 'yasa'.

The order of execution law began to be carried out. Guru Maharaj was taken to a *haveli* (large building). He was given neither water to drink nor any food to eat. He was made to stand in the sun in the scorching heat of June. On the second day, a large cauldron was requisitioned. The order was given that the Guru should be lifted and thrown inside the cauldron. The water in the cauldron was boiled and the Guru's body was being fried. All these punishments were being inflicted under the supervision of that Chandu. It is recorded in *Suraj Parkash* :

The water of the cauldron was boiling and it was ordered :

"Lift the Guru and put him in."

The Guru himself got up and seated himself in the boiling water.

ਕਹਿ ਚਾਕਰ ਸੋ ਦੇਗ ਉਬਾਰੀ। ‘

ਪਕਰੋ ਦੇਹੁ ਤਿਸੀ ਮਹਿ ਡਾਰੀ’॥

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਠਿ ਆਪੇ ਗਏ।

ਤਪਤਿ ਨੀਰ ਮਹਿ ਬੈਠਤਿ ਭਏ।

ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2364

There was not a sign of harshness on the face of Guru Ji. Rather his consciousness, woven into the love of God, had become one with God. It was proclaiming :

Wherever Thou seatest me, there do I sit and whithersoever Thou sendest me, thither go I, O Lord.

In the entire world-village, there is but one King and all the places being Thine, are pure, O Lord.

ਜਹ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਹ ਬੈਸਾ ਸੁਆਮੀ

ਜਹ ਭੇਜਹਿ ਤਹ ਜਾਵਾ॥

ਸਭ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਏਕੋ ਰਾਜਾ

ਸਭੇ ਪਵਿਤੁ ਹਹਿ ਥਾਵਾ॥

ਅੰਗ - 993

Being the store house of all spiritual powers, Guru Ji did not ask for any punishment for the misguided Chandu. In its stead he was perfectly calm and was completely united with God. Pranaji could not bear to see this sight. He lifted both his arms and was going to clap (to pronounce punishment on the king or his agent). Guru Maharaj in a loud voice stopped him, and said, "Here you are not to show your power. Whatever is happening now is taking place with the will of Waheguru. We look upon God's Will as sweet. Facing his God, he ordained :

We are ordained to do this act.

You cannot grasp this act of God.

ਹਮ ਨੇ ਇਮ ਹੀ ਕਾਰਨ ਕਰਨਾ।

ਤੂੰ ਨਹਿ ਲਖੈ ਏਵ ਆਚਰਨਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 2365

The body was suffering unbearable pain, but his mind was in rising bliss. Just as no storm can shake a mountain, in the same way, not all these atrocities could shake the equipoise of Guru Ji :

ਤਨ ਪੀਰਾ ਤੇ ਡਿਗੀ ਨ ਸੋਈ।

ਮੇਰੁ ਹਿਲਾਇ ਨ ਜਿਮ ਨਰ ਕੋਈ।

The boiling water was boiling out of the cauldron. Guru Maharaj was sitting in the cauldron. There was no (adverse) thought in his mind. He was taken out. The bodily pain was unbearable. Next day fire was lighted under a large cooking pan. It was burnt red hot and Guru Ji was ordered to sit on it. Effortlessly he sat on the red hot cooking pan. The flesh began to burn. Mian Mir came to know of it. He felt extremely troubled and in great haste

come to Guru Ji and said, True Emperor, we cannot tolerate this insult of yours. If you give a command, I could cause utter ruin to Agra and Lahore. Mian Mir was a great man with supernatural powers. Realising Mian Mir's exalted position, Guru Maharaj had invited him to lay the foundation stone of the most holy temple *Harmandir Sahib* (the Golden Temple), with his lotus hands. Guru Maharaj stated as under :

Great saint, this universe is the extension of self & the visible world is false. The soul is always non-attached. Except God, there is nothing else in the world. This outlook was read by Mian Mir in *Sukhmani Sahib* :

He, within whose mind is the True Name, who with his mouth utters the True Name and who beholds no other but the unique Lord, Nanak, these are the qualities of the man who knows God.

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - 272

The knower of God has even patience, like the earth, which one man digs and another smears with sandal.

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜੁ ਏਕ॥
ਜਿਉ ਬਸੁਧਾ ਕੋਉ ਖੋਦੈ ਕੋਉ ਚੰਦਨ ਲੇਪ॥

ਅੰਗ - 272

He, who in his heart loves Lord's ordinance, is said to be the man having Salvation while alive.

*As is joy, so is sorrow for him.
In that state, there is everlasting happiness and no separation from God.
As is gold, so is dust for him.
As is nectar, so is sour poison for him.*

*To him as is honour, so is dishonour.
As is the pauper, so is the king.*

He, who deems that what God puts in vogue, is the proper way; that man, O Nanak, is said to be emancipated while still alive.

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਗਿਤਾਵੈ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ॥

ਅੰਗ - 275

The Guru said, Saint Mian Mir Ji tell me, is there anything in the world other than Allah (God)? You are great man, who has achieved the divine sight. All this that is happening is the unreal spectacle of the dream. No one can kill the soul, no one can burn it or dry it, no one can shatter it into bits. It is always immovable, non-attached and is the form of the meditation of the mind. God is immanent in every pore of the round plate of iron on which I am sitting and the fire that is burning under it; God is Himself in the shape of fire; at the moment He is also in the shape of the executioners. He is Himself the giver of order and Himself the carrier out of that order. So whom would you curse? Whatever is taking place is the Will (pleasure) of my God.

*Uplifting himself from the body existence janana he maintained full equipoise and immersed in Brahm,
Whatever he had expressed in Sukhmani he demonstrated it practically.*

He bore happily the unbearable and never showed any sign of malice inspite of serious tortures.

Indra and other gods in heaven were totally astonished to watch this unique event. Everybody lauded the brave acts of Guru Ji and admitted that none else than Guru Ji could do it.

ਰਹੇ ਬਦੇਹੀ ਹੋਇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਨੀਕ।

ਜੋ ਬਰਨਿਓ ਮਧ ਸੁਖਮਨੀ ਪਾਲ ਦਿਖਾਇਓ ਠੀਕ।

ਅਜਰ ਜਰਨਿ ਕੀ ਔਧਿ ਜਨਾਈ।

ਇਤੇ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ।

ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ ਜੇਤਿਕ ਸੁਰ ਸਾਰੇ।

ਚੌਕ੍ਰਿਤ ਚਿਤ ਗੁਰਿ ਚਲਿਤ ਨਿਹਾਰੇ॥

‘ਧੰਨਯ ਧੰਨਯ’ ਸਭ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨਾ।

‘ਇਨ ਤੇ ਬਿਨਾ ਨ ਐਸੋ ਆਨਾ।’

ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2369

The Guru explained all to the saint (Mian Mir) in brief :

Thine doings seem sweet unto me.

Nanak craves for the wealth of God's Name.

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਂਗੈ॥ ਅੰਗ - 394

Seeing the stable, unchanging state of the mind of Guru Maharaj, Mian Mir bent his head in obeisance and he said, "It is only you alone who can consider the present tragic circumstances in a stable manner. No saint or Rishi Muni has the patience to be so strong; no one can keep in his mind the feeling for the good of all, under these most cruel circumstances.

It is recorded in *Suraj Parkash* that Guru Gorakhnath saw this whole scene by his power to view distant events. Seeing this spectacle, he was greatly upset. In his subtle form, he presented himself at the feet of Guru Ji and entreated thus :

I could destroy all these wicked persons, if you give me permission. If

these persons are not taught a lesson, these evil persons will continue to harass and trouble the saints. They will grow bold and fearless and the insults of holy men will start. If you don't want to show your powers, then give permission to me.

If the tyrant is not stopped, he will become haughty and he will inflict tortures on all the saints.

ਨਾਂਹਿ ਤ ਦੁਸ਼ਟ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਇ॥

ਦੇਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸੰਤਨਿ ਸਭਿ ਕੋਇ॥

ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 2370

Guru Maharaj said Gorakh Nath, we are teaching the lesson of patience and thanksgiving to God by our personal example, to the future generations of seekers. The coldness of the Nam inside us does not allow the heat of the fire to come near us. This is the one lesson that will show the right path to the coming generations. It is very easy to say that God is present inside and outside both, but it is very very difficult to feel God in the boiling waters. This is the one lesson that we are teaching the world :

Everyone says that the Lord is, but One, but each one is engrossed in ego and pride. Let man know the One Lord within and without; Like this shall he realise the Lord's presence in his very home.

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ

ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ॥

ਅੰਗ - 930

It is within the power of a godman, to keep the body or to leave it. Some historians record that Guru Ji was bound and was made to drown in the Ravi (river) which at that time flowed touching the ramparts of the castle. His martyrdom is extraordinary in the history of the whole world, because it was a unique example of

humility of the Guru, who though master of all the supernatural powers, submitting to the Will of God set an example of patience, thanksgiving to God and to raise mankind to the true ideals to pass the life of fearlessness. To say this is no exaggeration. A great man may be related to any religion or to any country, but truth has fully evolved in his life and so his activities being rare and beyond understanding of the common are very difficult to understand; because :

Satguru is the supreme person of The Beyond.

He is unique and totally fearless.

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 34/1

Unfathomable is the person of the True Guru, who has treasured up God within his heart.

None can equal the True Guru, on whose side the Creator Himself is.

God's meditation is the sword and armour of the True Guru, with which he has destroyed and cast off death, the torturer. God Himself is the protector of the True Guru. The Lord saves all who follow in the foot-steps of the True Guru.

The Maker Himself smites him, who thinks evil of the Perfect True Guru.

This word is of the court of the True God. Servant Nanak utters this prophecy.

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਹਰਿ ਉਰਿਧਾਰਿਆ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੋ ਅਪੜਿ ਕੋਇ ਨ ਸਕਈ

ਜਿਸੁ ਵਲਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰਿਆ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ ਖੜਗੁ ਸੰਜੋਉ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹੈ

ਜਿਤੁ ਕਾਲੁ ਕੰਟਕੁ ਮਾਰਿ ਵਿਡਾਰਿਆ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ ਰਖਣਹਾਰਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੈ ਪਿਛੈ ਹਰਿ ਸਭਿ ਉਬਾਰਿਆ॥

ਜੋ ਮੰਦਾ ਚਿਤਵੈ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਾ

ਸੋ ਆਪਿ ਉਪਾਵਣਹਾਰੈ ਮਾਰਿਆ॥

ਏਹ ਗਲ ਹੋਵੇ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸਚੇ ਕੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਅਗਮੁ ਵੀਚਾਰਿਆ॥

ਅੰਗ - 312

Compassionate is the Great True Guru, for whom all are alike.

He beholds all with the same eye, but with mind's faith he is obtained.

In the True Guru abides the Name Nectar. He is sublime like God and holds Divine rank.

Nanak, by Guru's grace, God is remembered. A few Guru-wards obtain the Lord.

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਦਇਆਲੁ ਹੈ ਜਿਸ ਨੋ ਸਮਤੁ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖਦਾ ਮਨ ਭਾਵਨੀ ਤੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਿਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਹਰਿ ਉਤਮੁ ਹਰਿ ਪਦੁ ਸੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - 300

Establishing enmity with such holy Guru those misguided persons brought infamy upon themselves for all time. Martyrdom is not a sign of defeat, it is the symbol of victory for the coming generations. Those who pick up enmity with those who have no enmity with anyone damn themselves. Where are those criminal persons, who picked up enmity with those, who had no enmity with anyone. But Guru Maharaj has become immortal forever and forever. His great martyrdom will give inspiration for all time and will give to the succeeding generations to fight for their rights.

Uninimical is the Divine True Guru, who in his mind is ever attuned to the Lord.

Whosoever practises enmity with the uninimical one, he sets his own home on fire.

Within him is wrath and ego, wherewith he burns night and day and ever suffers sorrow.

They who eat the poison of another's love, utter and tell lies and ever continue barking.

For the sake of poisonous riches they wander from house to house and thus lose their honour.

They are like the prostitute's son, the name of whose father is known not.

They contemplate not the Lord God's Name and the Creator, of Himself, ruins them.

God shows mercy unto the Guruwards and unites the separated ones with Himself.

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ ਨਿਤ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਨਿਰਵੈਰੈ ਨਾਲਿ ਵੈਰੁ ਰਚਾਇਦਾ ਅਪਣੈ ਘਰਿ ਲੁਕੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅੰਗਕਾਰੁ ਹੈ ਅਨਦਿਨੁ ਜਲੈ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਇ॥

ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਬੋਲਿ ਨਿਤ ਭਉਕਦੇ ਬਿਖੁ ਖਾਧੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥

ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਭਰਮਦੇ ਫਿਰਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਪਤਿ ਗਵਾਇ॥

ਬੇਸੁਆ ਕੇਰੇ ਪੂਤ ਜਿਉ ਪਿਤਾ ਨਾਮੁ ਤਿਸੁ ਜਾਇ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਨੀ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇ॥

ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀਅਨ

ਜਨ ਵਿਛੁੜੇ ਆਪਿ ਮਿਲਾਇ॥

ਅੰਗ - 1415

Contemplating on the great event, we should look upon the whole world as our own. Keeping aloof from false forms and superstitions, breaking the shackles of delusion-worship, we should throw ourselves heart and soul in the service of the whole humanity. The greatest service is to pray for the good of the world by cultivating an inner sentiment by repeating the Name of God. Our prayer is O God!

O Lord, the world is on fire. Showering Thy benediction save it Thou.

Through whichever way it can be delivered, deliver it that wise.

The True Guru shows the path of peace, in the meditation of the True Name.

Without the Lord, Nanak sees no other Pardoner.

ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥

ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੁਖੁ ਵੇਖਾਲਿਆ ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਸੁਝਈ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਬਖਸਣਹਾਰਿ॥

ਅੰਗ - 853

Guru Maharaj is immortal for all time. He is present everywhere. Everyone has to leave this world. There are some, whom the world never forgets after their death; they are immortal; they are Omnipresent, they live in the love of their beloveds.

There are others who thought ill of the True Guru, who made enmity with those who were the enemy of none. Who knows in what hells those sinners must be rotting.

Say, Blessed is Guru Arjan Sahib Ji Maharaj, the crown of all the martyrs.

O Mathura, think thou this as the quintessence, that to emancipate the World, Lord has incarnated Himself.

Whosoever meditates on Guru Arjan Dev, he passes not again through the pain of births and womb.

ਤਤੁ ਬਿਚਾਰੁ ਯਹੈ ਮਥੁਰਾ

ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਉ ਅਵਤਾਰੁ ਬਨਾਯਉ॥

ਜਪੁਉ ਜਿਨੁ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਗੁਰੁ

ਫਿਰਿ ਸੰਕਟ ਜੋਨਿ ਗਰਭ ਨ ਆਯਉ॥

ਅੰਗ -1409

He is fully contained in the earth, the sky and the nine regions as the embodiment of the Lord's Light.

Says Mathura, there is no separateness between the Guru and God. Guru Arjan is manifestly the Lord himself.

ਧਰਨਿ ਗਗਨ ਨਵ ਖੰਡ ਮਹਿ

ਜੋਤਿ ਸੂਰ੍ਯਪੀ ਰਹਿਓ ਭਰਿ॥

ਭਨਿ ਮਥੁਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀ

ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਰਤਖੁ ਹਰਿ॥

ਅੰਗ - 1409

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roothani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456
Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AU\$	800 AU\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਹਰਿ
ਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ
ਜਿਨਿ ਕੀਨੋ
ਸਉਤੁ ਬਿਧਾਡਾ॥

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼
(ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦੇ

ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਬੰਧੀ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

17 ਜੂਨ

2021

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

